Abbas Sayar

2

Eli Yur, El de Yüzü

ÖTÜKEN

Ben söyledim,
Egin sevgili Ender!
Yazdı. Dakikalarına da o
yaptı. Onun heyecanı olmak
Sonra bu perşembe olmaz
Yarın bu yapıtta olmazsa
Yorumlar ile teşekkürüm
ona her yapıt
sonuçlar. Bir de
dakikayla ...

5.3.935
Saat: 23.30

BİRİNCİ BÖLÜM

14 MAYIS 1950- 46'da başlayan demokratik hareket; Şemsettin Günaltay'ın namuslu hükümetiyle, her türlü kuşkudan uzak yapılan bir seçim ve Demokrat Partinin ezici bir çoğunlukla iktidara gelişi... İl merkezlerinde, kasabalarda davul zurna şenliği var. Halk DP binalarına koşuyor; birbirini kutlayan kutlayana... Köylülerde şüpheli bir şaşkınlık var. Aslında DP'nin büyük çoğunlukla iktidara gelişi onların oyuyla gerçekleşmişti.

Türlü türlü sesler geliyor sağdan soldan: Kimi köylü, büyük arazi sahiplerinin tarlalarına çift koşuyor; kimi -il, ilçe kadrosunda yer alanlar- kâtiplik istiyor, memurluk istiyor; kimileri de köye dönük oluşum hayalleri içinde biçerdöver istiyorlar, traktör istiyorlar.

950'den önce Marşal planı gereğince; Türkiye'de traktör ve biçerdöverler 950 arifesinde boylarını, endamlarını göstermişlerdi. Çok kısıtlı idiler, kapanın elinde kalmıyordu.

928'lerde, Atatürk'ün köylüyü karasabandan kurtarmak için, İngiltere'den ithal edilen, demir tekerlekli Fordson traktörleri 929'un ekonomik buhranı içinde ekonomik olmaktan çıkmış; çoğu, beş yüz dönüm arazisi olanlara tahsis edilen bu traktörler çiftlik damlarının çatıları altında çürümeye terk edilmişti. Yine iş karasabana dönmüştü. Atı olan köylüler, teklemeli de olsa karasabandan pulluğa geçmişlerdi.

Benim yaşadığım Yozgat ilinde motorlu tarım çoktan susmuştu. Çiftçinin alın teri, el emeğinin günlüğü beş kuruşa gelmiyordu. 929 dünya ekonomik bunalımı Türk köylüsünün yakasını bırakmamıştı.

923 doğumluyum. 931, 32, 33 yıllarını şimdi de çok iyi anımsıyorum. Yozgat ve babamın kaldığı Yerköy istasyonunda buğdayın kilosu üç - üç buçuk kuruştan muamele görüyordu. O zaman Çiçekdağı bölgesinde yerleşmiş Kürtler davarcılıkla uğraşırlardı; ekmeyi, biçmeyi bilmezlerdi. Günü değil, ama söyleyeyim: Bir Türk - Kürt davası akıllardan bile geçmezdi. Bizimkiler; bir Kürt kızını, bir Çerkez kızını, bir Türk kızına tercih ederlerdi. Benim anamın anası, ninem şöyle ortaya bir laf atar:

- Benim ninem Kürt kızıymış, bir bölük Kürt yaylaya çıkınca dip dedem yayladaki Kürtlerin bir kızına âşık olmuş. Bizimkiler öyle yapmışlar, böyle yapmışlar ve dip dedeme Kürt kızını almışlar.

Kürtler, koyun kadar tiftik keçiye de değer verirlerdi. Çuvallar içinde tiftiklerini satışa sunarlardı. Babamın on yedi kuruşa tiftik aldığını anımsıyorum.

*

* *

Yıl 951, Sekili köyü. DP'nin eli çiftçiye cömertçe açılmış; ova köylerinde traktörler cirit oynamaya başlamış. O günlerde, sekiz dokuz bin lira olan bir traktörü Zirai Donatımdan almak, arzuhalciye vereceğin iki buçuk lira ücretle olanaklı...

Sekili köyünden beş on aklı evvel de; Yerköy'e gidip, istidacı ücretiyle traktörü, vagoneti alıp, geçici bir şoför aracılığıyla köye getirip, bayramlar düzenlediler. Kısıtlı tarlalarını Maliye'nin arazisiyle büyüttüler. Oysa bir yıl önce öküzleriyle bir iki saat tarlasını sürüp, sıtma nöbetine tutulup, hasta, perişan köye dönenler şahan kesildiler. Yağmurun gayretiyle iyi bir hasat kaldıran traktör sahipleri, ofisin önüne, sıra sıra kamyonetlerini çektiler. Bunlardan biri de İbo'nun Hasan'dı. Ofise götürdüğü kamyonet-

teki buğdayın üstüne bağdaş kurmuş, oğlunun sürdüğü traktörün sesini kestirip, köylüye doğru sigarasını üfüre üfüre bağırıyordu:

- Ey gomşular! (Avucuna aldığı buğdayı göstererek) Bunu bir Allah verir, bir de Celal Bayar!

Bunu Allah mı, Celal Bayar mı verirdi?.. 953'te, borçların ödeme ayları gelince; İbo'nun Hasan, köylünün boşluğuna bağırarak, dert yanıp göstermeye başladı:

- Gelsin alsın kerhaneciler traktörlerini, arabalarını! Maslahatımdan başka onlara verecek hiçbir şeyim yok!..

*

* *

Zağcıoğlu Köyü Yozgat'ın güneş doğan tarafındadır. 1320 metrelik yüksekliğinden sonra; ayakları kesen bir yokuş, bir yalan düzlük ve hafif bir inişle, burnu tepeli bir vadinin iki yanına dağılmış, evleri küçük bahçeli, otuz kırk haneli bir köyü görürsünüz. Güney yamacındaki tepede belki yüzyılları tüketmiş yüzlerce ahlat ağacı vardır. Anadolu'yu çöl eden bu insanların bu ahlat ağaçlarını kesmediğine, yok etmediklerine şaşar kalırdınız. Birine sordum:

- Bu ahlatlar nasıl kalmış?

Yanıt verdi:

- Efendi Ağa, dedi, o ahlatlık bizim canımız ciğerimiz... Altında bir ot biter ki adam boyu; ineğimiz de, koyunumuz da, davarımız da sabah girerler içine akşam çıkarlar, mübarek ot bitmez bir türlü...

Başlayacağımız öykünün daha öncesinde biliyordum ben bunu. Sonra da bir iki köylü seramik parçaları getirdiler. Ne yazık şimdi elimde yok. Pipo kısmı dipdiri duran, içinde küller olan, ağız bölümleri kırılmış üç dört tane pipo getirdiler bana. Tümüyle Roma devrinden kalan,

usta bir seramikçinin elinden çıkan bir yapıttı bunlar. O zaman Allah'ın belâsı tütün Amerika'dan Avrupa'ya sıçramadığına göre 1500 yıl önce bu pipolara ne koyup ne içiyorlardı?..

Kim ne derse desin, insanın içkiyle olan ilişiği türlü şekillerde süregelmiş süre gidecektir.

*

* *

İlk akşam yavaş yavaş köyün serinliğine iniyordu. İkindi namazını kılmış üç beş kişi caminin güneş tutan yönüne sırtlarını dayayıp çömeldiler. Avara köylünün toplantı yeri, meşveret yeriydi cami duvarları. Üşüdükleri gün; güneş tutan bölümüne çömelirler, sıcak günlerde de gölge duvarı yeğlerlerdi. Ne konuşulur, kendileri de bilmezlerdi. Ama ortadan, genellikle fakirlikten, sefaletten söz açar: "Ne olacak halimiz bizim?" diye taşı elden ele atarlardı. Sonra ağır ağır dağılırlardı. Bir başka dağılma daha olurdu: Hoca, minaresiz caminin kapısı önünde "Allahuekber"i çekmeden önce duvar diplerindekilerden tedirgin olduğu anlaşılan beş on kişi bir bahane uydurarak kaçı kaçıverirlerdi. Daha doğrusu sıvışıverirlerdi:

- Ula, karığa su tuttuydum; gevezeliğe girip unuttum. Varayım gideyim, suyu başka karığa aktarayım.

- Ula, bizim garibin hastalığını unuttum; kendimi burada gevezeliğe tuttum. Bir gripin bile bulamazsın gâvurun köyünde. İki saatlik şehre yayan yapıldak koşacaksın. Aha ben gidiyorum!

Ve türlü bahaneler, homurdanmalar ve cami duvarı meşveretinin bitişi...

- Ula, bizim eşek de hasta. Kalkmayı canı istemiyor. Önüne attığım ota burun ucuyla bile bakmıyor. Heç yoksa suyunu tazeleyeyim.

- Benim de karı hasta. Pis pis öksürüyor, kepenekli davara döndü. Ona bir çay yapayım da sıcak sıcak içsin.. Oğuldan, evlâttan hayır yok! Gene iş bize düşüyor ne sağlandı kurtuldu, ne öldü kurtuldu... Allah bir adamın yazısını kara yazmasın, çek babam çek!.. Biz sanki sap kağnısı öküzüyüz...

Namaz sonrası, köylüler sağdan soldan biti bitiverdiler. Cami duvarının diplerindeki yerlerine çömeldiler. Diğer günlere göre heyecanlı idiler. Yarın 954 Genel Milletvekili Seçimleri yapılacaktı. Bir aydan bu yana dirlikleri bozulmuştu. Yok, dirlikleri bozulmamış; Halk Partisinin, Demokrat Partinin, Millet Partisinin böyük böyük adamları köylerini şereflendirmiş, kendilerini adam yerine koymuşlardı. Garip bir haz duyuyorlardı yüreklerinde: "Demek bizim ireyler de melmeketi kurtaracaklar... Bizim ireyle melmeket kurtulacaksa canla baş üstüne!"

Her partiliyi dinleyip: "Evet, evet oyumuz sizin" deyip gelenleri uğurlamışlardı. Onlar gidince aralarında meşverete geçiyorlardı. Meşveret yine cami duvarı serinliğinde sürüyordu. Partililerin ayağının kesildiği bir gün muhtar söze girdi:

- Gomşular! dedi. Şu Demirgıratlık nerden çıktı bilemem? Köy ehalisi içinde bir bilen varsa ortaya çıksın! 50'de gelip gittiler. İreylerimizi Ali'ye verdik, Veli'ye verdik... Demirgırat melmeketi, hökümeti teslim aldı. El elde, baş başta... Demirgırat kaza ireyisiyle görüştüm. Aha ocak ireisi de burda! Birlik gittik: Gurban olduğumuz ireis, dedik, şehre iki saatlik yolda ne yolumuz var, ne belimiz; ne çeşmemiz var, ne pınarımız. Nerde ise derenin suyunu içiyor köy cümlesiyle... Işığımız yok, radyomuz yok. Gaz yağı lambasının esiriyiz, kuluyuz. Arada haber gelir köye: Danişmen köyüne böyük böyük adamlar gelmiş: "Sizin yolunuzu yapacağız, suyunuzu getireceğiz. Emme, tüm bir ireyinizi Demirgırat'a vermek gavliyle, üçten dokuza

yemin etmek şartıyla... Siz sözünüzü tutarsanız biz de sözümüzü yerine getiririz. Anam avradım olsun başka türlü davranırsak!"

Köylü tümüyle yemini billah etmiş: "Dinimiz namusumuz hakkına şöyle beyan ederiz ki, bundan kelli ireyimizin tümü Demirgırat'a. Sözünden dönen kâfir defterine yazılsın. Öyle mi gomşular?" diye bağırmış. Tüm bir köylü: "Sözünden dönen kâfir defterine yazılsın!" diye bağrışmış. Beş on gün önce nafianın* arabası bir harman büyüklüğünde demir boruyu köyün ortasına yığmış.

Bizim onlardan geri kalacak ne halimiz var? Seçim geldi, kapıya dayandı. Şimdi: "Kim kime dum duma", "hancı da sarhoş, yolcu da sarhoş..." Biz de ireyimizin tümünü Demirgırat'a verir; partinin, hökümetin kapısına dayanırız. Yiyen ağız utanır. Bugüne bugün bu dünya: Al gülüm, ver gülüm dünyası. Gazi Ahmet Çavuş'a seslenirim, böyüğümüz. Kuva-yı Milliye'de canını Yunan gâvurunun mermisine hedef kılmış. Bunları biliyoruz. Köyden dört kişi gitmiş muharebeye, bir o dönmüş. Emmevelâkin, gün, o gün; saat, o saat değil... O, cephede canının derdine düşmemiş; emme biz bugün canımızın derdindeyiz. Gazi Ahmet Emmi'miz particilikte aklının gittiği yolu terk etsin, köyün işini boklamasın!.. İki üç ireyle Halkçıları mı kurtaracak?.. Kurtaramaz! Köyün menfaat-i umumiyesini boklaması yanına kâr kalır...

Gazi Ahmet Çavuş, sırtları cami duvarına dayanmış on - on beşlik kalabalık arasındaydı. Sırtını cami duvarına dayamış, romatizmalı ayaklarını toprağa uzatmıştı. Dayanamadı:

- Ulan mıhtar! dedi. Sen kendini kaz çobanı mı sanıyon? Kaz çobanı olsan, önüne yüz kaz koysak, son güze yirmisini ulaştıraman... Bu köy senin aklın ile durup otursa, o köyün içine köpekler bile sıçmaz. Ben senin aklınla

---

* Nafia: Bayındırlık müdürlüğü.

helâya bile gitmem. Emmevelâkin köyün menfaat-i umumiyesi olunca halkçılığımı malkçılığımı bir yana atarım. Emme bir bok yiyemezsiniz. Elliden bu yana dört yıl geçti; âmirinden, memurundan bir devlet adamı köyün kapısını çaldı mı? İki yıl önce Allah'ın belâsı bir tolu tüm bir köyün ekinini, üç karıklık sebzemizi, bostanımızı yerle bir etti. Anaforlu bir hırslı yel; elli yıllık, yüz yıllık yamaçtaki ahlat ağaçlarımızı kökünden söküp göklerde uçuşturdu. Toz yüzünden, dumandan ev evi göremez oldu. O zaman da mıhtardın, iki saatlik şehere çamurlara bata bata gittin. Yüksek vilâyet makamına hal-i keyfiyetimizi arzuhal ettin. Ben de vardım aranızda. Yüce makam bir Allah'ın memur kulunu gönderip de hal-i keyfiyetimizi sordu mu?.. Sizinki ham hayal! Ben Sakarya'dan, İnönü'den, Büyük Taarruz'dan geliyorum... Bu köyden üç kişi gittik; üçü Allah'ın rahmetine gömüldü, şehit oldu. Bir sarı mezer taşları bile olmadı. Bir ben döndüm köye. Dönmez olaydım! Ben de şahadete erip oralarda kalsaydım; senin gibi böyle bir mıhtarın emr-i yevmiyesine muhatap olmazdım...

Zar zor ayaklarını topladı, bağdaşa geçti, kaşları daha da çatıldı:

- Gomşular! dedi. Ben, mıhtar dediğiniz bu herifin lafını kıçıma sürmem. Emmevelâkin görüyom ki siz bir meşveret içinde tek ayak olmuşsunuz. İreylerinizi Demirgırat'a vermekte kararlısınız. Benim kocakarıyla birlik iki ireyim var. Oyununuzu bozacak değilim. Çaresiz bu köyde, aranızda ömrüm sona erecek. Babamın, atamın taşları yıkık bükük, perişan mezerliğe gömülmek isterim. İçine öküzlerin, ineklerin, eşeklerin sıçtığı mezerlikte yatmak insanın keyfini kaçırır; emme bizim kendimize ilayık gördüğümüz muamele bu... İçimden, yüreğimden gelmiyor; lâkin, köy hatırı için ireylerimiz sizin, güle güle kullanın! Siz; işinizi boklamamak, tümü tümüne irey çıkartmak için, nerdeyse şu saatlerde gelecek sandık başkanı Hakkı

Efendi'nin hali keyfiyetine bakın. Adam Halkçıymış; hemi de Nuh deyip peygamber demiyen cinsinden. Bir irey pusulasıyla işinizi tümünden boklar. Siz ona bakın, benden şimdilik tamam. Gelecek seçime de "kim öle, kim kala..."

O aralık kıyı köşede diz çöküp oturan ve yola bakan Oşukçu İbiş'in sesi duyuldu:

- Geliyorlar, geliyorlar!

Topluluk birden toparlandı, ayaklandılar, bakışlarını yola çevirdiler.

Muhtar:

- Geliyor! dedi, sandık başkanı. Yürüyüp karşılayalım. Atının üzengisinden tutalım. Ağrıtmadan, incitmeden indirelim attan. Ağırlanması, ikramı benden. Ben onu odamda kuş tüyü yatağa yatıracağım. Yokluğuna yok emme tavuk keseceğim. Şehirden domates, salatalık getirttim. Aldığımız habere göre, akşamları bir iki tek atarmış. Bir büyük rakı emrine hazır. İnişinde böyükler tokalaşsın, küçükler elini öpsünler. "Hoş geldin" desinler, sonra yavaş yavaş dağılsınlar. Gazi Ahmet Emmi, ocak başkanı, Oşukçu İbiş, tüm dördümüz, odama misafir edelim.

O aralık Kuşkaldıran Recep lafa karıştı:

- Ben yok muyum? Sofranıza ilayık değil miyim? Aranızda meşveret bozukluğu olunca Oşukçu İbiş'ten daha çok beni yeğlemez misiniz?

- Senin işin daha sonra. Bugünkü işi İbiş idare eder. Sana da gelecek günlere işimiz düşerse yine başımızın tacı olursun. Biz dördümüz Hakkı Bey işini kül ufak ederiz. Yarın sabah sandığa gitmeden önce benim gözüme bakın. Kaşım göz altına iniyorsa, bu iş tamam demektir.

Sandık başkanı Hakkı Bey, atın gemini gere gere karşılarına dikildi. Cüsseli idi, bir doksan kiloluk gözüküyordu. Başındaki siyah fötr şapka ayrı ve ciddi bir büyüklük veriyordu. Üç beş adım ötesindeki kılavuz köylü, giysi şekilsizliğinde mançoya benziyordu. Hakkı Bey, atını dur-

durunca hemen koşup atın gemini tuttu. Hakkı Bey'in inişine köylüler de yardımcı oldu. Köylülerin büyükleri birer birer başkanın elini sıktılar, küçükler el öpme yarışına girdiler. Hakkı Bey:

- Sevgili hemşehrilerim! diye söze başladı. Gösterdiğiniz alâkaya teşekkür ederim. Sizleri tanımakla büyük bir saadet duyduk. Burnumuzun dibindeki bir köyü ve insanlarını tanımamak, köylerine gelip gidip onlarla sohbet etmemek, dertlerini dinlememek bizim için çok bir ayıptır. Yarın seçim sandığı başkanı olarak vazifemi hakkıyla ifa edip şehre dönüşümde sizin bu âlicenap halinizi her bir tarafa anlatacağım. Bundan sonra bu köyün her bir işi benim işimdir.

Bu aralık iki köylü birbirlerinin kulağına fısıldadılar:

- Bu kerhaneci başkan, sahtekârlıkta bizi yaya bırakan cinsinden...

- Öyle gözüküyor. Bizim oşukçuyu, kuşkaldıranı geçer...

Başkan sözlerini sürdürüyordu:

- Bir derdiniz davanız olursa, vilâyete gelince hemen beni bulun. Allah'a şükür, sözümüz her bir tarafta geçer. Evvel Allah her bir işinizi kaşla göz arası kül ufak ederim.

On beş yirmi köylü, Hakkı Bey'i avuçlarını patlatırcasına alkışladı. Hakkı Bey muhtar odasına uğurlanırken; alkışlamadan kolları yorulmuş dört beş köylü, kendi aralarında konuşmaya başladı. Biri:

- Ula, dedi, bize bu avuç patlatmayı kim öğretti? Bizim örfümüzde, âdetimizde böyle bir kanun yok. Bizde bir düğünde üç beş karı, üç beş kız, geline "cibicik" çalar olur biter. Şu alkış, eski eve yeni âdet! İçi batsın böyle âdetin...

Bir diğeri ekledi:

- Bu alkışı bize Demirgıratlar öğretti. Osman Bölükbaşı öğretti. Şehirde: "Bölükbaşı geldi, konuşacak" deyince meydanı dolduran kalabalık Bölükbaşı'nın üç lafının bi-

rine alkış tutar, sen de çalmasan olmaz... Güne devrana bakın ki şehirde konuşurken avuçlarımızı yardığımız Bölükbaşı'na ve partisine bir irey bile yok. "Engine de deli gönül engine..." İnsanın tırnağı olunca başını kaşımalı, ferahlamalı bitli kelle. Şimdi bizim tırnağımız ireyimizdir. O ireyi Demirgırat'a vererek bitli kellemizi kaşıtacağız. Bu işten sapış dönüş yok.

Muhtar:

- Gomşular! dedi. Aziz misafirimiz epeyi bir yoldan geldi, yorgundur. Köyde iki üç at vardı. Rahvan bir at aradık, yokmuş. Cümlesi eşkin talimi ile yetişmiş. Bu gâvur eşkinlik on adım gitsen adamı yorar. Sanki yayık yayar gibi adamı hop oturtur, hop kaldırır. Olmaz olasıca at, Hakkı Bey'i çok yormuşa benzer. İnşallah rahvan atı bize Demirgırat verecek, rahvan ata bineceğiz. Rahvan atın yürüyüşü de ne mübarek ki üstünde kahve içsen fincanı sallayıp bir dirhemini dökmez. Cenab-ı Allah her işimizi rahvan getirsin. Cumali'nin eşkin atı Hakkı Bey'i çok yormuşa benzer. Biz şimdi aziz misafirimizin rahatına bakacağız. Yarın tümücüğünüzle sandık başında buluşmak üzere hepiniz Allah'a emanet olun.

Köylüler:

- Sağ ol, var ol mıhtar! dediler mırıldanır gibi. Sonra evlerine doğru sağa sola dağıldılar.

Hakkı Bey önde; Muhtar, Ocak Başkanı, Gazi Ahmet ve Oşukçu İbiş odaya yöneldiler. Muhtar'ın odasında kuş sütü eksik bir yer sofrası kurulmuş. Sofra kenarlarına kilimli minderler atılmıştı. Hakkı Bey'e yeniden: "Hoş geldin, sefalar getirdin!" dediler. Hakkı Bey, makatta üç beş dakika dinlendi; sofraya buyur ettiler, kaba minderi gösterdiler, kendileri de diz kırıp oturdular. Muhtar:

- Hakkı Bey! Akşamları bir iki kadeh alırmışsın; böyle haber geldi bize, onun için tedarikliyiz. Emir buyur!

Hakkı Bey:

- Doğru, alırım; ama size kim ulaştırdı bu haberi?

- Bizim millet casus milleti. Leblebiden nem kapar. Senin nasıl bir zat olduğunu öğrenmek için hafta içi bir adam gönderdik şehere. Giden de aha şu İbiş. Hal-i keyfiyetini dört bir yan elemiş belemiş: "Hakkı Bey iyi bir Halkçı" demişler. "Akşamları da şehir kulübüne gidip iki kadeh atar" demişler. "İki kadeh rakı arasında iki üç maden sodası içer" demişler. Bizim köylü milleti ne madeni bilir, ne sodayı... Onu da sayende öğrendik. İbiş el etmiş, bel etmiş; o senin madeni bulmuş. Üç şişe almış getirmiş; şimdi kovada, soğuk su içinde. Bir teneke kapağı var, alt yaprakları tırtıllı. Bizim millet açma provasına girdi. Baş parmak, şahadet parmağıyla açılması mümkinatlardan ötede... Birkaçımız zorladık, zorladık, kapak yol vermiyor. Baş parmağımızın avuç içini kanattık. Kâfir, açılmaz da açılmaz... Aramızdan aklı evveller çıktı: "Ben bir tarihte Engürü'de gördüm bu yeşil şişeleri. Kellelerini yuvarlak bir taş ile kırıyorlar."

Hakkı Bey kaşları çatık, yarı güleç bir gözle baktı sofraya:

- Getirin şu soda şişelerinden birini!

Kaşla göz arası getirdiler. Şişeyi sol eliyle sardı. Önündeki kaşığı aldı baş parmağını kapağın altına uzattı. Kolu manivela gücü kazanmıştı. Bir çırpıda kapak sofraya fırladı. Hafif bir sesle şişenin içindeki sodalı su köpürüverdi.

- Haydi, cümle köy halkının şerefine!

Çay bardağının içindeki rakıyı tümüyle yuttu. Sahandaki parçalanmış tavuk etinin bir budunu kaşla göz arası etti, ağzını elinin tersiyle kuruladı.

- Bu rakıda bana arkadaşlık edecek yok mu? dedi.

Muhtar söze sahip çıktı:

- Bunlar bilmez bu kâfirin tadını, keyfini! Adamın kıtlığında bizi de insan yerine korlardı şeherde. O zaman aha şu Ocak Başkanımız ortalarda yoktu. Demirgırat'ın kaza

başkanı, beni böyük bir lokantada misafir etti. Adam örflü. Garsonlar dört bir dönüyorlar masanın etrafında. Bana da: "İç bire muhtar!" dedi. Rakı gâvuruyla o zaman tanıştım. Kafam bir hoş oldu. İçimden konuşmaya başladım: "Ah! Şimdi köyümde, evimde, haremimde olsam. Döndü'yü bir sarsam, bir döndürsem." Kusura bakma sayın başkanım, öyle geçti içimden. Evvelsi günü köye dönünce ne Döndü kaldı ne döne. Suratımı duvara yapıştırıp gömüldüm yatağa, yorgana...

Hakkı Bey:

- Tekrarında fayda var muhtar. Vur şu kadehini kadehime.

Muhtar üstelemedi. Kadeh tokuşturdu ve rakıyı birden yuttu. Dayanamadı, tavuk etinden bir bölüm aldı, onu da kaşla göz arası etti. Ses borusu yarı açık konuşmaya başladı:

- Affınıza sığınırım, sözüm ona işim icabı bir Alevi köyüne uğradım, misafirleri oldum. Allah'ın doğrusu önüme kuş sütü sofra açtılar. Sofranın bir yanına orta boylu bir testi koydular. Testiden bütün bardakları doldurdular. Benim önümde de dolu bir kadeh...

- Haydi, dediler, pir aşkına, erenler aşkına, dostlar aşkına! Kadehleri birden diktiler tepelerine, elleri alınlarına yapışık. Ben şaşakaldım. Sonra sazlar konuştu, türküler söylediler, oyunlar oynadılar. Dünyam bir hoş oldu. Bir sefa gördük ki deme gitsin... Benim yatağımı odanın bir köşesine hazırlamışlar. Vallahi kuş tüyü bir yatak! Diyeceğim, lafımı getireceğim nokta şu: O gün Alevi'nin bardağını diplemek şöyle dursun, yalandan kadehi indirdim kaldırdım. Şimdi ben bu rakıyı birden nasıl tepeme diktim? Aklım batsın bir türlü anlamadım.

Oşukçu lafa karıştı:

- Mıhtar Emmi, dedi. Alevi'nin içkisi gâvur içkisi; onlar Müslüman taifesinden değil. Yozgat'ta bir hocadan dinle-

dim: Müslüman olmak isteyen Alevi önce Hristiyan olacakmış; sonra, yunduk yıkandıktan sonra ve de yüz bin tövbe getirdikten sonra şahadet getirip müslüman olurlarmış.

Hakkı Bey, ikinci kadehini yudumladı:

- Bana bakın komşular! dedi. Biz buraya Alevi - Sünni davasını halletmeye gelmedik. Herkes inancıyla toprağa gömülür. Bizim burada işimiz: Namuslu rey tasnifi ve netice... Ben, bu adamı dinlemek için buraya gelmedim. Ya adam gibi oturup dinlesin ya da odayı terk etsin!.. Olmazsa, ben de hemen yatacağım.

Muhtar, DP Ocak Başkanı hemen ayaklandılar. Ocak Başkanı:

- Ulan kerhaneci! dedi İbiş'e. Hemen defol! Köyümüzün gidişatını boklama!

Ve Oşukçu'yu kovdular. Hakkı Bey bağdaşında ayak değiştirdi. Bakışını boşluğa çevirip söylendi:

- Demek sizin işiniz ne dediğini bilmez, abadı sabadı olmayan bu bok takımlarına mı kaldı? O zaman vay sizin halinize!..

Muhtar söz açtı:

- Mohterem Hakkı Bey, dedi, ben içmeye içmiyordum, emme zatınız hatırına doldurduğum kadehi şeref-i devletiniz için içeceğim. Sel gider kum kalır. Ona, o İbiş'e biz "Oşukçu" deriz. Doğrusu da oşukçunun bir tanesi. Sanan ki herkesi el bebek, gül bebek tutar... Her birimizi alır göklere çıkarır! Emmevelâkin bir gün omzuna aldığını üç gün sonra kara çamurlara bular. Bu köy kerhaneci, lahavlesiz! Gâvur meclisine gider gâvur olur, müslüman meclisine gider müftünün yanına oturur. Bir acayip kavimdir bu dürzü... Emmevelâkin biz bu gâvurdan vazgeçemeyiz. Bizim köyde bir de kuşkaldıran var. Burnu iyi koku alır. İkisi bir olunca bir şeyler icat edip köyün dirliğini bozarlar; sonra bir şeyler icat edip köylüyü birbiriyle barıştırırlar. Aslın-

da bu iki kâfir ecüş mecüş taifesinden. Gurban olduğum Hakkı Bey; biz bu ırzı kırık, orospu dölü için huzurunuza gelmedik.

Yanındaki ocak başkanının kolunu dürttü:

- Ulan sessiz gâvur, bir kadeh de sen iç! Yarınki seçim bizim değil, senin bayramın; üstelik Hakkı Bey diye böyük, mohterem misafirimiz var.

Başkanın sesi çıkmadı. Üçü birlik kadeh kaldırdılar. Çerez alır gibi birkaç lokma alıp bağdaşındaki sırtını duvara yaslayan Gazi Ahmet Çavuş, yumuşak sesini biraz yükselterek konuşmaya başladı:

- Sayın Başkan Hakkı Bey! Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz! Fakir köyümüzü şereflendirdiniz! Ben Sakarya'dan, İnönü'nden, Büyük Taarruz'dan kaza kader dönmüş bir köylüyüm. Bu köyden dört genç gittik. Üçünün mezarı nerede bilemem. Tanrı'nın rahmeti onların üzerine olsun, zaten üzerlerinde, şahadet şerbetini içtiler. Yerleri cennet-i âlâ. Herhalde gidip oturmuşlardır yerlerine. Cenab-ı Rabbim herhalde onların yanında bizlere de bir yer verir. Diyeceğim: Bir ben döndüm köye. Harbe giderken helâllerimize döktüğümüz döl karşımıza iki üç yaşında çocuk olarak çıktılar. Şehit rahmetlilerin attığı döller de boşa çıkmamış. Biz bugünlere o tohumlarla ulaştık. Oğlumun dört çocuğu var. Onların tohumlarıyla da yarın irey verecek sekiz on kişi var. Zatınıza demek istediğim: Kökümüz çürümedi. Onun ötesi, Allah'ın doğrusu sersefil bir köy var. Emmevelâkin Osmanlı'dan daha gözel. Mübarek Mustafa Kemal Atatürk'ün bize verdiği bir emniyet var. Rahmetli oldu, emme biz onun emniyeti içinde yaşıyoruz. Bu köylü takımı bilmez Osmanlı'da köle olarak gelip, köle olarak gittiklerini... O'dur: "Köylü milletin efendisidir" diyen. O'dur: "Ne mutlu Türk'üm" diyen. Köy ehalisini eşkıyanın zulmünden kurtaran. Dört bir yöne dirlik düzenlik getiren. Gel bunları şimdi padişahın köle takımı

bu millete anlat... Her neyse, kafanı ağrıttım Hakkı Bey. Bizim köy milleti bir Demirgıratlık tutturmuş. "İşimizi onlar görür" diyorlar. Başka lafları yok. Allah'ın doğrusu yengenle birlik Halkçılara irey verecek iki insan kaldık koca köyde. Bizim iki ireyimize de tasallut ediyorlar. Baş-papazları aha şu gördüğün muhtarla ocak başkanı! Köylü de tümüyle onlara bağlanmış: "Nuh" der de "Peygamber" demezler; onları bir adım geriye döndürmelerinin imkânı yok. "Peki gomşular" dedik. "Köyün menfaat-i umumiyesi için, içimiz kan ağlaya ağlaya ireyimizi Demirgırat'a vereceğiz." Hakkı Bey, ben zatınıza bir şey diyemem. Haddine hududuna karışamam. Muhtarla Ocak Başkanı konuşsun. Çünküm bu devirde onların kuşları yuva yapıyor. Bizim aklımızı sözümüzü kimse kıçına sürmüyor. Bir şeyler diyecekler zatınıza, desinler kurtulsunlar...

Hakkı Bey bir büyük rakı çekti bardağından. Ufak bir et parçası aldı, çiğnerken konuşmaya başladı:

- Ben de bir şehit çocuğuyum. Yokluk, sefillik içinde bulduk bugünü. Burnu büyümüşler: "Bir ufacık kâtip" diye kız vermediler bana. Rahmetlik anamın elini hep boş döndürdüler. Subaya vereceklermiş, hakime, hekime vereceklermiş kızlarını. Bizi adam yerine koyan, sağımızda solumuzda, kimse çıkmadı. Biz de göbeğimizi kendi elimizle kestik. Siz de bu Demokratlık davasında kendi göbeğinizi kendiniz keseceksiniz. "Şeriatın kestiği parmak acımaz" derler. Anlaşılan siz de kendi şeriatınızı kullanacaksınız. Kimsenin buna bir diyeceği olmaz. "El ne derse; doğru, güzel odur" derler. "El mi yaman, bey mi yaman" derler. Elin nazarı beyin şahanını gökten indirir... El yaman!.. Ben bunları bilenlerdenim. Lafı başka kanala sokalım. Yarın sandık ne derse o olur.

Ocak Başkanı bir rakı daha yuttu. Sofradaki domatesten bir parça aldı. Çiğneme, yutma arasında konuşmaya başladı:

- Sayın başkan, yarınki gün köyümüzün kader günüdür. Biz günümüzü de, köyün menfaat-i umumiyesini de Demirgırat'a bağladık. Yol yapıyormuş, bel yapıyormuş; çimento, demir boru yığıyormuş köylere. Şart-ı evvel şu: İreylerini Demirgırat'a vermek. Şehere iki saatlik yerde, dere içindeki bu köyde heç bir şeyden haberimiz yok... Yoook! haberimiz var; emme kısmetimiz, nasibimiz yok. Bu hal bizim adamsızlığımız... Bu köylü milleti, kendi içinde birbirini adam yerine koymadığı için; cümle ümmet-i Muhammet nezdinde de adam yerine konmaz. Devlet içinde dinimizi biz bokladık. Üç yüz şiniğe* tuttuğumuz Laz imamı kaçıp gitti. Duvar diplerinde tünediğimiz caminin müşterilerinden beş sekiz kişinin hepsi cami imamı oldu. Her birine sorsan; Allahu Ekber'den sonra Kulhû'yü, Elham'ı yarım yamalak bilen kişiler. Kılan belli değil, kıldıran belli değil. Orayı da işimize geldiği gibi idare ettik... Hasıl-ı kelâm orayı da bokladık. Böyük Mevlam beni bağışlasın. Ben Demirgırat'ın ocak başkanlığını üstlenirken köyümün menfaat-i umumiyesini düşündüm. "Ula Rasim kaybedeceğin ne var?" dedim. "Üstelik sırtını payintahta** dayıyorsun; yıkılmaz kale oluyorsun." Allah yalanı sevmez! Doğrusu ben böyle düşündüm. Yanılmamışım da! Kaza başkanı şehere her varışımda el bebek, gül bebek etti beni. Lokantaların en hasına, en âlâsına götürdü. Ben de rakıyı oradan öğrendim. Şeher terbiyem var evvel Allah! Mohterem Hakkı Bey! Bizim köyün cümle halkı "üçten dokuza" yemin etti. Hanelerimize gidince; karılarımıza, kölelerinize "üçten dokuza" şart ettirdik...

O aralık elinde olmaksızın, saniyelik bir ölçüde, yarı kırpık bir gözle Gazi Ahmet Çavuş'a baktı, sonra sözünü sürdürdü:

---

* 1 şinik = 8 kilogram.

** Payitaht: başkent.

- Köy dediğin haset fesat yuvasıdır. Bakarsın bir garip çıkar, uğrar bizim hanelere: "Kız Fadime, Ayşe!" der. "Benim hatırım varsa ireyinizi kaz ayaklı - oklu - partiye verin." Bu korkudan karılarımıza sıkı tembihatta bulunduk. Ben karıma arada bir kızınca: "Ula gâvur karı, benim damarıma basma! Bir ters tarafıma gelip 'üçten dokuza' dersem boş düşersin, boyunu babanın evinde görürsün..."

İşte bu yüzden Hakkı Bey; bizim karılar lafımızdan kıl ucu ayrılamazlar, cümle ireyimiz Demirgırat'ın. Bizim köyün doksan sekiz ireyi var. Zatınızın aziz ireyi ile doksan dokuz olacak; eğer siz ireyinizi Demirgırat'tan esirgerseniz bizim işimiz tümden boklanır...

Sonra Ahmet Gazi'ye döndü:

- Emmi! Son söz, son kelâm zatınızın.

Ahmet Çavuş bağdaşını yeniden toparladı:

- Gomşular! Beni sırat köprüsünden geçiriyorsunuz herhalde; ahrette geçeceğimiz bu köprüyü dünyada geçirteceksiniz. Ben eski gavlimi bozdum, ireyim Demirgırat'ın. Son söz mohterem Hakkı Bey'in. O da ireyini köyden yana verirse; hepimiz, çoluğumuz çocuğumuz onun ömür boyu duacısı oluruz. Vermezse biz yine ona hörmette kusur etmeyiz, emmevelâkin mimlenir. Bu Demirgırat'ların abadı sabadı yok, keyifleri tüm bir âlem... Bizim köy de bu âleme ayak uyduracak!.. Senin benim Demirgırat'a irey vermemizle dünya yıkılmaz. Halk Partisi de iflas masasına oturmaz. Bu yıl da böyle olsun, gelecek güne Allah kerim... Görelim ahir Mevlam neyler?.. Sen bizim bu kâfir takımına, haddimiz değil ya, benim gibi 'evet' de! Merkez kaza başkanından söz almışlar. Sen de köyle birlik 'evet' dersen, Özel İdarede âmir sıfatına eriştireceklermiş zatınızı. Allah mübarek etsin! Hadlerini geçip, kaşla göz arası bir kuzu göndermişler hanenize. Âfiyet olsun, şeker olsun, bal olsun!..

Hakkı Bey kadehindeki rakıyı tümüyle yuttu:

- Gomşular, bana bakın! dedi. Ben kuzunun, kurbanın kölesi bir adam değilim. Şerefimle, namusumla geldim bugünlere. Beni kazadan kazaya sürdü bu Demirgıratlarınız Halkçı olduğum için. Her bir oluşa 'eyvallah' dedim; eğilmedim, bükülmedim. Şimdi ben de içim kan ağlayarak Çavuş Ahmet Gazi gibi reyimi Demirgırat'a vereceğim, mübarek olsun. Bir ben ölürsem dünya yıkılmaz. Batasıca dünya yıkılmaz! Hadi ağalar cümlenin şerefine, geceniz de hayırlı olsun! Nereye serdiniz yatağımı?

HER gün olduğu gibi bugün de köy, er saatte ayaktaydı. Oldum olası yatsı ezanı okunurken, köy çoğunluğu kendilerini uykuya bırakırlardı. O akşam, beş on dakika daha fazla gevezelik eden erkeklerin laflarını yalandan dinleyip uyuya uyuyakaldılar.

Zağcıoğlu köyünün doğusunda uzayıp giden bir dağ kuşağı vardır. Yükseklikleri bin sekiz yüz metreyi aşar; doğuya doğru, arada bel vere vere uzayıp giderler. 'Kerkenez' derler bu dağ uzantısına. Rivayet değil, gerçek. Eti Uygarlığına bağlı büyük bir merkez... Ne yazık ki bugüne dek bu uygarlık noktasında dişe dokunur hiçbir inceleme yapılmamış. 1993'te İngiliz arkeologların dikkatini çekmiş ve burada kazı yapmaya karar vermişler. 994'ün haziran ayında kazılar konusunda bir haber alamadık...

Güneşin ilk ışığı, Zağcıoğlu köyünün oturduğu dereye; Kerkenez'in boyun verdiği aralıklardan iplik iplik uzanır. O saatte çoktan kalkmış; sığıra ineklerini, öküzlerini katmaya çalışan, elleri söğüt çubuklu köy kadınlarının yürekleri bu ilk ışığın sarhoşluğuna uğrar, umutlanırlar birden. "Ohaa!" diye yumuşaktan önlerindeki hayvanlara yalandan vurur, köyün sığırına katmanın rahatlığı içinde acele evlerine dönerler. Ocakta ilk alevi tutuşturmak için, uyuyan kocalarını dürterler:

- Kalkın uyku zalımları! Bugün seçim mi var, geçim mi var? Millet caminin önüne toplanmış...

Hakkı Bey, caminin önündeki taş sahanlığa kurulan masanın başkanlık yerinde, yerine oturmuş; masanın sa-

ğına, soluna konmuş üç sandalyeye üç partinin temsilcileri oturmuştu. Oy sandığı caminin girişindeki sağ bölüme konmuştu. Saat tam sekizde, Hakkı Bey:

- Komşular! dedi. Seçim milletimize, devletimize hayırlı olsun!

Ve "Bismillah" diye kalktı:

- İlk oyu ben kullanıyorum, dedi.

Bir zarf alarak cami içindeki sandığa gitti ve hemen döndü. Masadaki sandalyeye otururken:

- Hepimize hayırlı olsun! dedi.

Ve köylüler oy vermeye başladılar; ama köylülerin çoğunluğu, karılarıyla birlik oy sandığına gitmek istiyordu. Önce Hakkı Bey itiraz etti, köylüler direttiler:

- Bizim bu cahil karılar tek başlarına oy vermeyi ne bilirler!.. 950 seçimlerinde aksi bir sandık başkanı vardı. Karılarımızla birlik sandık başına gitmemize müsaade vermedi. Bizim karılar da tek başlarına sandığa gidince; çoğu iki - üç partinin irey pusulalarını birden zarfa koyup; üstelik zarf nedir, zarfı yapıştırmak nedir? bilmeden, bilemeden zarfların ağzı açık sandığa dahleylemişler. Şimdi biz onun önünü kesmek için; ireylerine karışmayız; emme onlara yordam göstermek için birlikte sandık başına gideriz. Namusumuz hakkı için, üç adım onlardan geri duruyuz: "Kız" deriz, "Karı" deriz, "Bak sandığın önünde irey pusulaları var. Keyfin hangisini istiyorsa onu elindeki zarfa koy. Zarfın iç kanadını dilinle iyice yala; orada yapıştırıcı bir zamk var, zarfı kapa; sonra sandığın üst deliğinden salla aşağı." Vallaha, bütün niyetimiz bu! Başka haset fesat bizim namusumuza yakışmaz!

Hakkı bey kaşlarını çattı:

- Ne haliniz varsa görün, edepsizler! dedi. Siz zaten kendi aranızda çoktan meşveretinizi kurmuşsunuz. Beni de bu sahtekârlığınıza âlet ettiniz. Ben kaçın kurasıyım? Boşuna çiğnemedim yalan dünyayı! Yaşamım gereği, işim

gereği sizi iyi bilirim. İyi bilirim sizi... Ne haliniz varsa görün! Tamamlayın reylerinizi!

O aralık biri:

- Yahu mohterem Hakkı Bey! Bizim ireylerimiz tamam. Lâkin ireyi olan köy çobanına: "Oğlum, her gün gibi sığırı dere kenarında bir saatlik ırahatına, uykusuna terk edince; acele koş gel, ireyini kullan" dedik. Öğlen vakti oldu kerhaneciden ses gelmedi. Müsaade buyur, on dakka içinde huzurunuza getirelim. O da yüksek demokrasi adına ireyini kullansın...

Sonra bir çocuğa el etti:

- Git, dedi, şu sığır gütmeği bilmeyen kerhaneciyi kolundan yakala, al getir!

Çocuk fırladı. On beş dakika geçmeden, çobanın kolunu tuta tuta sandık başına getirdi. Çoban isminin karşısındaki boşluğa baş parmağını bastı ve oyunu kullandı. Bütün köyün oyu saat on üçlerde toparlanmış, tamamlanmıştı. Hepsi doksan dokuz oydu. Sandık, cami içinden alınıp seçim kurulunun masasının üstüne getirildi. Sandık içindeki oylar büyük bir köy sepetinin içine aktarıldı. Zarflar, üç beş kişi tarafından alelacele açıldı. Üç parti girmişti 54 seçimine: Demokrat Parti (DP), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Millet Partisi (MP).

Hakkı Bey, tutanak kâğıdını önüne aldı ve kendine birer birer sunulan zarflardaki oy pusulalarına baktı: DP, DP, DP... Doksan dokuz oyun hepsi DP idi. Masa gözleminde, parti temsilcilerinin huzurunda, dişlerini gıcırdattığını kimseye göstermeden tutanağa imzasını attı. Kalemini, defterini, dosyayı toparladı:

- Oylarınız millete, devlete hayırlı olsun! Benim atımı hazırlayın da er saatte İl Seçim Kurulu'na ulaştırayım seçim sonunu.

Köylüler kaşla göz arası hazırladıkları İspanyol eyerli atın üstüne, iki yönden üzengileri tuta tuta Hakkı Bey'i

yerleştirdiler. Bu kez dönüşü, gelişi gibi eşekli Panza ile olmadı. Kendini şehre kadar götürecek rehber de atlı idi. Şehre gelindi. Hakkı Bey, İl Seçim Kuruluna İl'in ilk seçim sonu dosyasını getiriyordu. Oysa seçim kanununa göre saat on yedide sandıklar kapanırdı. Bu saatten sonra il, ilçe seçim kurullarına seçim mazbataları ulaştırılırdı. Zağcıoğlu köyünün mazbataları öğle sonu, on dörtte İl Seçim Kurulunun elindeydi. Hakkı Bey, kaşları çatık hakimlerle oluşturulan masanın üstüne dosyayı koydu:

- Köyün benimle doksan dokuz seçmeni varmış. Saat: 12:00 - 13:00 arası köy tümüyle oyunu kullandı. Bu kuş uçmaz, kervan geçmez köye de bir Allah'ın kulu: "Ben bu köyde oyumu kullanacağım" diye de gelmez de... Doksan dokuzluk tespih çekmeye döndüm, "Veleddalin âmin" deyip işi bağladım. Bana müsaade eder misiniz?

Seçim kurulu üyeleri:

- Güle güle Hakkı Bey, dediler.

Hakkı Bey büyük bir iç yorgunluğu ile evine vardı. Karısı, çocukları: "Hoş geldin!" dediler. Yalandan gülümsedi:

- Biraz uzanacağım, dedi.

*

* *

Ben hakir ve fakir, Dumlupınar İlkokulunda oyumu kullanıp; kaldığım bacımın evine dönmüştüm. Saat: 15: 30 sıralarıydı. Salondaki kanepeye uzandım. Radyo hafifinden hüzzam makamından şarkılar sunuyordu. Şarkı bir mısrasında kesildi. Bir erkek sesi: "Sayın dinleyiciler! Şimdi bize gelen, sonuçları alınmış seçim sonuçlarını sunuyoruz:

Çanakkale, filan ilçe, filan köy: 185 oy. Tamamı kullanılmış. 185 DP, CHP: 0, MP: 0. Yozgat merkeze bağlı Zağcıoğlu Köyü: DP: 99, CHP: 0, MP: 0

Birden ayaklandım. 46'dan bugüne verdiğim demokratik savaş gözümün önünden geldi geçti. Demek biz bu kanunsuzluklar için savaş tutturmuştuk. Bir şair: "kanun diye, kanun diye, kanun tepelendi" der. Kıçı sıkışınca DP grubuna: "Siz isterseniz hilafeti de getirirsiniz" diyen Menderes şimdi seçim bölgelerinde saat:17:00'de kapanması ve açılması gereken oy sandıklarını 11:00'de, 12:00'de açtırıyor. Saat: 21:00'den önce radyolardan yayınlanmak zorunluluğu olan seçim kanununa kıçını silmiyor. Türkiye radyolarını seçime etkili olması için saat: 15:00'lerde bangır bangır bağırttırıyordu...

*

* *

Hakkı Bey divana uzandı ve büyük bir 'of' çekti. Birden karısının tiz sesi doldurdu kulaklarını:

- Daha çok 'of' çekersin! Bir kuzu hatırına mı Halkçılığını sattın? Bizi el âleme rezil, rüsva mı ettin? Ben şimdi kabul günlerinde elin hanımlarına ne diyeceğim? Kabul günlerinde uğrun uğrun salınırdım: "Kocam da ben de Halkçıyım" diye. Şimdi ben ne bok yiyeceğim kabul günlerinde?.. Beni alaya tutacak karılar: "Maşallah siz de iyi Halkçıymışsınız(!). Kocan seçimde doksan dokuzluk tespihi tamamladı." Ne cevap vereceğim bu hanımlara? Kimi savcı hanımı, kimi hakim hanımı, kimi vali muavini hanımı, kimi defterdar hanımı... Ben hangi birine karşılık vereceğim? Yıktın benim dünyamı, Allah'ından bul! "Zağcıoğlu: 99 tekmil oy" deyince çıkış kapısını açıp gelen kuzuyu sokağa bıraktım. Gitsin gittiği yere! Beni bir sen, bir de o kuzu rezil etti. Bakacağım yüz kalmadı dünyada...

Hakkı Bey, uzandığı divanda türlü kederler içinde yuvarlanıp gidiyordu: "İyice boklar yedik. Avanak sandığımız köylünün sözlerine kandık. Bir de üstüne kuzu hikâyesi

bindi. İşi tümüyle bokladık. Haklı olmaya kadın haklı... Ben istemeye istemeye bir bok çukuruna düştüm, ama ne yapayım? Düzensiz bir dünyada ben mi hakim, hekim olacağım? İçine köpek işesin her bir şeyin..."

Birden divandan fırladı:

- Ben Şehir Kulübüne gidiyorum, dedi ve yürüdü. Çıkış kapısını hızla çarptı. Karısının, arkasından söylediklerini duymadı. Karısı yarım aksak söyleniyordu:

- Git, git, git! Seni alkışlayıp omuzlarına alacaklar(!). Git orada da göreceksin boyunun ölçüsünü...

Hakkı Bey'in oturduğu daire ile Şehir Kulübü arası yüz elli, iki yüz adımlık yoldu. Yolu adımlarken kendi içinde konuşmaya başladı: "Herhalde bizim cemaat beni bayram merasimiyle karşılamazlar. Evdeki yediğim zılgıtın on mislini başımdan aktarırlar. Sabredeceğim, direneceğim."

Yürekte endişeli, görünüşte yiğit girdi lokanta bölümüne. Bir büyük kaba alkış karşıladı kendisini. Sesler dağılıyordu salonda:

- Yaşa doksan dokuz! Tespihin imamiyesi nerde? Herhalde o da müdürlük!.. O da yakın günde Demokrat'ın hediyesi olacak sana. Yaşa doksan dokuz!!!

Hakkı Bey, bütün bu oluşları hiç görmemiş; hiç duymamış gibi dip köşede, boş bir masaya oturdu; garsonu bekledi; garson da gelmiyordu; bir süre sustu ve bekledi. Türlü masalardan gelen seslere kulağını tıkadı. Şu "doksan dokuz" sesi kıymık kıymık batıyordu yüreğine; karısı, eşi, dostu gözünde on paralık olmuştu. İçinden konuştu: "Ben Hakkı'yım ve haklıyım... Şu; benim arkadaşım geçinen, beni yerden yere vuran insanlar, Demokrat'ın dört yılında kazadan kazaya sürüldüler mi? Haydi Boğazlıyan, Çayıralan, Çekerek... Ordan oraya bir ailenin nakli... Çekti mi içlerinden biri bu çileyi?.. Ben çektim!.. İt sabrı varmış da tahammül ettim. Bizim 'elif' bilmez 'be' bilmez insan takımı da işi gırgıra, alaya alıp; seni bir başka deftere yaz-

mak ister. Ben onlardan iyi değilsem de onlar da benden hiç iyi değil... Ve bağırdı:

- Oğlum! Garson! Çabuk rakımı getir; yoksa hepinizi doksan dokuzluk edeceğim!..

Sesi tüm bir salonda dalgalandı. Masalardan sesler yükseldi:

- Oğlum, Hakkı Bey'in rakısını götürsene!

Garson pür telâş Hakkı Bey'in masasına iki dilim ekmek, biraz peynir ve bir duble rakıyı kuş hızıyla getirdi. Hakkı Bey, hızlıca bir yudum aldı rakıdan, su içti üstüne; çatalı peynire gitmedi ve gözlerinden şıpır şıpır bir yaş yanaklarından ağız ve çene boşluğuna akmaya başladı.

Diğer masalardan birkaç kişi ayaklanıp Hakkı Bey'in masasına geldi. Biri öptü, biri koluna girip:

- Kalk Hakkı'cığım, sen bizim kardaşımızsın. Birlikte oturalım masaya. Seçimini eşek kovalasın! Ortada bir oyun var. Oyunu oynayanlar seni bana, beni sana düşman ediyorlar. Bunlar bir siyaset seli; sel gider, kum kalır...

Birlik, sekiz on kişinin olduğu masaya Hakkı Bey'i götürdüler. Hakkı Bey, hüznünden hiçbir şey yitirmemişti. Yine elinde olmaksızın ağlıyordu:

- Ben eşek dölü değilim; yolunu da yordamını da bilen bir kardaşınızım. 'Doksan dokuz'da 'bir' oyumu kullanırken büyük ıstırap duydum içimde... 46'dan bu yana Halkçı olan Hakkı'nın 50 ve sonrası yavaş yavaş ortaya çıkan foyasını bilmeyenlerden değilim. Köylü kararlı idi; benim bir oyumun Halkçıya çıkışı, beni yeni bir sürgüne mahkûm edecekti; üstelik masum köylünün umutlarına gölge düşürecektim. "Bir ben ölmeyince dünya yıkılmaz" deyip hem kendi adıma, hem de köylü adına oyumu köyün isteğine uygun kullandım, hepsi bu kadar...

O GECE, seçim sonuçları radyolardan sürekli aktarılmaya başlanınca; siyasetten hoşlananlar radyolarını sonuna kadar açtılar. Hep DP... "Filan il, filan ilçe: DP: 2385, CHP: 1510, MP: 365..." Yurdun dört bir yönünden gelen oy sonuçları DP'nin arayı çok açtığını gösteriyordu. Ben de saatlerce dinlediğim bu oy sonuçlarından kulağımı yarı çekip, bedenimi yarı uykuya bırakmıştım. Radyo çalıp duruyordu. "Bizim efendi ağalar iktidarı bu kez daha korkunç yakalar" derken uyuyakalmışım...

Devrisi gün; şehir davul, zurna sesleriyle uyandı. Anlaşılan yeni bir bayram vardı. Bizimkilerin, Demokrat'ların bayramıydı. Günler sonra, il idare heyetinden bir arkadaşım; o gece, Menderes'in tüm il başkanlıklarına çektiği telgrafı bana gösteriyordu. Telgraf; PTT'nin telgraf kâğıtlarını ona, yirmiye çeviriyordu. Herhalde Menderes, büyük ekseriyetle kazandığı iktidarının Türk toplumunun vazgeçilmez bir unsuru olduğunu ve iktidarlarının bu vefakâr halk sayesinde onlarca, onlarca yıl devam edeceğini belirtiyor; memleketimizi DP'nin refaha erdireceğini söylüyor ve emeği geçen başta il idare kurulu olmak üzere bütün partililere teşekkür ediyordu.

*
* *

Seçimin ikinci gününde; seçilen yedi milletvekili, il seçim kurulundan mazbatalarını aldılar. Ben de, çoğu arkadaşım olan ve seçilen kişileri kutlamak için DP il binasına

gittim. Beni büyük bir ilgiyle karşıladılar ve biliyorum ki her birinin şuurunda, 946'da il müteşebbis heyetini kuranlardan biri de bendim. Onların hiçbiri yoktu ortada. Hele hele milletvekili olan il başkanına, üniversite okuduğu için 948'de bir haber göndermiştim: "Gel bize katıl" diye. Yanıtı şu olmuştu: "Hele onlar idam olsunlar, ben sonra gelirim."

Siyasetin kaderi, pezevenkliği belli olmaz. Onun dediği oldu, biz tasfiye edildik ya da böyle istedik. Bizim idam fermanımızı çıkaran zat milletvekili oldu... Elbette duygulu, düşünceli bir dünya içinde milletvekillerini kutlamaya gitmiştim. Çok ilgi gösterdiler. Biri:

- Abbas Bey, bize büyük vefa gösterip doksan dokuz oyunun hepsini veren Zağcıoğlu'na yarın gidip teşekkür edeceğiz. Siz de aramızda bulunursanız bundan mutluluk duyarız. Öğleden sonra, saat ikide teşrif ederseniz; birlikte olmanın hazzını duyacağız. Tam saat ikide gelir misiniz?

- Gelirim efendim.

SEÇİMİN üçüncü günü, "gelirim" sözünü yerine getirdim. Parti merkezine uğradım. Herkes hazır gibiydi. Benim de geldiğimi görünce bir milletvekili:

- Oooo! Abbas Bey de geldi! Hemen yola çıkabiliriz, dedi.

O günlerde kimsenin otomobili yoktu. Ankara'dan gelen bir otomobil, iki ciple yola koyulduk. Zaten on - on beş dakikalık bir yol.. Köye vardık. Yüz - yüz elli kişi davul zurna ile karşıladı bizi. Bir yere davet ettiler, yürüdük o yöne. Büyük bir köy odasıydı bu. Dip karşı köşeye sekiz on sandalye koymuşlardı. Yarı kilimli, yarı toprak zemin üstünde yüze yakın insan gözüküyordu. Ya diz çökmüşler, ya da birbiri yanında bağdaşa geçmişlerdi. En arka bölümde beş altı ihtiyar erkekle yedi sekiz yaşlı kadın görülüyordu. O günlerde *"Yılkı Atı"* romanımın yazma denemesine geçmiştim. Hüzünlü, duygulu gözlerle ihtiyarları taradım; içimde konuştum: "Sanırım bunlar da bu köyün yılkı atları; ama bir köye bu kadar yılkılık çok..."

Herkesin gözü bizdeydi. Sanki hiçbiri nefes almıyor; güleç olmaya özenen göz bebekleriyle bize bakıyorlardı. Ön sıralarda oturan Ocak Başkanının sıtmasız sesi duyuldu:

- Canım gardaşlarım! Mohterem köylülerim! Allah bize heç görmediğimiz bir gün gösterdi. Melmeketimizin itibarını yüceltecek beş böyük mebusumuz köyümüzü şereflendirdi. Allah'ın böyük bir lutfuna kavuştuk. Kuş uçmaz, kervan geçmez köyümüz cennet bağına döndü. Köyümü-

zü ihya ettiler, şereflendirdiler. Allah da onların bu dünyada ve ahirette şereflerini daim etsin. Bu köyün de gelmiş geçmiş dünyasında böyle bir şerefli gün yaşanmamıştır. Böyük abilerimize huzurunuzda teşekkürü bir borç bilirim. Bundan sonra mohterem mebuslarımızın sayesinde köyümüzün her bir işi kül ufak olacaktır. Zağcıoğlu köyü yola kavuşacak, camisine minare yapılacak, hemi de iki şerefeli. Ben fazla konuşmayı bilmem! Sayım misafirlerimiz beni bağışlasınlar. Şimdi söz hakları onlarda. Köyümüzü nasıl ihya edeceklerini onlar size anlatacaklardır. Hepisine arzu hörmetler eylerim!

Bize 948'de: "Siz gidin asılın, sonra biz geliriz" diyen boylu poslu ilk milletvekili olan kişi sandalyesinden doğruldu:

- Sevgili Zağcıoğullar! Muhterem kardeşlerim! Aranızda sizinle birlik olmaktan büyük bir saadet duyuyoruz. Bize doksan dokuz oy'un doksan dokuzunu da vermekle gösterdiğiniz büyük şerefi hayatımız boyunca şükranla anacağız. Siz Türk milletinin ne kadar asil, ne kadar faziletli olduğunu, vefakâr olduğunu, hak bilir olduğunu doksan dokuz oy'unuzla; değil Türkiye'ye, dünya tarihine tescil ettiniz. Yozgatlı'yı millet çapında büyüttünüz. Size ne kadar teşekkür etsek, şükran duygularımızı sunsak azdır. Sizleri gelecek tarihte, Yozgat'ta demokrasinin tarihini yazan insanlar olarak şerefle, minnetle anacaklardır. Siz oy tercihinizle, demokrasinin memleketimizde ne denli asil yerleştiğini cümle âleme ispat ettiniz.

Yeri değil ama; yok yeri, bir laf var: "Yiyen ağız utanır." Biz bu asaletinizi, vefakârlığınızı şahıs olarak, parti olarak tarihimiz boyu unutmayacağız! Kalbimiz, ruhumuz her zaman sizinle beraberdir. Birinizin ayağına taş değse, bizim de canımız yanar. Hemen bildiriniz bize, onu tedavi edecek gücümüz var. Sizin biriniz, hepiniz yüreğimizin can parçasısınız. Ben de artık Zağcıoğlu köyünün bir üye-

siyim. Yozgat'ta, Ankara'da, Meclis'te, her ne yerde ise, öküzünüzün tırnağına taş değmesinin hesabını sorarız. Gelirken gördük ki, yolunuz nerde ise bir cılga... Şehre on kilometre mesafede böyle bir yolu yapmayan nafia teşkilatını lânetlerim. Bir hafta içinde emredeceğiz yolunuz yapılacak, suyunuz getirilecek!

Sizin zorunluluğunuz Ziraat Bankası kredileridir. Bankaya emredeceğiz; öküz kredisinden, katır kredisinden, arı kredisine kadar tüm bir krediler iniz halledilecektir. Şehre döner dönmez Ziraat Bankası müdürüne emir vereceğiz. Geçen yıl, dolu köyünüzü mahvetmiş. Tüm bir hasılatınızı yerle bir etmiş; hemen ve derhal Ziraat müdürünü, banka müdür muavinini köyünüze göndereceğim ve hasar tespiti yapacaklar ve yüzde kırk beş - elli zayiat raporu hazırlayacaklar. Kooperatif kredileri açtıracağız size. Canınız istediği kadar kredi alın. Bu memleket, bu devlet, bu millet, bu hükümet sayemizde size sahip çıkacaktır. Siz her şeye layıksınız. Muhterem Zağcıoğlu köylüleri, biz de emirlerinize kul köle olacağız!..

Bu parlak nutuk, köylüleri yürekten etkiledi. Alkış nedir iyice bilmeyen köylüler bir uzun alkış tutturdular.

Aslında, köylü milletinin avucu alkış avucu değildir. Toprağınan, taşınan terbiye olduğu için avucunun içi mantar tarlasına benzer, çopur yüze benzer. O yüzden de istenilen cibicik sesini çıkarmaz. Böyle bir alkış için yanında su kovası olacak; elini bir batırıp, bir çıkaracaksın. O zaman bir ses çıkar ki, ta devresi köyden duyulur(!)

Beş altı milletvekilinden bir ikisi daha sandalyelerinden ayaklanıp köylülere nutuklar attılar. Hepsi: "Yolunuz yapılacak, suyunuz gelecek, krediler iniz arttırılacak, borçlarınız tecil edilecek, caminize minare yapılacak" deyip sözlerini sırt sırta vurdular.

Şimdi sıra, doksan dokuz oyunu DP'ye veren köylülere birer kutu şeker verme faslına gelmişti. Biz Zağcıoğlu'na giderken milletvekillerinden biri:

- Abbas Bey! Köylülerin her hanesine birer kiloluk şeker yaptırdık. Konuşmalar sonrası şekerleri sunacağız, demişti.

Muhtar, Ocak Başkanı ve bir milletvekili, dağıtma komisyonu kurdular. Bir masanın üstüne şekerleri yığdılar. Sonradan anladım ki:

"Her eve bir kutu şeker" öyküsü bir gün önce köye duyurulmuştu. Bu kalabalık, birer şeker almak içindi. Diz dize, nefessiz bir ortamda şekeri bekliyorlardı. Ocak Başkanının sesi duyuldu:

- Gomşular! Hem DP'ye, hem de sayın mebuslarımıza teşekkür ederiz. "An beni bir koz ile o da çürük çıksın." Bu milletvekillerimiz öyle dememişler. Her haneye birer kiloluk akide şekeri getirmişler. Şimdi bunu Muhtar gardaşımla dağıtmaya başlıyoruz.

Köylünün gözü dört açıldı, dizlerinde yükseldiler, bir çoğu da ayağa kalktı.

- Ali al şu şekeri! Veli al şu şekeri! (...)

Kapışır gibi şekerler dağıtıldı. Şekeri alanların bir bölümü kapıdan sıvışıyor, bir bölümü kucağına şekeri alıp tekrar bağdaşına geçiyordu. Şeker dağıtımı bitti, ama odanın art dibinde oturan altı yedi yaşlı erkeğin, sekiz on ihtiyar kadının elleri boşta kaldı. Bir bağırış doldu odaya... Bir iki yaşlı kadının sesiydi bu. Bağırıyorlardı:

- Biz de irey verdik! Bizim şekerlerimiz nerde?

Kadının sesi bütün odayı doldurdu:

- Bizim şekerlerimiz nerde?

Bir sessizlik doldurdu odayı. Kimse yanıt veremedi. O aralık seksenini bulmuş bir kadın ayağa kalktı:

- Sizin şekerleriniz, dedi, apış arasında! Şu iki yüzlü adamlardan merhamet mi bekliyorsun? Her biri, var

günün adamı!.. Satı'yı mı, Dudu'yu mu düşünecekler?.. Onların meşvereti kendi aralarında, kendi faydalarında... Ocağın tütmese dönüp bakarlar mı ev tarafına? Bunların hepsi menfaat pezevengi! Kalkın karılar! Gidelim bu densiz yerden...

Sonra yanlarında oturan beş altı ihtiyara doğru sesini yükseltti:

- Pezevenkler! dedi. Siz de boyunuzun ölçüsünü aldınız. Adamsanız kalkın bizimle beraber, terk edelim bu kışlayı!

Sonra bağırdı yeniden:

- On guruşluk menfaatiniz olunca şahana dönersiniz. Şimdi de öylesiniz. Birbirinizin bokunu yiyip oturun dürzü takımları!..

Yine, ilk önce hiç kimsenin sesi çıkmadı; sonra bir milletvekilinin sesi yayıldı ortaya:

- Muhtar, dedi, al şu yüz lirayı! Şeker alamayanlara onar lira dağıt!

Çıkış kapısına yaklaşan Satı Kadın yeniden dikleşti:

- Senin on liran başına çalınsın! Ben seksen yılımı senin on liranla mı bitirdim? Paranız başınızda parçalansın!..

Önce kadınlar, sonra altı yedi ihtiyar erkek peş peşe odayı terk ettiler. Artık kimsenin söyleyeceği bir sözü kalmamıştı. Ocak Başkanı, Muhtar kapı önüne gelip davulcuya, zurnacıya beş lira uzattı:

- Çalın lan, dedi, misafirlerimiz gidiyor!

Ve böylece ben de aralarında, köyden uğurlandık.

KÖY, konuklarının uğurlanmasından sonra kendi yaşam dünyasına döndü. Muhtar bağırıyordu:

- Şu Satı orospusu işimizi altüst etti. Ne yüzlen şehre gidip müdürleri göreceğiz? Giderken adamların yüzü turşu çanağına dönmüştü. Bizi Satı Kadın ve birkaç ihtiyar bok çanağına döndürdüler. Git şehere, hangi yüzlen? Git talimat vereceğin banka müdürüne! Mebus, adama hiçbir şey söylemeden alıp elini Ankara'ya gitmiştir. Ne Ziraat banka müdürüne uğramıştır, ne Vilâyet makamına... Bizim her bir işimizin içine Satı denen orospu sıçtı! Gel de ayıkla bunu!..

Ocak Başkanı ile Oşukçu bir oldular:

- Gam yeme muhtar! dediler. Biz vilâyette değil, Türkiye'de bir olduk. Doksan dokuz ireyin hepiciğini onlara verdik. Eğer bankası, vilâyeti, dairesi bize sırt çevirirse; biz de önümüzdeki seçimde onlara boyumuzun ölçüsünü gösteririz.

Sonra 'Hakkı Bey' diye Demirgırat'a oy veren sandık başkanımız var. Gider arzuhal ederiz ona. Böyük adam Hakkı Bey! Her bir işimizi enine boyuna bilir ve kül ufak eder. Bu işte gam yemeye hiçbir gerek yok. Ziraat Bankası müdürü de doksan dokuz ireyle DP'yi ihya ettiğimiz için her bir işimize koşar. İrey bizimdi verdik. Onlar da eşek gibi işimizin yolunu açacaklar! Ne gam yiyorsunuz? İrey bizim oldukça melmeket de, vilâyet de bizim...

Köylüler:

- Ağzına sağlık! dediler. Bizi ferahlattın. Onların hanelere verdiği birer kiloluk şekerin içine köpekler sıçsın!

Ne yazık ki, o şekerleri hanemizde paylaşırken birbirimizle dövüştük. Çocuklar: "Ben üç alacağım, beş alacağım" diye birbirlerine düştüler. Bir kuru şeker parçası almadan kaşla göz ettiler. Bu şekerler seçim avı, üstelik birbirimize düşürdüler. Ben bilirim gelecek seçimde kime irey kullanacağımı... Demokrat mı? Benden alır babayı!..

Köy, şeker hikâyesini beş on gün konuştu. "Sağ olsun!" diyenler kadar, "Şekerlerini başlarına yesinler!" diye bağıranlar oldu, sonra köy duruldu.

- Gomşular, dedi biri, bizim hökümetinen, vilâyetinen, bankayinen çok işimiz var. Siz durup dururken işimizi boklamayın ve bizim işimizi şeherde altüst etmeyin. Doksan dokuz ireyi verdik. Ne sandık başkanı bizden ireyini esirgedi, ne de biz onun ireyini esir ettik. O da bize uydu, Allah razı olsun. Bütün bu güzelliğin ötesinde kendi içimizde ayrı ayrı meşverete dönmek ne gerek... Bizim köyümüzü şereflendiren mebuslarımız, herhalde köyümüzün ehval-i umumiyesini vilâyete, muhasebeye, bankaya aktarmışlardır. Gider bakarız. Oralardan bir ses alamazsak bizi göklere çıkaran mebuslarımıza bir mektup yazarız. Ortalığı karıştırmayın. Siz böyle giderseniz her şeyin sonu bir bokluk çıkar... Var olanı yok etmeyin; eğer iki takıma bölünürseniz size bir şeyler vaat eden mebus efendilerden de havanızı alırsınız.

Köy kısa süre kalın bir suskunluğa döndü. Gazi Ahmet Çavuş cami gölgesinde çömeldiği yerden sesleniyordu:

- Ulan kâfir takımları! Köyün menfaat-i umumiyesi diyerek benim de iki ireyimi Demirgırat'a verdiniz. Geldiler, yediler, içtiler. Davul zurna ile geri vilâyete döndüler. Bana da bir kutu şeker verdiler. Arda kalan yedi sekiz kadının feryadını duymadınız mı? Orada sesinizin bir kelâmı yoktu. Utanmadınız mı, arlanmadınız mı? Bülbül gibi şakıyan Ocak Başkanınız şekeri dağıtırken fakiri fukarayı göz ardı ettiğini görmediniz mi? Ben olsam ilk kez, o altı yedi ek-

sikliyle beş altı ihtiyar erkeğin ellerine, kucaklarına şekeri götürürdüm. Siz yürek açları! Önce siz şeker paketlerini talan ettiniz. Hiç de bir utanmanız olmadı. Gine de arsız serçeler gibi "çık çık" edip otursunuz. Eee! Bunun burası dünya... 57 - 58'lerde bir seçim daha olur, alırsınız muhtarın ireyinin babasını... Yine kapıyı açık bırakayım. Hele gidin bir şehere. Ziraat'tan bir kredi isteyin, vilâyetten yol isteyin. Dinayet'ten minare isteyin. Gidin görün... Hepiciğinde de boy ölçünüzü alırsınız. Size iyi bir nutuk çekerler: "Yarından sonra geliyoruz," derler. Onların yarını ahiret günüdür. Orada alırsınız boyunuzun ölçüsünü...

Köylüler Ahmet Gazi'nin sözlerini tasdiklediler:

- Kitap gibi laf ediyor, dediler.

O aralık seksenlik Satı Karı ile yine bir yaşlı kadın sokaktan zorunlu geçişlerinde Oşukçu İbiş sesinin en yüksek tonuyla bağırdı:

- Kâfir karı, orospu karı! Bir kutu şeker için köyümüzün işini bokladın!..

Satı Kadın durdu ve dikeldi:

- Ulan kıyamet alametleri! dedi. Siz orospuluğu bana soracağınıza gidin karılarınıza sorun. Sekseninde bana orospu diyen bu Oşukçu İbiş bir boynuzlu, beş boynuzlu değil... Hepiniz kalburunuzun altındaki cücüğe bakın! Seksen yılı tükettim, utanmaz takımları! İçinizden biri gelip halimi hatırımı mı sordu? Ocağımı kuru söğüt dallarıyla ben tutuşturdum. Çorbamı kendim yaptım ve ibret ile baktım sizin efendiliğinize... Gurban olun efendiliğe! Hepiniz birbirinizin acı mayasından ekmeğinizi yapmışsınız. Benim size diyeceğim artık hiçbir lafım yok...

Şeker alamayan, cami duvarına çömelmiş üç beş ihtiyar da Satı Kadın'ı tasdik ettiler:

- Pravo Satı Kadın! dediler. Böyle kerhanecilerin hakkından sen gelirsin.

Satı Kadın, aralığı döndü. Köyde dirlik birdenbire bozuldu. Her kafadan bir ses geliyordu:

- İyi bok yedik! "Yiyen ağız utanır" derler. Ama bizim ağzımızın içine iyice sıçtılar. Ara da bul nutuk veren Nomen Bey'i! Arada bul Ali'sini Veli'sini!.. Kuş olup gitti kerhaneciler! Biz yine boklu dirliğimizle kaldık: Banka borcu, kooperatif borcu diz boyu... Hepsini tecil ettireceklerdi akılları sıra, vay babam vay!.. Şimdi onlar Ankara nam şehre gittiler. Kaba kaba yataklı odalara gömüldüler. Dünya onların dünyası... Dönüp de size bakacak halleri yok ki! Yine de iyi insanlarmış; her haneyi bir kutu şekerle ihya ettiler. Hem ağzımız bir bayram şekeri tattı, hem de bizi adam yerine koydukları için şerefimiz, şanımız arttı. İşin peşini bırakmayalım. Önce banka borçları... Muhtar, Ocak Başkanı, Oşukçu, Kuşkaldıran birlikte gitsin şehere. Mebuslar gittiyse, koskoca İl Başkanı var. Zaten, İl Başkanı köyümüze o şekerleri getirtti - Arzıhal ederiz ona. O da bizimilen banka müdürüne gidip, borçlarımızı iki üç devre öbür tarafa aktarır.

Seçim sonu şeker tadı aldık, ama ağzımızın içi zehir. Hadi bakın harmanlara... Bire üç beş vermeyen ekinine... Koca bir yılla cebelleşeceğiz. Satacak üç şinik buğdayımız yok. Bırakacağımız tohumluktan hiç de hayır yok! Ev cemaati zahranın nerdeyse tümünü yer. Önümüzdeki aylarda, var devlet babaya yalvar: "Bize tohumluk vermezseniz; köyün dört bir yönü kara taban kalır, o zaman da bizi bir yerde mecburi iskâna tâbi tutunuz." Devlete diyeceğimiz bu. Başka çaremiz yok... Bir kilo sütü de zor veren üç kıçı kırık ineğinen, hane başı üç beş davarınan, tiftik keçiyinen bu dirliği sürdürmek Cenab-ı Allah'ın mucizesi olur. Vay şu bizim aklımıza vay!.. Böyle sürüm sürüm sürünürken mebus efendilerimizden köy camisine bir minare istedik. Onlar da: "Başüstüne" dediler. Ulan kerhaneciler, minareye "başüstüne" diyeceğiniz yerde: "Bu köyün hali keyfiye-

ti nasıl? Dirliğiniz düzeniniz nasıl?" diye sorsanız olmaz mı? Ula gomşular! Bu köyün yiğidi Satı Hatun... Ne iyi yaptı da elinin tersiyle onar lirayı reddetti ve de gozel söyledi: "Başınıza çalınsın onar liranız!... Ben seksen yaşıma sizin on liranızla gelmedim!" İşin hakiki asliyeti bu. Biz hepimiz oşukçuyuz, kuşkaldıranız. Bu mayayla da alırız babayı...

Bu sözleri bağlayan, düzene koyan da Gazi Ahmet Çavuş idi. Dinleyen on-on beş kişinin önce sesi çıkmadı; sonra çömelmiş köylüler ayaklarının düzenini değiştirdiler. Ocak Başkanı ayağa kalktı:

- Sayım köylüler, gardaşlarım. Ahmet Gazi Emmi'mizin sözlerine itibar ederiz. Kitap gibi konuştu. Emme bizim de okkamız dirhemimiz var. Bize söz veren mebuslar yalan söyledilerse; biz onların söylediği yalanın üç mislini söyleriz, "doğru" heder olur gider. Biz de yalanımızın kösteğine vururuz. Görsün baksınlar el mi yaman, bey mi yaman?.. Ben Muhtar gardaşımla, Oşukçuyla yarın sabah Ziraat Bankası'nın müdür kapısına dayanacağım. Zara zora gelirsem il başkanını alıp banka müdürünün karşısına dikilirim. Önce bizim aklımız ve gayretimiz... Mebus efendiler elli-yüz kişinin huzurunda: "Banka işleriniz bizden sorulur. Kül ufak edeceğiz, üç beş sene öteye attıracağız" demediler mi? Biz de banka müdürüne bu tebligatı yapacağız. "Yok mok" derse ben bağırırım:

- O zaman on beş gün sonra kendini Siirt'te, Bitlis'te bul... Öyle derim Nomen Efendi'ye. Ankara'ya da bir telgraf çekerim. Bize banka emrinizde diyen o... Sözünü tutmazsa kendi bilir... Bu seçimin bir de 58'i var, o zaman alır babayı... Bizi kör ehaliden mi sayıyorlar? Vallaha cin çakmak gözlerimiz. Biz onlara boylarının ölçüsünü gösteririz...

*

Köy, şaşkınlığında bir hafta, on günü tüketti. Şekerin tadı ağız lezzetinde unutuldu. Herkes kendi davasına döndü. Üç karık bostanları ile mutlu olmaya çalıştılar. Bir de, çoğu kez kadınlar, karşı yamaçlardaki ahlat ağaçlarının kuruyan dallarını toplayarak kışa yalandan bir sırt vermek telâşına düştüler. Ne gelen oluyordu ne giden köyde. Köylülerin birbirine selâmları soğuklaştı. Herkes bencilliğinin telâşı içinde ürkek, şüpheli ve yorgun günleri birbirine aktarıyordu. Aslını sorarsanız camiye de pek iltifatları yoktu. İmamın arkasında iki üç cemaat ya vardı, ya yoktu. Sünni köyüydü bu. Gerçek şu ki, daha önce de belirttik, imamın "Allahuekber" sesiyle cami önündeki taşa çıkış arasında, caminin duvar gölgesinde oturan sekiz on kişi birden sıvışı sıvışıverirlerdi. Zaten kendilerini bildi bileli babaları da, dedeleri de namaza yan çizerlerdi. Hane başına düşen üç beş şiniklik imam hakkını çoğu kez yarı yarıya ödemezlerdi.

- Koca İmam! Hakkının tümünü ardında yatıp yuvarlananlardan al... Bizim ayağımız bayramdan bayrama bir girip bir çıkıyor. Bizden alacağın pay, okuduğun ezan sesi payı olsun ve de Allah kabul eylesin. Yine ben, inşallah seneye mahsul olursa imam hakkının tümünü öderim.

Oldu olası, çok köyde olduğu gibi bu köyde de imam - cemaat çatışması olurdu. Öyle anlatırlar..

Otuzlu yıllarda köylü, bir imam tutmuş:

- Sana yıldan yıla şu kadar hak, şu kadar şinik buğday...

Yeni imam da saftan biriymiş:

- Pekâlâ, demiş, Allah bereket versin!

Ve başlamış iki üç kişilik cemaatle yatıp kalkmaya. Kış geçmiş, bahar olmuş, baharın ardından yaz teşrif etmiş. Köylü ağustosta harmana oturmuş, düvenler dönmüş, tane saptan ayrılmış. Yel lutfedip eserse yalandan tınazları savurmaya başlamışlar. Kimi beş, kimi on şinik, kimi yirmi şinik çeç yığmışlar harman ortasına. Hocanın da iştahı

kabarmış; bir iki çuval tedarikleyip harman yerine selamı çökertmiş:

- Bereketli olsun Gani Ağa! Maşallah iyi de sarı bursa çıkmış. Allah iyi günlerde yedirsin. Bizim evde de ne un kaldı ne bulgur... İki çuval alıp çıktım imamlık hakkı için harmana. İnşallah ilk siftah ve bereket senden olur.

Gani şöyle bir yutkunmuş:

- Allah senden razı olsun Hoca Efendi, demiş: Allah cümlenin ekinine de bereket versin. Sürekçi* yarın bir gün icracı ile köye gelecekmiş, haczedeceklermiş her bir şeyi. Şimdi ben buğdayı hazırladım, yarın şehir pazarına götüreceğim. Her kaç kuruşsa satıp kerhaneci sürekçinin kapısına varacağım: "Ağam," diyeceğim, "ilk mahsulü çıkarttım. Evde iki günlük un ya var, ya yok.. Bir şiniğini eve ayırmadan tümünü getirip buğday pazarında sattım. Aha elime verdikleri para... Al bunu! İcracıyı köye koşma! Bizi el âleme ibret etme.." On yirmi tiftik keçim var. Bahara tiftiğini alıp sana getireceğim. Namusum hakkına söylüyorum bunu.

İmam boynunu büküp tevekkülle dinlemiş; üstelik de acımış haline: "Benden de kötüleri var" demiş içinden. Sonra ayaklanmış:

- Canın sağ olsun! demiş. Allah başka acı, keder vermesin. Sen ürününü sat, sırtından gaileni at. Hadi eyvallah!

Çuvallarını koltuk altına alıp bir başka harmana bağdaş kurmuş. Yenisi Gani'den daha kederli... Neler anlatmış neler... Hocayı ağlatmış.

---

* Sürekçi: Erzurum, Kars bölgesinden getirilen, yerli öküzlerden daha güçlü, daha kilolu öküzler. Tüccarlar -ki onlara sürekçi derler- tarafından satın alınır, il'e getirilir. Bölgelerindeki köyleri dolaşa dolaşa aldıkları fiyatın üç beş katı bir fiyatla ve iki üç yıl taksitle satılır. Matbu senetler köylü alıcılara imzalatılır ve "hayırlı olsun" denirdi. Gerek iklim şartlarına; gerek ot, saman yönünden çok az gıdalanan öküzler ikinci, üçüncü sene dökülü dökülüverir ve kasaplık olurdu. Kendileri biter gider ama borç taksitleri bir türlü bitmezdi.

- Allah sabrını, çaresini versin, diyerek o harmandan da ayrılmış. Harman savuran sekiz on köylünün harmanını dolaşmış; hepsinde birbirine yakın acılı öyküler... İçi, anlatılan öykülere yatmamış. Konuşmuş kendi kendine: "Bunların ikisi doğruysa, gerisi sahtekâr... Sekiz on aydır içlerindeyim, aralarındayım. Bu dürzüler osurdukları yerde saman bırakmıyorlardı. Şimdi de her biri el açan arsız dilenciye dönmüş. Bu işin içinde bir bit yeniği var amma, Allah akıbeti hayra tebdil etsin..."

Bir hüzün içinde akşam üzeri caminin ön sahanlığına sırtını duvara vererek bağdaş kurup oturmuş; gelecek günlerini acı acı düşünmeye başlamış. O aralık mirî -askerî- giyimli iki atlının yaklaşmakta olduğunu görmüş. Atlılar cami önüne gelince durmuşlar, attan inmişler. Arkadaki atlı öndeki atlının gemlerinden tutup birinci atlının inmesine yardım etmiş. Şöyle iriden, esmer yüzlü, ablak suratlı, sol kolunda iki kırmızı şerit, şeritlerin altında birkaç kırmızı şerit bulunan bir uzatmalı çavuş. Tanımış hoca çavuşu.

Köylerinin bağlı olduğu nahiyenin jandarma karakolunun komutanı Adil Çavuş. Çavuş hemen imamın yanına gelmiş:

- Ver hocam mübarek elini öpeyim, demiş.

Öpmüş elini, bitişiğine bağdaş kurmuş. Hal hatır sormuşlar karşılıklı. Çavuş:

- Hocam, demiş, geçim dirliği nasıl? Köyden, köylüden memnun musun?

Hoca başını önüne eğmiş:

- Adil'im, yavrum, demiş. Bugün bir hal-i keyfiyet oldu. Baktım köylü bir harman savurma tutturmuş. Koltuğumun altına iki çuval alıp ilk defa hak talebinde bulundum. Her birinin vereceği iki şinik yıllık hak.. On harman dolaştım. Her birine: "Bereketli olsun" deyip çuvalı gösterdiğimde kırk dereden su getirdiler. Beni acıttılar, ağ-

lattılar. Elim bomboş döndü harmandan. Yarın olmazsa, öbürsü gün bir bazlamalık un kalmadı evde. Allah âlem ot yiyeceğiz...

Adil Çavuş kederlendi, bağdaşında ayak değiştirdi:

- Gam yeme hocam, dedi, şimdi o dürzüler yavaş yavaş köye gelirler. Ben onlara diyeceğimi şimdiden hazırladım. Yarın, bir külâh hakkını onlarda bırakmam. Harmanı bitmemiş, çeçi çıkmamış dürzülere de çeçi çıkmış dürzülerden ödünç aldırıp senin hakkını verdiririm.

Köylüler elleri, yüzleri, sırtları samanlı harmandan dönüş yaptılar. Muhtar daha önce duyup gelmişti. Cami önünde yirmi otuz kişilik bir kalabalık toplandı. Bir "hoş geldin çavuşum" yarışması başladı. Çavuş da yarı askerî selâmla, oturduğu yerden:

- Hoş bulduk ağalar! dedi.

Sonra yanındaki muhtara döndü. Toplanan köylünün duyacağı sesle başladı konuşmaya:

- Muhtar bana bak! Sen bu köyün idarî âmiri misin, yoksa kuş kaldıranı mı? Gelen ağam, giden paşam diyecek cinsinden idare-yi maslahat erbabından mısın? Şu mübarek Hoca Efendi yıl boyu ezanınızı okudu, namazınızı kıldırdı. Caminizin tütününü tüttürdü. Allah yolunuzu açtı; siz de günü geldiği halde hakkı olan ve de taahhüt ettiğiniz üç beş şiniklik buğdayı vermekten imtina ediyorsunuz... Garibin çifti yok çubuğu yok; tarlası yok, ekini yok... Yaban ellerden sizin gurbetinize düşmüş. Her şeyden evvel Tanrı misafiri sayılır. Keşke maaşını devlet verseydi de sizden yılda alacağı beş şinik buğdaya kul köle olmasaydı. Dünyada her şey al gülüm, ver gülüm... Hoca Efendinin hakkını vermemeyi aklınıza koymuşsanız namuslu insanların diyeceği şu: "Eni sonu biz hakkınızı vermeyiz. Onun için rızkınızı bir başka köyde arayın. Bizim hepimiz ne elif'li, ne be'li, ne cim'liyiz, ne sûre biliriz, ne âyet... Her birimiz cami önünde bir gün nöbet tutar; nöbeti Ali'den

Veli'ye devrederiz. Yılın iki bayramında şehirden elif'i, be'yi, cim'i yarım bilen bir adam getiririz, cebine beş lira koruz ve deriz: "Kıldır bayram namazını, sonra sen sağ, ben selâmet." Der misiniz böyle?

- Yok, yook, diye bağırıştılar köylüler.

- Öyleyse rıza ile getirdiğiniz, hakkını kıldır gücük vermeyi taahhüt ettiğiniz halde hakkı niye vermiyorsunuz? Bilirim sizin lafınız çok olacak; huyunuz, âdetinizdir bu. Her dereden bir su getirir, kendinizi çam dalına çıkarır, Hoca Efendi'yi suçlu ilan edersiniz. Hiçbirinize mırın kırın laf hakkı vermiyorum. Muhtar kanalıyla hepinize emri yevmiyeyi tebliğ ediyorum. Muhtar yarın üç dört kağnı koşturacak. Hoca Efendi'nin hakkını alacak kadar çuval bulacak. Ötesini yarın harman yerinde görüşürüz...

Devrisi sabah oldu. Muhtar odasının konuğu olan çavuş kalktı. Muhtar zaten çavuşun kalkışını kapı aralığından izliyordu. Kuvvetli bir sabah aşı sundu çavuşa ve erine:

- Çavuşum! Kağnı da hazır, çuval da... Hadi gidelim harman yerine. Bu köylü milletine çoğu kez: "Aman Hocanın hakkını vaktiyle verin" dedim, hiçbiri lafıma kıçını silmedi. Ben ne yapayım? Bir yanda ben, bir yanda kırk elli haksız takımı... Köy yerinde susmakla, siyasetle zar zor işin içinden sıyrılırsın. Yoksa her biri bir zulüm makinesi kesilir; dirliğini de bozarlar, düzenini de... Ben zaten bundan sonra mıhtarlığa talip olmayacağım. Derlenip toparlanıp şehere kaymaya çalışacağım. Bir gecekondu da ben yapıp vilâyeti şenlendireceğim. Varsın onlar da hır gürlerini sürdürüp dursunlar. Birine birinden olsun, öbürüne Allah'tan...

Çavuş duygulanır gözüktü:

- Sen iyisin ve haklısın, dedi. Hadi kalk gidelim. Ben senin soramayacağın sualleri onlardan sorarım.

Yakın harmana doğru yürüdüler. Çavuş birlikte geldiği jandarma erine:

- Atımı da yedeğinde getir, dedi.

Harman yerine varınca çavuş; doru, güçlü atının üstüne atladı. Arkada muhtar ve er, birinci harmana geldiler. Köyden çıkan birkaç kağnının gıcırtıları kulaklarını yalıyordu. Çavuş kamçısını da eline aldı, koluyla bir kamçı gösterisi yaptı. Harmancı köylünün gözleri dehşetle, korkuyla açıldı.

- Buyur çavuşum! Hoş geldin! Ne emrin var? dedi. Çavuş:

- Ulan kerhaneci! Hoca Efendinin hakkını niye vermedin?

Köylü garip hareketlerle kem küm etti. Çavuş:

- Sus! dedi. Senin Hoca Efendi'ye beş şinik ezan, namaz borcun var. Bir şinik fazlasıyla koy şu çuvala!

Köylü:

- Emrin başüstüne dedi.

Getirilen çuvala altı şinik buğdayı doldurdu. Çavuşun peşinden gelenler şinik de çuval da yanlarında getirmişlerdi köyden çıkarken.

Köy harmanında büyük suskunluk ve dikkat vardı. Öküzler, gailesiz harman dairelerinin içinde dönüp duruyorlardı. Ama tüm bir köylünün gözü korkuyla at üstündeki kırbaçlı çavuşa dikilmişti. "Aman" diyorlardı içlerinden, "gelse de bizim harmana üç şinik yerine beş şinik vererek bu belâyı başımızdan def etsek..."

Çavuş ikinci harmana geldi. Aynı tavırla, şiddetle köylüyü haşladı. Köylü, dört yerine beş şinik buğdayı çuvala aktardı. Üçüncü harman, beşinci harman, yirminci harman... Tahsilat sona erdi. Peşlerinden gelen kağnılara çuvallar yüklendi. Kağnı kervanı köyün yolunu tuttu. Harmandaki köylüler şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar. Komşu harmandakiler birbirleriyle bir şeyler konuştular, ama konuştuklarını kendileri de anlamadılar. Kağnılar caminin önüne gelince çavuş muhtara emretti:

- Köyün en iyi ambarına Hocamın zahrası konulacak. Kefili de sensin. Bir arıza olursa hesabını senden sorarım. Bu hesap sana ağıra patlar...

Muhtar:

- Başüstüne çavuşum, deyip kağnıların önüne geçti. Bir ambara doğru yol aldı. Hoca, cami sahanlığına serdiği bir kilime çavuşu buyur etti. Camiden gözüken harman yerinde gücünü biraz daha artıran yelin gayretiyle harman savurmaları hızlanmışa benziyordu. Poyrazdan esiyordu yel. Dere kıyısındaki kavaklar bir sağa, bir sola efil efil sallanıyordu. Birkaç köy köpeği geçti caminin önünden. Üç beş adım ötede hırlaştılar. İri köpek havladı; dişi, küçük köpek çeniledi. Zamansız bir horoz öttü. Üç beş dam bacasından çıkan eğri büğrü dumanlar poyraz yeliyle sarhoşladılar ve poyraz yeli kamçısıyla boşluğa doğru alıp dumanları kovaladı. Hoca da susuyordu, çavuş da... Bir aralık hocanın kısık sesi duyuldu:

- Oğlum Adil'im, dedi çavuşa, işin aslı şu ki; zalimsin ama lâzımsın...

MUHTAR, Ocak Başkanı, Oşukçu, Kuşkaldıran, dört kişi bir gün, bir bostanın dere kıyısındaki söğüt ağacının gölgesine bağdaşlarını kurdular, ilk sözü Oşukçu aldı:

- Sayın Muhtar'ım, ellerinden öptüğüm Ocak Başkanım, benim size bir arzuhalim var: Bu köylü milleti yine derd-i davalarına düştü. Hiçbirinin bu köyün menfaat-i umumiyesi üzerine bir gayreti yok. Hepsi kendi bulgurunu öğütüyor. Koca koca mebuslar köyümüzü şereflendirdiler. Her haneye birer kiloluk akide şekeri getirdiler. Siz Satı Hatun'u siktir edin! Köylünün cümle ehalisi Demirkırat'a dua ediyor. "Bizi adam yerine koydular" diyor. "Birer kutu şekerle ağzımızı tatlandırdılar."

Şimdi, bu ehval-i şart içinde bizim önce; Muhtar, Ocak Başkanı hemen şehere inip köyümüzün davasını halletmeleri için lüzumlu kapılara başvurmamız gerek. Durulacak gün değil! Her şey ısıcağı ısıcağına olur. Yarın inin şehere. Eğer isterseniz, benimle İsmail kardaşım -Kuşkaldıran- hep birlik gidelim. Mebuslar uçup gitmişlerdir zahar Ankara'ya. Onlar memleketi kurtarırken biz de köyümüzü kurtaralım. Evvelâ Demokrat Parti il Başkanına başvuralım, hal-i keyfiyeti anlatalım. Eşek gibi biliyor doksan dokuz ireyimizi Demirkırat'a verdiğimizi. Yani; kendilerine, köye gelen mebusların her birinin konuşma yapıp: "Bu vefanız, bu sadakatiniz, mohterem köy cemaatinin doksan dokuz ireyinin partimize verilmesi; değil Yozgat, Türkiye çapında böyük bir onur olmuştur. Size tebligatlarımızı sunarız. Bundan sonra her ne davanız olursa olsun onu halletmede sizden önce biz varız. Sizi yormayacağız. Banka-

da borçlarınız tecil edilecek, yeni grediler açılacak: Öküz gredisi, arı gredisi, tohum gredisi... Hasılı kelâm sevgili köyümüzün her bir noksanı kaşla göz arasında halledilecektir..." demediler mi?

Bunlar namuslu adam, bunlar böyük zat! Biz fakirlerin rahatına yol açan öncüler... Yarın gidelim şehere; ötesi Allah kerim... Bak görsünler el mi yaman, bey mi yaman... Bir daire müdürü işimize ters kazık korsa evvel Allah kendini Bağdat'ta, Basra'da bulur...

Suskunlukla dinlediler Oşukçu'yu. Muhtar:

- Bu deli gobel yalan konuşmuyor. Gidelim yarın şehere. Yarın ola hayır ola! dedi.

Ocak başkanı da Muhtar'ı destekledi.

- Hepinizin lafı doğru. Yarın sabah er saatte gidelim şehere. Bakalım günün yargısı ne?..

Hepsi:

- Olur, olur, dediler; kuşluk vakti çıkalım yola.

- Lâkin şu at, eşek hikâyesi ne olacak? Atımız var, arabamız yok. O da üç beş köylünün çift çubuk sahabı atlar. Yayan yapıldak gidip de el âleme ibret mi olacağız? Davamız köyün umumiyesinin davası. Murtaza Çavuş'tan, Seleli Kâzım'dan isteyin. Bizim ikimize atınan şeheri bulmak düşer. Sen de Oşukçu, iki tane ayağına rahvan eşek bul! Şanınan, şerefinen şeherin yolunu tutalım. Şanınan, şerefinen şehere girelim...

Oşukçu söylendi:

- İyisine iyi emme, sizin atlarınız, atın üstündeki heybetiniz karşısında bizim eşekliğimiz el âleme irbet olmak değil mi? Hemi de koskoca vilâyetin merkez-i kazasına at, eşek taifesi birlikte girer. Gülmezler mi, ayıplamazlar mı bizi? En iyisi ikinize atı sabah er saat peydahlayalım. Biz ikimiz Kuşkaldıran kardaşımla yarım saat önce yayan yapıldak yola çıkalım. Sizi şeher girişinde bekleyelim. Şeher kalabalığı bizi yer de yutar, hiç kimse fark etmez.

*

* *

Güneş bir mızrak boyu olunca caminin önünde birleştiler. Canları hiç kimseyi görmek istemiyordu. Sanki kaçamak gideceklerdi şehre. Oysa erkeği, kadını, çoluğu çocuğuyla köy ayaktaydı. Köyün sığırı köy boyu bir süre mayıs* bırakıp ahlatlı tepenin yolunu tutmuşlardı. Sığır köyden çıkarken o şeker alamayan ihtiyar kadınlardan birkaçı sığırın arkasına düşer, hayvanların döktüğü mayısları adalet üzere paylaşır, bellerine sardıkları peştamalın içine kor, köy hayvanlarının bir süre peşlerinde giderlerdi. Köye dönüşlerinde dokuz aylık hamile kadınlar gibi göbekleri şiş şiş gözükürdü. Zavallıların dönüşünü seyretti Oşukçu ve Kuşkaldıran. Sonra Muhtar'a, Ocak Başkanına at peydahlayacakları kişilerin evlerine yöneldiler, söz aldılar.

- En fazla saat onda, cami yakınında atları bulundurun. Bu dava köyün davası, hepimizin davası...

Söz aldılar iki köylüden:

- Hay hay! Canla baş üstüne! Bu köyün menfaat-i umumiyesine ahrette mi şefaat edeceğiz? Dediğiniz saatte atlar emrinize hazır olur.

Bir "sağ ol" çektiler ve şehir esvabıyla köyden çıktılar. Köylünün yalan yanlış bir şehirlik elbisesi olurdu. Aslında nerdeyse dökülmüş pantolonlar, ceketler... Köylü on otuz yıl bu şehirlik esvabını korurdu. Köy vadisinin hafif dikliğini çıktılar. Tarla düzlüğüne geldiler. Düzlükte onları poyrazdan esen serinliği tükenmiş, acı bir yel karşıladı. Oşukçu:

- Bu Çeşka kalesinin yeli, dedi. Her bir yöne karı, soğuğu bu kale dağıtır. Ulan biz de ne eşek dölüyüz! Karının sıcak koynunda yatacağımız yerde köyün davası diye yel eleği oluruz. Hani kadir, kıymet bilen bir millet olsa elinin

---

* dışkı.

altında! Ne gezer!.. Bana "oşukçu" derler, sana "kuşkaldıran." Aslında dürzülerin hepsi oşukçu, hepsi kuşkaldıran... İçinden konuşan kerhaneciler! Şemsamer dinliler! Ayçiçeği gibi menfaatleri ne tarafsa o tarafa dönerler. Sen, ben yeler yeler, aç yatarız. O kerhaneciler bizden çok banka gredisi alırlar. "Bak mıhtar" derler. "Mıhtar intihabı* yaklaştı, ayağını denk al! Kopratifte, panga gredisinde bizi kolla". O dürzü mıhtar da üç beş irey için boynunu büker: "Helbette gomşular sizin dediğiniz olur." Biz de sözüm ona şan şöhret için seybine** dolaşan öküzler gibi kayalı yamaçları dolaşıp dururuz. Aslında siktir etmeli bu davayı.. Bir ben oşukçuluğu bıraksam, bir sen kuş kaldıranlığı bıraksan köy öksüz mü kalır? Yedisi, on yedisi, otuz yedisi bu işte bize rahmet okutur.

Durdular, birer sigara yaktılar. Oşukçu:

- Gel biz bu davadan feragat edip köye dönelim. Ne halleri varsa görsün irezil millet.. Herifin biri: "Bir ben ölmeyinen dünya yıkılmaz" demiş. Bir bizim feragatımızla köy yıkılmaz. İştahlı eşekler gibi, bu yükü sırtına alacaklardan sıra gelmez hiçbirine.

Kuşkaldıran:

- Arkadaş! dedi. "El içinde vasiyet ettik, ölmeyince olmaz." Bugün bizim de namus günümüz. Tüm bir davaları biz ayaklandırdık. Köye doksan dokuz irey karşılığı, doksan dokuz akide şekerini getirmede bizim de böyük payımız var. Kaşla göz arası ben gidip geldim Demirkırat'ın vilâyet başkanına. Bugünün işini de birlik halledelim. Sonra sen sağ ben selâmet.. Ondan sonra pabucunu aşağıda bırak çama çık...

Oşukçu:

- Gardaşım, dedi, senin benim kararımıza kimse kıçını silmez. Ne köy, ne vilâyet... Zaten diklenecek halimiz de

---

* seçimi.

** başıboş.

yok. "Kedi ne ki, budu ne olsun!" Biz düdüğümüzü üç beş gün seçim pazarında satarız. Beş on gün şah oluruz, padişah oluruz. Seçim alafının tavı geçince ne ilçe başkanı, ne Ali, ne Veli yürekten bir "merhaba" der. Seçim alafı içinde içtiğimiz üç beş kadeh rakı, yediğin beş on kap yemek yanına kâr kalır. Ondan sonra sen sağ, ben selâmet... Defteri dürülür her bir işin. Köyün kır yamacına sırt verirsin; eyisinden bir sürmeli söylersin:

Gel beri gel beri ben adam yemem
Saklarım sırrını kimseye demem
Cennet-i âlâya ben sensiz girmem
Cehennem nârına yanar giderim

Yozgat'ı sel almış soğluğu duman
Ciğerden seviyom vallahi inan
Ölüp de kabire girdiğim zaman
Ben susayım kemiklerim söylesin

Mıhtarınan, Ocak başkanı ilen de "ha hı" ilen gününü noktalarsın. Ben bu oşukçuluktan oldum olası yılgınım. Köy yerinde yetiştim geldim senin gibi. Bizi adam yerine koyan yok, iki laf etmek ne kelime!.. "Evet efendim, sepet efendim..." Üstelik de cahillik... Köyün açıkgözleri nerdeyse sırtına eşek semeri vuracaklar. Ben askere gidinceye kadar bu zuluma "evet" dedim. Kendimi adam yerine koymadım. Askerlikte gözüm açıldı. "Ulan" dedim kendi kendime "Bizim köylü milleti bizi dasıparaya almıyor. Ben hele bir köye döneyim, şu askerlik bir bitsin; onlara Şark'ı, Garp'ı, Şimal'i, Cenup'u öğretirim. O kerhaneciler zulum makinesi... Ben de sahtekârlığımla onlara zulum makinesi olurum, içimden sinlerine küfrederken sahtekârlığı yüzüme yük eğleyerek: "Evet ağam, evet beyim, evet paşam diyerek altlarını oyarım." İşte benim hikâyem böyle... Böyle

geldi, böyle gidiyordu. Senin kuş kaldırma hikâyen de eyice benim hikâyemden geri değil...

Şehre uzanan Müslibelen tepesinden aşağı iniyorlardı. Köy yönüne baktılar. Atların üstünde kürek gibi duran Muhtar ile Ocak başkanının şoseye yaklaştıklarını gördüler. Gailesiz görünüyorlardı. Sanki ikisi birden konuştu:

- Sallanın kerhaneciler, sallanın! Buldunuz bizim gibi iki dürzüyü; "sağa dön, sola dön" talimi yaptırırsınız. Sallanın kerhaneciler, sallanın...

Kavuştular. Muhtar:

- Sizi beklettik, dedi.

Oşukçu:

- O ne kelime Mıhtar Emmi? Sizi beklemek, size kavuşmak bizim için bir şeref!.. Siz yokuş aşağı atınızı üzengileyin. Saman Pazarındaki Hancı Haşmet'in ahırına beş on guruş verip atları emanete bırakın. Demirkırat Vilâyet Reisliğinin önünde buluşalım.

Ve öyle oldu, buluştular. Ceketlerini iliklediler, yiğit yiğit merdivenleri tırmandılar. DP Vilâyet Reisinin odasının kapısını korka korka çaldılar, içeriden büyük bir ses duyuldu:

- Buyurun!

Odaya girdiler. Reis büyük bir ilgi gösterdi. Masasından ayrılıp oda ortasına geldi. Hepsini kucaklayarak şapur şupur öptü:

- Sayın Zağcıoğlular makamımızı ihya ettiniz! Zaten bizim de gözümüz yoldaydı. "Nerde kaldı bu demokratik kahramanlar?" diye düşünüp duruyorduk. Önce ne emredersiniz; çay, kahve? Sonra da emirlerinizi buyurun.. Koskoca memlekete ün salmış, verdiği doksan dokuz oyla gerek Demirkırat Partimizi, gerek demirgırasiyi yurt çapında tescil etmiş insanlara hizmet bizim için vatan borcudur... Buyurun, emredin!

Muhtarla Ocak Başkanı bakıştılar; "sen mi, ben mi konuşacağım"' der gibi. Muhtar hafif başını sallayıp, gözlerini kırptı. Bu: "Ocak Başkanı sen konuş" demekti. Ocak Başkanı şöyle bir toparlandı:

- Sayım ireyisim, bize gösterdiğin alakaya teşekkür ederiz. Gıymetli vaktini fazla işgal etmeyelim. Biz köyde ehaliyle meşveret ettik. Okul, öğretmen babında köylünün böyük bir iştahı yok. Bir muallim yeter, diyorlar. Elif'i, be'yi daha doğrusu A'yı, B'yi öğrensinler, çıksınlar dam başına. Melmeketin gadısı yerinde, müftüsü yerinde.. Okuyacak şehre gidecek hiç kimsenin de hali yok.. Hepimiz aklımızın başına geldiği günden bu yana kendimizi düven öküzü biliriz. Kağnı, sap sırtımızda. Herkten ekine, ekinden harmana... Orada da harman öküzü kesiliriz. Öküz döner, biz döneriz... Köyün kaidesi bu! Yalandan bir beşinci sınıfı bitirip, düven öküzü olup köyün menfaatine katılsınlar. Okul işimiz bu sayım ireis.. Gelelim ikinci iricamıza: Gelen partililer de, sayım mepuslarımız da camimize bir minare yapılmasını uygun buldular. Zaten seçim öncesi köylü takımına bir minare sözü verdik. Kısa zamanda minarenin taban betonunu döktürürseniz köylü milletini memnun eder, umutlandırırız. Bir de camimizin çatısı akıyor, eski kiremit yerine kimi Marsilya diyor, kimi Eskişehir kiremiti, diyor. Korsanız duacınız daha çok olur. O zaman 58 seçimlerine de evvel Allah eyvallah... Bir de su meselemiz var. Resmen dere suyu içiyoruz. Köyde bir iki pınar vardı, kapandı gitti. Sayım ireisim kusura bakma. Bizde de adamlık hayırı yok. Camiye gelip, meşveret edip, köylüden beş on guruş toplayıp, bir pınarcı ustası çağırıp, yıkık pohrelerini açıp, yenileyip akıtmadık. Ali Veli'ye küstü, Veli Ahmet'e küstü.. Çoğunun da kuyusu var. "Siktir et pınarı.." dediler. Bizim bu babda iricamızla hangi daire ilâkadar bilmeyiz? Evvel Allah gayretinizle bu iş

de kül ufak olur. Bir de her gün canımızı yakan bir hikâye var: Banka borçları...

Geçen senelerde; Allah'ın doğrusu, bizim parti köylü milletini çok şımarttı. Bir panga gredisi alıp vurdu ortalığı. Tohum gredisi, çiftçi gredisi, öküz gredisi, daha isimlerini bilemediğim bir sürü gredi... Bir bizim köy değil, cümle âlem köyler yangından mal kaçırır gibi grediye sokulmuşlar. Aşağı Ova köylerinde de iki buçuk lirası olan kazaya gidip, istidacıya bir istida yazdırıp Zirai Donatıma baş vurmuş. Dokuz bin liralık traktörü dokuz guruş vermeden alıp gitmiş. Şimdi işitiyoruz ki taksitlerini ödeyemeyen ova köylüsü bizden perişanmış. Sayım ireisim, bizim bu panga borçlarını ödeyecek hiçbir halimiz yok. Dirliğimiz günübirlik.. Bir ineğin bir kilo sütü, on tavuğun beş yumurtası, ufak bahçelerimizde soğan, nane, maydanoz... Ekmeğe gelince; harmandan kaldırdığımız zahra yeygiyle tohumluğu zor karşılıyor. Çok yıl ekmekten başka yiyeceği olmayan köylü takımı, ekime ayırdığı zahrayı bir köşesinden ufaltıyor; sonra bakıyor, sürdüğü iki üç tarlaya yetmez. Devletimize baş vuruyor. Devlet pangayı gösteriyor. Koşar adım şehri dolduruyor, bankadaki işlemler tamamlanınca alacakları buğday için ofise koşu koşuveriyorlar. Her taraf ana baba günü.. Bekle babam bekle... Bir iki günlük sefillik de burada sürüyor. Birkaç yüz kiloluk buğdayını çuvallayan köylü, şehirli buğday alıcılarının duvarına çarpıyor. "İyi para veririz" diyorlar. Köylü zaten borçlu, söyleniyor kendi kendine: "Şu buğdayın yarısını şu alıcılara satayım da pırtıcıya olan hesabımdan beş on guruş düşüreyim." Ve böyle yapıyor. Dört beş günlük şehirde kalışının han parası, yemek parası, köye dönerken aldığı gaz parası, şeker parası, karısına, kızına aldığı fistanlık parası garibi bir çuval buğdayla köye döndürüyor. Biz bizi bileli bu rezalet, bu kepazelik sürer gider, pangaya borç üst üste yığılır. Kalk kalkabilirsen altından... Köyü şereflendiren sayım

mebuslarımıza, siz de aralarındaydınız, arz-ı keyfiyet eyledik: "Biz bu borcun altından kalkamayacağız. Kıyamete kadar da kalkamayız. Devletimiz yüce devlet, partimiz hökümet böyük parti. En iyisi garip köylünün pangaya olan borçlarının altına iki çizik atmaktır, veleddalin âmin. Her bir şey kül ufak olur. Siz de kurtulursunuz bu işten, biz de bir "of" ve "şükür" çekip yalandan da olsa dünya yüzüne çıkarız. Gerisini Allah kerim... Ha şunu da söyleyim: O zaman köylü milleti sizi iki yüz sene tahtınızdan indirmez. Maruzatımız bu kadar...

Muhtar dayanamadı:

- Bitmedi sayım İreisim. Bizim Ocak Başkanı eyi konuştu, ama helecanından eksik konuştu. Ben de bir iki böyük meselemizi noktalayacağım: Efendim, bir yerde bir köy varsa mutlaka bir yolu olacak, yolu olmayan bir köy gavminin ne adı olur ne sanı olur.. Bizim yolumuz yok. Elimizin altında on otuz, elli yüz öncesinin bir cılgası var. Köylü milleti gele gide taban kuvvetinin ağırlığı ile toprağı pekiştirmiş, eşeklerin tırnakları da buna yardımcı olmuş, bir kağnılık yol açılmış köye. Bir yağmur yağmaya görsün, ayaklarımız bileğimize kadar çamurlara batar, inciğimizi söker, çamur soğukkuyu lastik ayakkabılarımızı ayağımızdan alır... Arabamız, atımız yok emme, kağnıyınan şehre inmek istesek çamur öküzleri yutar. Sayım ireisim önce yol! Köy, şose arası bir buçuk kilometre. Olmayacak, yapılmayacak bir dava değil ki... Sana Allah'ın doğrusunu söyleyim: Partimize doksan dokuz oyu köyümüzün davalarını halletmeniz için verdik. Siz de geldiniz, teşekkür ettiniz, vaadde bulundunuz. Önce yol efendim... Karayollarına bir emir buyursanız iki günlük iş. Cılgayı genişletirler; taş, kum döker pekiştirirler, papir yolu olur köyün. Sonra efendim, bizim velinimetimiz böyük bir ahlat ormanımız var. Geçmişlere rahmet olsun, kesip yakmamış-

lar. Onlardan sonra gelen sülâlemiz de atalarının bu gozel hareketlerine ayak uydurmuşlar.

Ben ta dedemden duyardım: "Aman evlâtlarım elinizi kesin, ama bu ahlatlıktan bir dal bile kesmeyin" derdi. Hepimiz bu akıl ve vasiyet içinde bu günlere geldik. Ahlat ormanı köyümüzün can damarı, şah damarı... Köyümüz bugün ayaktaysa onun sayesindedir. Otuyla çöpüyle, kuruyup düşen dallarıyla bizim yokluğumuzu varlıkla kucaklaştırır.

Bundan bir iki sene evvel Erdoğan Bey diye mohterem bir Ziraat müdürü vardı. Köyümüze geldi, ormanı dolaştı. Sonra bana dedi ki:

- Muhtar bana bak, sizin köyünüzde büyük bir maden var. Onu değerlendirelim.

- Dağları eyi dolaştın. Kömür madeni mi var?

Güldü müdür:

- Ahlat ağacı madeni var. Siz, bir iki köylü gelip müdürlüğümüze müracaat ediniz. Dilekçenizi ben yazacağım. Köyünüzün güney yamaçlarında geniş bir ahlat ormanı var. Temas ettiğimiz yetkililer, bu ahlatlar Ziraat müdürlüğü alâkası ve dikkatiyle ve de aşı yoluyla büyük bir armut ormanına döner. Köyünüze büyük bir gelir sağlar, ekininizin, harmanınızın ötesinde büyük bir gelir. Aşının ikinci, üçüncü senesinde en az otuz kırk ton armut üretirsiniz. Yozgat'ı değil, Ankara'yı bile doyurursunuz. Ben bu işle meşgul olacağım. Tarım çiftliklerine gidip en iyi armut aşılarını alıp getireceğim. Bizim kadromuzda ağaç aşıcısı yok. Bakanlıkta arkadaşlarım var. Devlet çiftliklerinden beş on usta aşıcıyı getireceğim. Er bahar ahlat uyanırken yine beş on kişi elektrikli hızarlarla ahlatları tımar edecek ve ahlatların dibine de büyük bir servet inecek. Yüzlerce yüzlerce ton, hatta binlerce ton yakacak... O değerlendirildiği zaman ormanın bütün masrafları karşılanacak, tel örgüye alınacak, sizin de evlerinizin kışlık yakacağı çıka-

cak. Köyden bir müdür, iki bekçi tayin edilecek. Onların maaşını sattığınız yakacaklardan elde edilen paranın bankaya koyduğunuz faizi karşılar. Yeter ki bu işe köylünün aklı yatsın! Üç sığırım orada otluyor, diye oyunbozanlık etmesin. Tekrar ediyorum: Köyünüzün bütün gelirlerini bu orman üçe katlar.

Sayım ireisim, köylünün ihmali ve Erdoğan Bey'in gidişiyle bu iş askıda kaldı. Benim sizden en böyük iricam Tarım Müdürlüğü ile temasa geçilip bu işin halli yönünde bir mesafe kat etmek. Ocak Başkanı kusura bakmasın.. O da köyümüzün dertlerini sıraladı, emme ben fakire soracak olursanız köyümüzün en böyük davası bu... Köyümüzün kurtuluşu da buna bağlı. Yoksa eskisi gibi it dirliği ile sürünüp gideriz... Tutturdu köylü milleti "illa minare" diye, "Partiden onu isteyin." Kusura bakma ireis! Ben köylüye dedim ki: "Ulan gâvur milleti minare yapılınca boyunuz gökyüzüne mi çıkacak?" Benim maruzatım da bundan ibaret sayım ireisim! Arzu hörmetler ederim!..

İl başkanı koltuğunda şöyle bir gerindi:

- Sevgili Zağcıoğlu kardeşlerim bu arz ettiğiniz bütün hususlar sizin asaletinizin gösterdiği doksan dokuz oyla uygulanıp yerine getirilecektir. Şek ve şüpheniz olmasın ki köyünüz Orta Anadolu'nun örnek köyü olacaktır. Büyük devletimizin bütün gücü sizinle birlik. Bütün davanızı kül ufak edecektir. Bugün zaman geçti. Yarın Ziraat Bankası müdürünü ziyaret ederiz. Şimdi hepiniz benim mübarek misafirimsiniz! Şöyle bir lokantaya gidelim. Ben de size ufak ikramımla partinin teşekkürünü söyleyeyim.

Köylüler:

- Sayım ireis, zatınızı rahatsız etmiyelim, dediler.

Reis:

- Rahatsız etmek ne kelime!..Üstelik şanınızı, şerefinizi gittiğimiz lokantada da göstereceğim.

Lokantada, hazırlanmış geniş bir masaya buyur ettiler. Bizim köylüler ürkek ürkek sandalyeleri altlarına çektiler. Parti Başkanı onları rahatlattı:

- Aman sayın hemşerilerim, gurbet uşağı gibi masada donup oturmayın. Bu masa sizin büyük şerefinize açılmış masadır. Her zaman da size açık kalacaktır.

Garson kadehlere rakı koydu. Ortalara su koydu. Bizim köylü takımının eli oynamıyordu. Garip garip birbirlerine baktılar. İl Başkanı garsonu sesledi:

- Oğlum, dedi, ağaların kadehlerinin yanına birer bardak da su koy. Ulan siz ne biçim meyhanecisiniz? Elif'i bilmezsiniz be'yi bilmezsiniz.

Bitişikteki masadan iki üç elin alkışı koptu. O masadan biri:

- Sağ ol Koca Reis! dedi. Biz bunlara kadehe su koymayı da öğretemedik. Zatınızın misafirleri de hoş geldiler. Şehrimizi şereflendirdiler. Sanıyom misafirlerin Zağcıoğlu köylüleri... Onlara bizim de böyük minnet ve teşekkürlerimiz var. Onlara Yozgat ehalisi minnettardır. Şehrimizin ismini bütün Türkiye'ye radyo kanallarıyla duyurdukları için kendilerini her zaman Yozgat ehalisi teşekkürle anacaktır. Kadehimi mübarek misafirlerimizin adına kaldırıyorum!

O aralık bir masadan ters bir ses dağıldı:

- Ben bu konuşmalar karşısında kadehimi aşağı indiriyorum. Doksan dokuz oy bu büyük ilde bir çocuğa üç gramlık çerez bile olamaz. Bunların bağırtısı, radyoda şakşakı kılın ucu bile değil.. Haydi olurların olmazların şerefine...

Lokantada düzen dağılmıştı. Her kafadan bir ses geliyordu. Masanın birinden:

- Oğlum Tahir bir plak koy! Şu Demirgıratların doksan dokuzluk plağını sustursun!..

İl Başkanı iyice pirelendi, içinden konuştu: "Bu kerhaneciler nizah çıkartmak niyetinde. Bunlara uyup kavga, gürültü çıkartmak yarın şehir nezdinde itibarımızı kırar. Ben bir iki laf edeyim, ite dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak daha iyi."

Ve sonra birden ayağa kalktı:

- Arkadaşlar! dedi. Bu memleket bizim. Biz de bu memleketin gobeliyiz. Burada doğduk, aksilik olmazsa burada öleceğiz. Hepimizin davası bir ve hepsi bu muhterem memleketimize dairdir, içimizde bu hırgürü bitirelim. Partimiz kazandı diye bizi suçlu etmenizin hiçbir mânâ-yı umumiyesi yok! Rica ederim! Burada mübarek Demirgıratlığa gönül vermiş insanlara ufak bir ikram yaparken hiç kimse lafı ve davayı Erciyes Dağı gibi büyütmesin...

Akşam bu sözün sessizliği içinde bitti. Başkan yollarını kestiği Zağcıoğlu köyünün konuklarını iyi bir otelde istirahata sundu ve yarın Ziraat Bankası müdürünü görüp köylünün konularını görüşmek üzere ayrıldılar.

*

* *

Ziraat Bankasına gidişleri pek fiyakalı oldu. Başkan: "Şu bizim banka borçlarımızı sildir at," diyordu. Biri: "Öküz kredisi" diyordu. Biri: "Arı kredisi" diyordu. Biri: "Kooperatif" diyordu. Banka Müdürünün odasına rahat rahat girdiler. Banka Müdürü önce İl Başkanına, sonra köylülere bir söz iltifatı dağıttı:

- Emredersiniz, dedi. Memleketimizi ihya eden DP'nin büyük misafirlerini saygıyla dinlerim. Gerekenleri emirleriyle yerine getiririm. Bu banka köylünün bankası. Aslında köylü ne derse bu banka onu yapacak. Ben de bir müdür olarak bu emri ifa edeceğim. Siz buyurun sayın Başkan..

İl Başkanı:

- Saygıdeğer müdürüm hakkımızda gösterdiğiniz bu teveccühe teşekkür ederiz. Zaten bankanızla mağdur köy halkımız el eledir. Siz onları kucaklayarak kurtaracaksınız. Herkesin borcu olur. Ben de ticaret ehliyim. Sağa sola çok bir borcum var. Borçsuz adam akılsız adamdır. Borç edeceksin ki ödemenin gayretine düşeceksin. Bizim köylü milletinin de tüm bir yönü borçla çerçeveli. Ne yapsınlar garipler? Umutları üç beş uzayacak buğdayda, ekinde. O olmazsa köylü de heç olmaz. Üç beş koyun, iki tiftik keçi, iki kıl keçi... Hepsi bu kadar. Sayın Banka Müdürü bizim sayın milletvekilerimiz sizi ziyaret etmek imkânından mahrum oldukları için bana size arz ve hürmetlerimizi ulaştırmamızı söylediler. Ve dediler: "Bankamız Zağcı köyünün bütün borçlarını tecil edecek. Köylünüz emrederse yeni krediler açacak. Köyün bütün imkânlarını seferber edecek. Köyün ar namus sefaletini ortadan kaldıracak." Biz bu minval üzre zatınızı rahatsız ettik.

Banka Müdürü yarım göstermelik iltifatla:

- Sayın Başkan, dedi. Ben burada ulûfe dağıtacak bir adam değilim. Devlet ne derse, kanun ne derse, kararname ne derse onu tatbik edecek bir insanım. Şimdi olmaz ya... Zağcıoğlu'nun dağlar gibi yığılmış banka borçlarını, edemem ya, tecil etsem benim bildiğim banka beni dağlar ötesine gönderir. Bu bakımdan size bir şey söyleyemem. Güç sizin, kuvvet sizin. Buraya yeni bir banka müdürü tayin ettirin, Zağcıoğlu'da, Recepli'de ve emrettiğiniz bütün köylerde ziraî borçlar tecil edilsin. Sonra öyle söylüyorlar, sağdan soldan köylüler geliyorlar bize. On otuzu: "Müdür Bey" diyorlar. "Bizim kurban olduğumuz büyük partimiz Demirkırat kazandı tüm bir dünyada. Biz de ona rey verdik. O bizim bütün borçlarımızı bir kalemde sileceğini söyledi. Bizden bu borç istemek de ne?.. Siz devletten daha mı büyüksünüz? Devlet böyle emretti." İşte böyle sayın Başkan, Muhtar Efendi, sayın Ocak Başkanı... Biz böyle kırk kıska-

cın cenderesi altındayız. Sanki bankanın kasasındaki para bana babamdan kaldı. Gelene dağıtacağım, gidene dağıtacağım.. Ben sizin borçlarınızı bağışlayacak kanun yapan adamlardan biri değilim. Mevzuatın emri altında elimi, ayağımı oynatan bir fakir banka müdürüyüm. Sizin bütün teklifiniz mevzuat dışı. Ben tekliflerinize partiniz hatırına "evet" desem önce Genel Merkez bana güler. Ankara'dan bana telefon açarlar: "Bu banka şubesi babandan miras mı sana? Yerine ikinci müdür vekâlet edecek. Senin de yerini yurdunu hazırlayacağız.."

İl Başkanı şöyle bir toparlandı:

- Sayın Müdürüm... Helbette huzuruna bir şey bilerek geldik. Bu Zağcıoğlu gardaşların Demirgırasi babında Türkiye'miz ölçüsünde böyük bir anlayışla CHP'nin, MP'nin bu millete hiçbir rahatlık vermeyeceklerini bilmenin böyük idraki içinde ireylerini bugün olduğu gibi yarın da melmeketin aydınlığına, refahına harcıyacak. Başta Celal Bayar ve Menderes bu melmeketi Halk Partisinin zulumundan kurtaran Demokratların vatanı ve milletin ihyası için böyük fedakârlık ve gayret gösteren Demirgırasi kahramanlarını yarınlara saadetle ulaştıracak mübarek vatan evlatları yetişecektir.

Sayın Müdür, biz sizin huzurunuza dilenci olarak gelmedik. Köylünün hakkını sizden istemek için buradayız. Sen öyle kaba yel gibi esip durma.. Ya bu köylünün dediğine "evet efendim" dersin, ya da pılını pırtını toplayıp bir yerlere gidersin...

Köylülere el hareketiyle şiddetle seslendi:

- Hadi yürüyün...

Ve Müdürün odasını terk ettiler. İl Başkanı önde, köylüler arkada il binasına doğru yürüdüler. İl Başkanı kendi kendine duyulur sesle konuşuyordu:

- Bu kerhaneci müdür, yarın olmazsa da üç beş gün sonra dengini hazırlasın.. Nereye havale edilir ben onu bilemem? Ama burda kalamaz..

İl Başkanı durdu, köylülere şöyle dedi:

- Aziz misafirlerim, bugün de benim misafirim olun.

Muhtar:

- Alâkanıza, ikramınıza her birimiz köylümüz adına teşekkür ederiz. Bizi ihya ettiniz ama biz bizden haber bekleyen köylümüze ulaşmak zorundayız. Bugün de gitmezsek köylü davulu tersine vurmaya başlar: "Ulan" derler. "Kerhaneciler zevk-i safa için gittiler şehere. Bunları menfaatleri için adam yerine koyan particiler doksan dokuz ireyinizin böyüklüğü karşısında bizi de adam yerine koydular. Oyu biz verdik, safayı bu pezevenkler sürüyor," derler. Bunun burası köylü milleti... Ağzı torba değil ki büzesin... Onun için sayın başkan biz hemen köye dönelim. İkindinin güzel ışığında köyü buluruz. Köylüye de ehval-i umumiyeyi aktarırız.

İl Başkanı:

- Partinin cipi emrinizde... Onunla gidin köye.

Muhtar:

- Sağol yüce Başkan... Gideriz emme Haşmet'in Han'da bizi getiren iki at var. Onları ne yapacağız?

İl Başkanı:

- İkiniz gidersiniz. İkiniz de atlarla köy yolunu tutarsınız.

Dördünün de aklına yattı bu söz. Ocak Başkanı ile Muhtar cipe bindiler. Oşukçu ile Kuşkaldıran'a:

- Siz de handan atları alıp er saatte köyün yolunu tüketin. Köylü şimdi bizden hesap bekliyor.

Muhtar'la Ocak Başkanı öğle üzeri ciple köy yoluna çıktılar. Yine ikindi saatlerinin mahmur havası inmişti köye. Ciple, zafer kazanmış bir komutan edasıyla köye gelen Ocak Başkanı ve Muhtar, caminin batı yönündeki

duvarına sırtlarını dayamış ve çömelmiş on-on beş kişinin şenliği içindeydi.

- Her şey bir tamam. Köyümüzün bütün meseleleri halledilecektir. İl Başkanı bize söz verdi. Onlar bir söz verince her bir şey kül ufak olur.

O aralık imam ikindi namazını okumaya başladı. Cami duvarına sırtlarını dayamış on, on beş kişinin üç, beşinden gayri hepsi dağılı dağılıverdi. Namaz sonu beynamaz cemaat yine cami duvarının dibinde biti bitiverdi. Muhtar'ın, Ocak Başkanının ulaştırdığı müjdeli haberi kimi kabullendi, kimi kabullenmedi. Gazi Ahmet Çavuş oradakilerin yüzüne laf üfürdü:

- Bu ireylerini yarım kilo şekere satan, yarım kilo şekere alkış tutan cemaatten her bir şey umulur. Her bir kötülük, her bir sahtekârlık... Köyü Demirkıratlar ihya edeceklermiş, camiye minare yapacaklarmış... Okuldan hiç haber yok. Bir taş bile koymazlar, yıkılmak üzere olan okulun duvarına. Borçları tecil edecekmiş, yeni grediler alınacakmış. Ulan dürzüler doğru dürüst tarlanızı sürdüğünüz, ekininizi serptiğiniz var mı? Bahçenize bir ağaç diktiğiniz, olan ağaçları budadığınız, aşı yaptığınız var mı?.. Bağları belleyip budadığınız var mı?.. Utanmaz takımları... Cami gölgesine çömelip tüm bir dünyayı idare edersiniz. Açlık ve sefillikle de birbirinize şah, padişah olursunuz. Bugün şehirden gelen bu ses sizi utanmaya davet eder. Ey cemaat sizde olmayanı size hiç kimse veremez.

Bu siyasetçilerin milletvekilinden ocak başkanına kadar, hele seçim zamanı gelince hepsi yalanın kösteğine basarlar. Herkes avanaklaşır. Ne yaptığını, ne yapacağını bilmeyen bir beyin sarhoşluğuna düşerler. Orta yerde demokrasinin "d"sini bilen hiçbir kimse yoktur.

Oşukçu ve Kuşkaldıran da hana gidip atları aldılar, üzengilediler. Şehir hemen gerilerde kaldı. Uçar rahvan atlar bir saat ölçüsünde köye ulaştılar.

Yine caminin duvar dibinde beynamaz köylü sırtını duvara dayamış, Ahmet Gazi'nin sözlerinin sonunu bekliyorlardı. Emmevelâkin Muhtar'ın, Ocak Başkanının yalan yanlış sözlerini kıçlarına silmeyen köylü büyük bir telâşla gelen iki atlıya: "Hoş geldiniz!" diye bağırdılar. Oşukçu atın üstünde dik bir derebey özentisinde: "Hoş bulduk!.." dedi ve ekledi:

- Gıymetli gomşular!.. Sayın Ocak Başkanımız ve çok sayın Muhtarımız şehri ziyaretimizde aldığımız muvaffakiyetli neticeleri size ulaştırmıştır. Bizim onların sözlerine ekleyecek bir lafımız olamaz. Haddimize tecavüz edemeyiz. Bize sorarsanız bu ziyaretimiz gerek köyümüz bakımından gerek Demirgıratlığımız bakımından çok büyük bir muvaffakiyet olmuştur. İki gün o yüce zatlar nezdinde böyük bir itibar görmüşüzdür. Her yerde el bebek gül bebek, bösböyük lokantalarda izaz ikram, otellerde kuş tüyü yataklar, çaylar, kayfeler, cuvaraların envaisi... Allah hepinize nasip etsin böyle bir günü. Sonramayın Ziraat Bankası Müdürü nezdindeki itibar.. Adam, çay kayfe gazoz.. cümle içecek ikramından sonra parti ireyisine şöyle dedi: "Sayın Başkanım bu banka bizim değil, şu mübarek köylü efendilerimizindir. Bankamızın her bir kasası onlara açıktır. Borçları da tecil edilir. Yeni grediler açılır: Arı gredisi, ağaç gredisi, öküz gredisi, katır gredisi, tohumluk gredisi, arpalık gredisi, basma gredisi, üzüm gredisi, elma, armut, erik gredisi, vişne gredisi, kiraz gredisi, kavak gredisi, söğüt gredisi, tavuk gredisi, cücük (civciv) gredisi, kaz gredisi, culuk (hindi) gredisi, koyun gredisi, tiftik keçi gredisi. Sürüleri bekletmek için kangal köpeği gredisi, su gredisi, kaplumbağaları derelerde yok etme gredisi, eşşek gredisi, at gredisi... Hasılı kelâm gredi adına aklınızdan ne geçerse onların hepiciğinin gredisi... Size son müjdeyi vereyim mi?.. Evlenme gredisi, ikinci garı alma gredisi...

Oşukçu'nun nutkunun noktasında sekiz on köylü ayağa kalktı. İyisinden cibiciğe tuttular. Bağırıyorlardı:

- Ulan köyümüzün yüz akı.. Ağzından bal aktı. Daha başka grediler yok mu?..

Gazi Ahmet Çavuş ayaklandı, var sesiyle bağırmaya başladı:

- Var kerhaneciler var: Namuzsuzluk gredisi var, haysiyetsizlik gredisi var, utanmazlık gredisi var, üçkâğıtçılık gredisi var, hırsızlık gredisi var, tembellik gredisi var, edepsizlik gredisi var... Daha başka gredi istiyor musunuz... Utanmaz, arlanmazlar... Değil hökümet Allah da sizinle başa çıkamaz. Hadi siktirin deyyus takımları.

Ve hırsla yürüdü.

Köylüler Ocak Başkanı'nın, Oşukçu'nun sözleri karşısında tuttukları cibicikleri birdenbire unuttular. Gazi Emmi'nin sözlerinin şamarı karşısında şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar: "Ulan bu köyde ne boklar oluyor? Bir türlü aklımız almadı. En iyisi her birinin sözünü kıçına silip atmak. Oyun uşağı ettiler hepinizi. Allah bizim de onların da belâsını versin. Tez elden kurtulalım bu gâvur dirliğinden," diye homurdana homurdana ev yönlerine doğru dağıldılar.

KÖY, beş on gün kulağı şehirde olacakları kendi meşveretleri içinde konuşup durdu. Biri:

- Ula benim bu oluşlar, bu laflar kulağıma yatkın gelmedi. Sözüm ona, bizi temsilen şehre giden mıhtarın ağzı bir hava, Ocak Başkanının ağzı bir hava, Oşukçu kerhanecinin ağzı bir hava... Oşukçu dürzüsünün lafını ağzına takarsan bu köy ve cümlemiz üç günü, beş günü geçmeden Cennet-i âlâ ehalisi olacağız. Gredi de gredi... Ulan Oşukçu kerhaneci hadi tavuk gredisine 'evet efendim' diyelim. Ya dürzü şu cücük gredisi neyin nesi?.. Devletin işi gücü yok da size kalbur kalbur cücük mü yetiştiriyor? Kangal köpeği mi yetiştiriyor size grediyle vermek için?.. Hele şu söğüt gredisine heç mi heç içim yatmadı. Kerhaneciler dere kenarına yalandan bir söğüt çubuğu dikiyorsunuz, iki üç yılda şahlar, padişahlar gibi böyüyor. Siz kuluçkada yatacaksınız hökümet denilen taife gelip sizin mıngıldağınızı okşayacak... Başınız sağa dönecek "Selâmün kavl ü birahim," sola dönecek, orada, sol omuzunuzda günahlarınızı yazan melaike varmış. Solumuza da dönünce ona siktiri çekeceksiniz. Her şey olup bitecek. Hele lahana gibi dürüm dürüm dürzülere... Bu aklınızla, bu feylinizle yarın Ruzu Mahşer'de Cennet yerine alırsınız babayı... Hele dürzü takımları, hele dürzü takımları, hele geyik boynuzlular...

Köylünün bir bölümü buna yakın yakınmalar ile yüreklerini ferahlattılar. Cuma namazlarında "Takdir-i İlâhi"den söz eden hocanın sözlerini kulak arkasına attılar. Takdir-i İlâhi imiş... Bal şerbet içenlerin bir adım ötesinde kuru

arpa ekmeğine razılık gösterip, gelip gittiklerinden toprağın bile hiç haberi olmayan bu köylü ehalisinden ne haber?.. Kitabın birinde yazılıymış: Cenab-ı Rabbülâlemîn dünyayı yarattıktan sonra sağına soluna adamlar serpmiş. Böyük böyük şeherler kurmuşlar. Emmevelâkin Rabbülâlemîn bakmış ki yarattığı dünyanın çok bir bölümü boş. Ne yapsın?.. Kendi kendine demiş ki: "Bir de köylü taifesi yaratıp bu boş yerlere serpeyim." Daha o zaman bize "köylü" denmiş. Maşallah iyi serpmiş sağa sola, sayesinde sürünecek ehali yaratmış. Üç beş gün kısır ömürden sonra ölüm belâsını baştacı etmiş. Sonra da Cennet-i âlâ'yı müjdelemiş. Tam hayrımız, hasanatımızla, amelimizle, türlü sahtekârlığımızla tamı tamına Cennet-i âlâ'ya ilâyik kuluz. Hadi siktir!.. Ötesi berisi, devleti, milleti bir yana 'adi adım marş' sürünmeye devam...

KÖYÜN üstüne eylül ayının mahmurluğu çöktü. Bu mahmurluk aslında büyük bir yorgunluğun susma noktasıydı. Ekin, harman çoktan ölçülmüş, biçilmiş; tohumluk ile yiyeceklik ayrılmış, bir bölük buğday değirmene taşınmış. Çuval çuval un yapılmış. Bağlar bozulmuş, her ne varsa çalma pekmez yapılmış. Küçük karıklı bostan tarlaları derlenip toparlanmış. Biraz fasulye, biraz nohut, biraz mercimek torbalara doldurulup evlerin kilerlerinin duvarlarına asılmış. Söğüt, kavak kuruları toplanmış, tezekler evlerin yağmur tutmaz köşelerine yığılmış.. Durgun bir insan yüzü kışı bekleyen, karı, tipiyi bekleyen... Şehir bir yana evden eve gidilmeyen kar yığınlarının ürpertisi içinde büyük bir tevekkül... Demokratların aldıkları doksan dokuz oyun her haneye verdiği bir paket akide şekerinin tadı dillerden silinmiş. Oşukçu'nun, Muhtar'ın, Ocak Başkanının sözleri uçup gitmişti. Herkes üç beş, beş sekiz, çoluklu çocuklu derbederhanesinin derdine düşmüştü.

Kış geliyordu işte... Çoluk çocuk aş, ekmek ister. Ahırdaki buzağı, öküz, inek sap saman ister. Allah'ın doğrusu bizim köylü, ev ehalisinin zahrası kadar ineğinin, öküzünün, danasının yiyeceğini düşünür. Önce samanlığı doldurur, sonra zahrayı çuvallayıp evin bir yanına atar.

Zağcıoğlu köyü aşağı yukarı denize göre bin beş yüz metrelik yükseklikte kurulmuş. Kasımda başlayan kış ancak Mayıs'ta sona erer. Yol mol kalmaz ortada. Her ev kendi içinde bir mapushanedir. Arada bir yalandan karları yara yara Muhtar'ın odasına giderler. Yaşam heyecanı hiçbir zaman yüreklerini terk etmemiştir. Kış geçer,

yeniden bahar iner gökyüzünden toprağa. El bebek olur yeniden dünya. Kuru dala renk üşüşür. Türlü yeşil, türlü çiçek, türlü arı, türlü böcek yeniden yerlerini alır dünyada. Al olur, mor olur, ama gurbet ameleliği zor olur. Yeniden düşerler yollara, yorganını sıkı sararak sırtlarına.. Köyün büyük emek gücü Ankara'nın yolunu tutar. İnşaat amelesi olurlar. Daha fazlasına zaten güçleri yetmez. İnşaatın rutubetli, karanlık, penceresiz, camsız odalarına yorganlarını sererler. İki üç ay sürer bu acılı seyahat. Yemezler, içmezler, köye on kuruş götüreyim diye sıkboğaz ederler kendilerini. Köye yüzleri soluk, titrek bedenlerle dönerler:

- İşte ağam bu kadarını tedarik ettim, der. Babalarının önüne zarf içinde bir para bırakırlar. Sonra uyurlar, uyurlar, uyurlar...

EYLÜL ayının mahmurluğunun son günleriydi. Yine namaz kılmaz, tembel cemaat caminin güneş tutan yönünün duvarına sırtlarını yapıştırıp tembel tembel konuşuyorlar. Her biri bir hükema kesiliyordu. Muhtar'a, Ocak Başkanına, Oşukçu'suna da Kuşkaldıran'ına da yüzleri suretlerinde hakareti, küfürü yapıştırıyorlardı. Hiçbirinin de sesi çıkmaz olmuştu. Şehir canibinden sadra şifa verecek -kulağa hoş gelecek- hiçbir ses yoktu. O aralık bir motor sesi ulaştı kulaklarına. Tilki gibi dik dik oldular. Ve tanıdılar sesi. Bu bir cip sesiydi. Zaten köy oldu olası cip sesinden başka bir motor sesi bilmiyordu. Bir traktör sesi bir başka olurdu. Bir kamyon, bir otobüs sesi bir başka olurdu. Onu da köylüler ancak Sivas'a giden yola geldikleri zaman görürler ve duyarlardı. Ses cip sesiydi. Oşukçu birden ayağa kalktı:

- Ben demedim mi size bu hökümet bizim arkamızda... Bu cip Ziraatın cipi... Bize borcumuzun tecil ve techil haberlerini getiriyor. Yeni grediler haberini getiriyor. Ben demedim mi size... Allah devletten ve Demirgırat'tan razı olsun. İşte geliyorlar. Böyük müjde geliyor...

Köylü biraz telâşlı ve umutlu ayaklandı gelen cipi karşılamak için. Cip geldi, caminin önünde durdu. İçerden şoför, öteki iki kişi indi. Birinin elinde kılıflı bir daktilo makinesi vardı. Köylüler aval aval baktılar. Biri diğerinin koltuğuna vurup yavaştan konuştu:

- Ula Osman ben bu herifi tanırım... Bu icra memuru Apturrahim Efendi. Eyi tanırım, iki sene önce yine köye gelmişti. Öküzleri, yatağı, yorganı yine haciz etmişti. Bu

kez de çulumuzu çuvalımızı hacze gelmiş. Şu dürzü Oşukçu'yla Ocak Başkanına, Muhtar'a da söyleyin: "Bu dürzü borçlarımızı tecile mi geldi, yoksa bizi soyup soğan etmeye mi?.."

Ortalığı bir telâş kapladı. Birbirlerine şüpheli gözlerle bakmaya başladılar. Biri öbürüne:

- Ulan şurdan kaşla göz arası kaybolalım, yitelim. Bu dürzü icrası caminin önünde yapayalnız kalsın. İmamı da tembihleyelim hemen ikindi namazını okusun. Bu işi ihmal etmeyin. Biri imamı dürtüklesin. Biz de o ara kaşla göz arası sır olup gidelim.

İmam köylülerin teklifini reddedemedi. Yanık sesiyle "Allahuekber" diye ezana başladı. Köylüler de yavaş yavaş sıvışı sıvışıverdiler. İcra memurunun yanında bizim takım kaldı ve birkaç yaşlı... İcra memuru Apturrahim muhtara döndü:

- Yahu Muhtar, dedi. Ben Yozgat'tan çıkarken öğle namazı okunuyordu. Hadi şöyle böyle diyelim yarım saat sonra bu köyde olduk. Bu kerhaneci imam cemaati ikindi namazına davet etti. Sizin vaktinizle, zamanınızla Yozgat'ın vakti zamanı hiç biribirine uymuyor mu?.. Bu ezan da neyin nesi?.. Dürzü imam bizi cünup halimizlen aptessiz namaza mı davet ediyor? Bu işin içinde bir bit yeniği var?.. Siz icranın geleceğini duydunuz, kendi aranızda meşveret edip bir gâvur havası tutturdunuz. Ben namaza da gitmiyorum. Siz girip içeri sahtekârlığınızın boyunu yatıp kalkmakla düzeltin. Ben, bir kişi de olmasa, zabit kâtibiyim, burada meseleyi vukuat defterine yazarım. Ben giderim, bir ay, iki ay sonra yine icracı gelip kapılarınızı vurur. Hiç kimse devlet borcundan yakasını yan çizip kurtaramaz.

Ortadaki beş on köylü telâşlandı. Odadan iki üç sandalye getirdiler. Bir de ufak masa...

- Hele, dediler. Mohterem İcracı Bey şöyle beş on dakika bir soluklan. Bir ayranımızı iç. Sonra gozelinden bir çay yapalım zatınıza. Hele hele bir cuvaramızı yak, genişinden bir soluklan. Buranın havası Yozgat'ın havasına benzemez. Evvel Allah beş dakikada sizi yunmuş yıkanmış gibi appa eder.

O aralık bir iki kişiyle ikindi namazını bitiren Hoca cami avlusuna geldi.

İcracı:

- Buyur Hoca Efendi, dedi. Allah indullahında namaz-ı mübarekenizi kabul etsin. Kabul etsin ama, vay dini kırık Hoca, öğlenin yarım saat ötesinde ikindi namazı nerden icat oldu?.. Sen Gronoviç rasathanesinin ayarıyla mı vakit namazlarını tayin ediyorsun? Siz kimseye laf düşürmezsiniz. Kadem kadem devleti de ele geçirirsiniz. Beni de Yemen'e, Fizan'a sürersiniz. Şükür emekliliğime iki ay kaldı. Devlet de sizin olsun, millet de sizin. Ama diyeceğimi diyeceğim ben, münafık takımları... Aha şurda Muhtar'ınız, aha şurda Demirgırat'ınızın Başkanı ve de saire saire...

Dağılan köylüler korkularını yenip yine icra memurunun huzurunda toplanmaya başladılar. Hepsi güçsüz ve telâşlı gözüküyordu. Köylülerden biri konuşmaya başladı:

- Devletten kaçılmaz. Biz aldık türlü gredileri. Eeh, günün biri devlet helbet "aldığın borcu ver" der! Bu da onun hakkı... Birbirimize beş guruş ödünç verdiğimiz zaman: "Adam sen de verdiğim beş guruşu sana bağışladım" mı diyoruz? Bir guruş alacağınız olanın alimallah otuz iki dişini birden söküp o guruşunuzu alıyorsunuz. Devlet de guruş değil, bizi adam yerine koyup liralarını veriyor. Biz de ondan sonra üstüne oturuyoruz borcumuzun. Aslında bizim ne dinimiz var, ne imanımız... Biz zulum tarlasıyız. Öküz düven, saç saman... Onun rezaleti içinde toz duman gelip gidiyoruz. Borçlarınızı tecil, techil ettiririz, bağıştatırız diyenlere alışık olmayan ellerimizle cibicik çaldık..

Hikâyenin sonu iyi geldi... Aha işte icracı caminin önünde!.. Ver hesabının tamamını!.. Kaçacağın hiçbir köşe yok. O deyyus particiler size cennetten köşkler vaat ederken işte böyle vaatlerini yerine getirip icracıyı göndermişler... Vay kerhaneciler vay!.. Vay deyyuslar vay!.. Vay utanmaz arlanmazlar vay!.. Vay dini kırıklar vay!.. İkiyüzlü pezevenkler!.. İcracıyla birlik köye gelseler ne gözel bir bayram olurdu. Gelemezler deyyuslar bir daha bu yöne.. Suratlarına kapanmıştı bütün kapılar!..

Konuşanlar arasında bir köylü söylendi:

- Ula ağalar, beyler, gardaşlar ben sizin aklınızın ceket torbasını bilirim. Üç dersiniz, beş dersiniz. Bir gün küfreder ikinci gün küfrettiğinizin huzurunda namaz kılarsınız. Ben de dahil bizim deyyusluğumuz, edepsizliğimiz bitmez tükenmez.. Günü gelir Urus'una, gâvuruna maşallah çalarız. Günü gelir Kâbe'nin yoluna tesbih atarız. Hiçbir şeyine güven olmaz bu köylü milletinin. Bak ben size söylüyorum, siz eyi işitin... Yarın 57 mi, 58 mi seçimleri olacak? Biz deyyus takımlarını yine bir kiloluk akide şekeriyle avutup ireylerimizi alacaklar. Şimdi en iyisi icra memurunun huzuruna gidip hesabımızı, kitabımızı görmek.. Sonrası Allah'ın işi... Hökümet dediğin bir acaip vilâyettir. Nerden girip nerden çıkacakları belli olmaz. Türlü kanallarla yüreğimizi soyar. Bu icracı en merhametlisi. Adam diyor ki: "Siz hükümetten buğday, arpa vs., vs. gredilerine başvurup türlü isimlerle devletten para, buğday alıp borçlanmadınız mı? Size bir çift sürek öküzü veren sürekçi derinizi soymuyor mu?.." Şimdi ve bana göre icracı memurumuzun dosyalarında türlü borçların defteri var. O ara sürek öküzlerinin de defteri... Çıkın çıkabilirseniz işin içinden. İcracı Bey'e irica ediyorum her şeyden, herkesten önce benim defterimi dosyamı açıp şamarı yüzüme vursun. Ne haltlar işlediğimi cümlenizin huzurunda birer birer tadat etsin.

Bu konuşmayı dinleyen köylülerin yüzleri biraz daha buruştu. Adam üsteledi:

- İcracı Bey irica ediyorum. Önce benim defterimi, dosyamı çıkarın...

Ortalığa bir büyük sessizlik düştü. İcra memuru birden hareketlendi, heyecanlandı:

- İşte namuslu borçlu böyle olur. Hiçbirinizin namusundan şüphe etmem. Ammavelâkin kırk, kırk beş dakka önce okunan öğle namazının hemen ardından 'Allahuekber'le ikindi namazına cemaati davet eden mübarek Hoca Efendi'nin hal ve keyfiyetine şaşırıp kaldım. Herhalde sizin imam size gün boyu sekiz on rekât ayrı ayrı namaz kıldırıyor... Allah makbul eylesin. Şimdi "ilk kez benim dosyamı çıkart" diyen yiğit hemşehrinizin dosyasını açıyorum.

Masanın üstüne koyduğu dosyayı açtı. Bir taraftan dosyadakileri okuyor, bir taraftan adamın yüzüne sevgiyle bakıyordu:

- Halis Efendi'den bir çift sürek öküzü aldın mı?
- Aldım.
- Borcunu ödedin mi?
- İki üç taksidini ödedim zar zor..
- Sonrası?..
- Ödeme gücüm bitti.
- Nerde öküzler?
- Biri geberip gitti. Hepsi şahit. Para pul almadan etini bütün köye dağıttım. Öbür öküze gelince eşi de yoktu. Onu da şeherde kasaplık ettim.
- Sonra?..
- Sonra borç başıma yıkıldı. Neyim varsa haczedin...
- Davar, keçi bir şeylerin var mı?
- On koyunum, sekiz tiftik keçim var. Sonra evdeki yatak, yorgan... Hangisini emredersen?..

İcracı biraz da duygulandı:

- Onlar evinin geçim direği.. Sütüyle, kuzusuyla, koyunun yünüyle, keçinin tiftiği ile bir yokluğunu karşılarsın. Ben şimdi senin ifadene göre on koyununu, sekiz tiftik keçini haczediyorum. Önüme alıp götüremem ve de götürmem. Muhtarınızı yed-i emin tayin ediyorum. Muhtarınız 'evet' derse, bu yed-i eminliği kabul ederse koyunun, keçinin, borcunu ödeyeceğin zamana kadar kefilde kalır.

Adamın boynu iyiden göğsüne düşmüştü:

- Nasıl emrediyorsan... dedi. Muhtarım da kabul ediyor mu?

Muhtar:

- Canla başüstüne kabul ediyorum İcracı Bey, dedi.

- Sağol, dedi İcracı.

Güneş nerdeyse başını yatmaya uzatmıştı. On otuz köylünün dosyaları masanın üstüne serildi. Aşağı yukarı bütün borçluların defterinde aldıkları banka kredisiyle sürek öküzünün ödenmemiş taksitleri bir bir ortaya serildi. Köylülerden beş on homurdanan oldu:

- Benim devlete bu kadar borcum yok. Buğday gredisi, arpa gredisi ve bilmem ne gredisi... Sekiz on kalem borç... Ben almadım, biz almadık bu kadar grediyi. Bu nerden çıkıyor?.. dedilerse de tıpış tıpış icracının uzattığı dosyadaki yeni kâğıtların altına imzalarını attılar, parmaklarını bastılar. Ve umutlu 'geçmiş olsun' dünyaları içinde İcra memuru Apturrahim Efendi'yi köyden yolcu ettiler. Sonra aralarında homurdandılar. Biri bağırıyordu:

- Ulan Muhtar, ulan Ocak Başkanı, ulan Oşukçu kerhaneci ağzınız laf dolu geldiniz köye. Bütün borçlarınız bir kalemde silinecek dediniz... Akibet icracı ve haciz. Size bu köyü teslim eden ehalinin anasını avradını... Biz de az aptal deyyus takımı değiliz... Emme bu Muhtar'a söylediğimiz sözü, kelâmı geri aldık. Böyük adammış. Koca bir köyün icrasını, hacizini sırtına aldı. Bize deseler gomşumuzun satılmış öküzlerine yediemin mi oluruz?... Valla

bir tavuk icrası olsa ona bile ben karışmam. Bu Muhtar karıştı, böyük adammış... Oşukçu'yu, Ocak Başkanını siktir et.. Adamın hası bizim Muhtarmış. Gelecek muhtar seçiminde ireyimi ona vereceğim. Eğer siz de vermezseniz kalleş, böyük bir vebal takımı olursunuz. Adam bizi ferahlattı. İcracı: "Getirin şu öküzleri" dese ne bok yerdik? Yalan yanlış yorganımızı, kilimimizi haczetse ne derdik?.. Adamın hası Muhtar... Hepisini kabullendi. Üç ay sonra beş ay sonra icracı yeniden gelir. Bu Demokratlarda hayır yok... İcracı bu gelişinde de tırpanını atar. Yanına cendermeyi de alır, tüfekliyle başımıza dikilir. Istersen verme... Ev dirliğimiz böyük bir irezilliğe uğrar. İcracıyla da birlik bir kamyon getirirse evimizde yatak mı var, yorgan mı var, kilim mi var tümünü, hepiçiğini derletip toplatır. Yozgat'ın un pazarında, buğday pazarında Kürt tellâlla satışı açar: "Talibinin üzerine ihale oldu," diye bağırırken tellâl, senin yüz liralık, elli liralık kilimin on liraya satılır gider. Yatağın, yorganın da öyle... Köy birliği içinde aramızda meşveret kurup şu icranın hacizini bir sağlam kazığa bağlayalım. İş gene bizim namussuz Ocak Başkanına, Oşukçu'ya, Kuşkaldıran'a bağlanıyor. Gitsinler ne bok yerlerse yesinler. Önce bizi, sonra muhtar'ı bu hacizden kurtarsınlar. Başka hiçbir çare-yi kelâmımız yok. Dürzüler 'doksan dokuz oy' dediler, verdik. Demirkırat'ın şanını, şerefini melmeket-i umumiyesinde böyüttük. Emmevelâkin onlar Ziraat Bankasındaki borcumuzu silmek söyle dursun icracıyı başımıza tebelleş ettiler. Allah razı olsun icra memurundan. Her bir şeyimizi Muhtara emanet edip köyümüzden ayrıldı. Emmevelâkin ikinci gelişi fırtına olur, felâket olur. Bunu da hiç gözünüzden kaçırmayın.

Köylünün yüreğini kurtlar yiyordu. İcracının o sevecen tavrı ile bütün yüklerini Muhtar'ın üstüne yıkmakla geçici bir rahatlık duydular içlerinde, sonra üç beş kişi kendi aralarında homurdanmaya başladılar:

- Bizim bu it dirliğimizin eni yok, sonu yok. Bir dürzü takımının elinde oyuncağız. Kimi gelir şeker verir, kimi gelir caminize minare yaptıracağız, der. Kimi gelir "On gün, on beş gün sonra yolunuz papur yolu olacak," der. Kimi gelir adedini bilmediğimiz banka borçlarımızı tescil mi, tecil mi her ne bok ise bir kalemde siler atar. Kimi gelir yatağımızı, yorganımızı haciz eder. Ulan bu köylü milletinin ne bitmez çilesi vardır... Aha kış geldim diyor. Saç saman ortada... Öküze çok saman versen ineğin rızgından alsan, inek de sana iki avuç süt verir ya vermez.. İneği beslesen öküz bahara bir deri bir kemik kalır. Ne çifte koşabilirsin ne sabana... Uşak ilk mektebi yalandan bitirir, avara avara çift öküzü gibi üç beş yıl dolaşır bağda bostanda. Sonra ameleliğin yolunu tutar. Tüm bir kepazelik bu köyün üstünde... Allah akıbetimizi hayra getire...

GÜNLERCE ve günlerce icracı konuşuldu. Dağınık köylüler üç beş kişilik topluluklar halinde kendi aralarında meşveretlerini sürdürdüler. Sonra toplu bir hükme vardılar:

- Bu kerhaneci Muhtar'ı, Ocak Başkanını, siktir olasıca Oşukçu'yu, Kuşkaldıran'ı zorlayalım. Gitsinler şehere.. Demirkırat'ın ireyisini mireyisini bulsunlar. Hal-i keyfiyeti arz etsinler. Mebusunun mubusunun köydeki şeker töreninde verdikleri sözleri hatırlatsınlar. "Sizin onca atıp üfürmenizin gaye-yi neticesi icracıyı başımıza yıkmak mıydı? desinler. İcracı geldikten sonra köyü tüm bir karara bağlayan dosyaların üstüne bir elif çektirsinler. Bu sayede panga borçları da gelmicek günün çarşambasından perşembesine bağlanır. Sen sağ ben selâmet... Gitsinler dürzüler Demirgıratlardan bir teminat sözü alsınlar. Yoksa bunun ötesi ne Demirgırat'a bir irey, ne Ocak Başkanı'na, ne Mıhtar'a... Biz de ne avanak milletiz... İcracı her birimizin borcuna Mıhtar'ı yed-i emin etti. O dürzünün çulu çaputu ne ki?.. İki yorgan, iki yastık, ahırda zabın iki öküz, bir inek... Koca köyün borcunu bu böyük mal varlığınınan mı karşılayacak? İcracı bir gün gelir ödemediğimiz borç için Mıhtar'ın yakasına yapışır: "Hadi", der, "Tekeffül ettiğin, yed-i emin olduğun bu borçları öde.." Mıhtar da evindeki ahırın yolunu gösterir, icracıya: "Aha", der. "İki öküz, bir inek. Öküzleri al, tarladan tapandan, çiftten çubuktan beni kurtar. İneği de al. İki üç kölene rızık olan hayvanı Yozgat'ta, meydan yerinde sat. İki yorgan, iki yatak dinin imanın yoksa onu da alıp kamyona yükle, pazarda haraç mezat ettir." Bu gidişle işin olacağı bu...

Şu dürzü Mıhtar takımına, Ocak Başkanı kesilen ırzıkırığa laf geçirelim. Gitsinler şehere, bize şeker dağıtanları bulsunlar:

- Ne bok yediniz... Köyün namusunu alt üst ettiniz. Panga borçlarının hemen altını çizeceğiz derken icracıyı başımıza musallat ettiniz. Gidin şehre sıçtığınız boku ayıklayın. Koca köylü cemaati ne bok yiyeceğini şaşırdı.. Bir tarafta 'borçlar silinecek' diye umutlu haber verirsiniz, ertesi gün icracı şah kartal gibi başımıza dikilir. Bizim de ne halt ettiğimiz belli değil, sizin de... Koca köyü şamar oğlanı ettiniz. Sağa mı döneceğiz sola mı belli değil... Gidin pisliğinizi paklayın. Birer kutu şekerle bu garip milleti avutmayın...

Muhtar ile Ocak Başkanı:

- Helbette emr-i ferman köyünüzün ehalisinindir. Biz de yarından geci yok şehere inip köylümüzün arzuhalini parti başkanımıza ulaştırır, gereğinin ifası hususunda tembihlerimizi söyler, bir neticeye vararak köyümüze döneriz.

Devresi gün şehre indiler. DP İl Başkanlığına geldiler. İl Başkanı yalandan:

- Buyurun ağalar, hoş geldiniz, dedi.

Muhtar:

- Hoşbulduk sayın Başkan. Bizim ziyaretimizin iki sebebi var. Birincisi: Bütün mepuslarımızın bize vaat ettiği panga borçlarının tez elden tecili, tescili... Daha doğrusu tümüyle affedilmesi üzerineydi. Köylü milleti size cibicik çaldı. Zatınızı tez elden rahatsız ederek Ziraat Bankası müdürünü bulduk. O da kırk dereden su getirdi. Siz de "Siktir edin o müdürü.. Onu Fizan'a sürdürürüz, yeni müdür getiririz" dediniz. 'Alırız' dediniz. Ne aldınız ne sattınız... Üstelik icracıyı başımıza yıktınız. Herif merhametli adammış. Bütün köyün borcunu yed-i emin olarak benim üstüme yıktı. Ben Karun'un hazinesi miyim? İki günümü

birbirine yapıştıramıyorum. Adımız bir kez muhtarlığa çıkmış. Oda sahabıyız. Eee köyden de gelip geçenler olur. "Selâmün aleyküm"ü çökertirler. "Biz bu akşam misafiriniziz" derler. Al babanın sapını... Devlet bana on guruş fark mı veriyor? Hoca gibi yılda üç beş şiniklik hakkım mı var? Siz belki bilmiyorsunuz, emme mıhtar dediğin köyün parasız, pulsuz kabadayısı. Şu devre bitseydi de şu mıhtarlıktan bir el çekseydim, bir 'of' derdim genişinden. "Bilen bilir, bilmeyen bir tutam mercimek sanır." Mıhtarlık sevdasıyla yemediğimiz halt kalmadı. Gidip, sürüp, ekeceğimiz üç beş bölüm tarlamızı ortağa verdik. İşin içinde kabadayılık var ya... Mıhtarın gidip öküz koşup, tarla tapan süreceği var ya!.. Sürmez koca mıhtar, tarlasını tapanını ellere ortakçı verir. Onlar da pek namuslu adamlar (!). Harman sonu on otuz şinik buğdayla, arpayla seni sözüm ona yeryüzüne çıkarırlar. Kendileri de onsa bari... Onlar da sürünür, sen de sürünürsün üstelik.. Çık çıkabilirsen işin içinden. Ben önümüzdeki mıhtar seçiminde namzet aday olmayacağım. Bu çifti kim sürecekse sürsün... Lâkin bugün mıhtarım. Köylü beni adam yerine koyup buraya gönderdi. Ocak Başkanı ile birlik. "Sizden umut ettiğimiz müjdelerden zerresini alamadık. Tez tecil, tescil laflarını beklerken köye icracı yağmurunu yağdırdınız. Doksan dokuz oyumuzu birer kutu şekerle kapattığımızı sandınız. İşte şimdi köy ve köylü perimperişan. Köylü boğazımıza sarıldı: "Gidin", dediler bize. "Sizin panga borçlarını kapatacağınızı söylediğiniz yere. Bu icracıyı köyümüze nasıl tebelleş ettiğinizi sorun. Siz mi haklısınız, icracı mı haklı? Başka bir kelâmımız yok bizim."

İl Başkanı eveledi geveledi:

- Aslan gardaşlarım, sevgili, vefalı hemşehrilerim... Sizin gösterdiğiniz âli-cenaplık ve demokrasiye ve de Demirkırat partiye böyük alâkanız şayan-ı takdirdir. Size hizmet Allah'a ibadet sayılır. Biz bunun farkında ve idra-

kindeyiz ve de idare heyeti olarak program defterimizin başında sizin isminiz gelir. Meseleleriniz gelir, minareniz gelir, borçlarınızın bir kalemde silinmesi gelir. Ama bütün bu olacaklar kaşla göz arasında halledilmez. Ehemmiyeti babında ilk kaleme Ziraat'a olan borcunuzu 'sil süpür' geliyor. Bunda biz de milletvekillerimiz de kararlı. Ben geçen hafta Ankara'daydım. Yüce Meclis'te sayın milletvekillerimiz bizi izaza, ikrama boğdular. Meclis lokantasında sofra açtılar, yedirdiler, içirdiler ve dediler: "Sayın köylümüzün her bir problemini ön ayakta tutuyoruz. Aklımız, fikrimiz onların meselelerine bağlı. Bu iş devlet işi, meclis işi... Kaşla göz arası 'oldu bitti' diyemeyiz. Ama bütün Demokrat Parti meclisi köylümüzün işlerini ön plana aldı. İlk işimiz de köylümüzü şu Ziraat Bankası borçlarından arındırmak... Yarın dersek bir hafta on gün içinde meclis kararıyla mağdur köylümüzün bütün borçları 'sil süpür' edilecek. Köylü hemşehrilerimize bu müjdeyi ulaştırın. Başlarına hiç kimse borç tokmağı indiremez.

O aralık Ocak Başkanı atıldı:

- Sayın Başkanım siz böyle söylüyorsunuz, ama keyfiyetten haberiniz yok. Borçlarımız silinmeden borç alacağı icra kanalıyla tepemize bindi. Öküzümüz, ineğimiz, keçimiz, koyunumuz her ne varsa yatağımız, yorganımız dahil aha şu Mıhtar gardaşımızın yed-i eminliğine teslim edildi. Bir iki ay zaman tanıdı bize: "Bu aylar içinde ödemezseniz koca kamyonu alır gelir, öküzünüz, ineğiniz, keçiniz, koyununuz, yatağınız, yorganınız her ne var ise cendermeyle derler, toplar, bir kamyon olmazsa iki kamyon doldurur, Yozgat pazarlarında ihaleye veririm," dedi.

İl Başkanı hırsla ayağa kalktı:

- O kerhaneci icra memuru bir bok yiyemez. Devletten, Meclis'ten üstün mü? Devlet her bir şeyin tedbirinde. O kerhaneciye söyleyin sizin üstünüze varırsa kendini Yemen'de, Fizan'da bulur...

Köylüler bir yürek ferahlığı içinde teşekkür edip İl Başkanı'nın odasından ayrıldılar. Bu rahatlık içinde köylerine döndüler.

Beş on köylü yine tembel ayaklarıyla çömelip caminin güneş tutan kuytusuna sığınmışlardı. Bizimkiler gelir gelmez lafı patlattılar:

- Biz size demedik mi her işin kül ufak olacağını?.. Evvelallah sayesinde her bir müşkülü yendik. Koskoca vilâyet başkanı... Yine bizi yedirdi, içirdi ve dedi ki: "Bu kerhaneci Ziraat Bankası müdürünü yarın bir gün havale ediyoruz. İcracıya gelince evvel Allah onun da defterini düreceğiz. Baksın kerhaneci icracı el mi yaman, bey mi yaman?.." Hakiminden, savcısından söz aldık. Dürzüyü şehrin bir kasabasına sürecekler. Mevsim geç olduğu için Karayolları köy yolunun yapımını Mart'a, Nisan'a bırakti. Hemi de Karayolları müdüründen söz aldık. İniş yokuş demeyip size iki koca kamyonun geçeceği böyükten böyük bir yol açacaklar. Ankara yolu gibi, Sivas yolu gibi olacak köyünüzün yolu. "Minareniz de aklımızda" dediler! "Eyi bir minare ustası arıyoruz," dediler. Gavisinden, uzunundan, tek şerefeli değil iki şerefeli, yontma taştan böyüklerin böyüğü bir minare dikecekler. "Müezzin efendinize de elektrikli bir hoparlör vereceğiz. Şanınız, şerefiniz ezan sesleriyle tüm bir âleme dağılacak," dediler. İşte biz köyümüze böyle müjdeli haberlerle döndük.

Köylüler burun kıvırdılar. Alınlardaki çizgiler daha da ekşidi. Gözleri yarı yumuk oldu. Biri patladı, alaylı alaylı söylendi:

- Mıhtar, Başkan sizin söylediklerinizi artık kıçımızın ne tarafına sileceğimizi bilemez olduk. Üç diyorsunuz, beş diyorsunuz arkasından icracı geliyor. Gidin evlerinize, uzanın yataklarınıza, osura osura eyi bir uyku tutturun. Biz de yataklarımıza uzanınca size eyi bir osuruk çalarız olur biter...

Ve köylüler dağıldılar.

EYLÜL, Ekim derken Kasım ayı köyün üzerine oturdu. Dere kıyısındaki ıslaklık pus pus donmaya dönüştü. Kavakların da son yaprakları düştü. Evlerin önündeki beş on karıklık sebze tarlaları dondan nasiplerini aldılar. Sebze yaprakları üstüne düşüp öylece kaldılar. Bir avuç dolusu su akan dereden de sular çekilmiş gibiydi. Sığır çoktan otlaklara gitmekten el etek çekmişti. Çoban da "ooof!.." demişti. "Dünyanın bugünü de varmış!" Ve dar yatağına gönül rahatlığı ile uzanmıştı.

Evlerde ahırlar şenlendi, ama ne şenlik! Köylünün elinde üç beş koşam saman vardı. Bahara yetiştireceklerdi bütün bu köy ehalisini... Eşeğiyle, öküzüyle, danasıyla, sıpasıyla, ineğiyle, koyunuyla, keçisiyle.. Tüm bir köy bu oluşa razılık gösterdi. Hele bir de bulgur pilavı, iki kaşık ayranı sofralarında görünce çoluk çocuk Allah'a şükrettiler.

Kar yağmaya başlamıştı. Bulutlar yığın yığın gökyüzünde belirince köylü: "Ahaa geliyor..." derdi. Bulutların da karların da keyfi bir başkaydı. Önce ve namusluca büyük bir sessizlik içinde lapa lapa kar yağardı. Köylüler buna sevinirlerdi ve: "İnşallah poyrazdan, tipiden nasibimiz az olur," derlerdi. Ama bunun burası gökyüzü idi. Üç beş saat lapa lapa yağan karın arkasından bulutlar bir tipiyle oyunbozanlık edip ıslıklar içinde büyük fırtınalarla kar zerreciklerini köyün üstüne kusarlardı. Evden eve gidilmez olurdu. Herkesin evi bir masuphane... Arada bir kar hafifleyince biraz da dinince beş on köylünün iştahı kabarır: "Hele şu mıhtarın odasına bir göz atalım," derler.

Cami duvarlarının keyfi bahara kalmıştı. Odaya giderler, kör lamba ışığı altında kendilerinin de bilmediği üç beş laf edip dağılırlardı: "Kış geldi, eyice geldi. Safalar getirdi. Kışın zulmu icracının zulmundan böyük, kerhanecinin işi gücü yok da kış günü gelip yeni bir hacize gidemez ki... Hele bizim kerhaneci partililerimiz çoktan bizi kulakardı etmişlerdir. Nelerine kerhanecilerin... Şeher yerinde atar savurur, günlerini gün ederler. Senin köylü milletini ireyden sonra dasıparaya bile almazlar. Yerler, içerler, meyhanelerde saz söz, sohbet edip göbeklerini şişirirler. Hele dürzüler hele!.. Hele rafazılar hele!.. Hele boynuzlular hele!.. Hele üç kâğıtçılar, beş kâğıtçılar hele!.. Utanmaları, arlanmaları yok!.. Yarın bir gün seçim olunca yine başımızda biterler. Balığı kavağa çıkarırlar. Kırk dereden su getirirler. Yolumuzu papur yol yaparlar. Camiye minare dikerler. Ekerler, biçerler, sonra kaşla göz arası sır olup giderler kerhaneciler... Ağam, paşam sen yine icicik de olsa ahırdaki malları iki üç koşam samanla besle. Şükür kışlık haznamızı değirmende öğütüp evimizin bir yanına koyduk. Bulgur da bol çok şükür, çalma pekmez de var. Karı bulguru kaynatsın, yanına da pekmezilen bir ayran yapsın. De bismillah ve çal kaşığı!.."

KIŞ uzayıp gidiyordu. Zulum yağdırıyordu gökyüzü. Köye ne gelen ne giden... Arada bir kırgın, umutsuz bakışlarıyla beş on köylü muhtarın kışlık yakacak tezeklerini tüket-tiler. Umutsuzluk her birine bir avaralık vermişti. Her konunun bir arasında biri hayasını kaşıyor: "Adam ..ina koyim. Bunun burası köy... Ezayı cefayı yine sırtımıza yor-gan yapıp kömülürüz sıracalı -bitik- garılarımızın goynu-na yatıp unuturuz dünü de bugünü de..."

- Allahın dediği olurmuş. Ben Antalya'da esgerliğimi yaptım. Ne kış ne kıyamet... Kış gününde gülü açar, bül-bülü öter. Kış günü her bir yön bahar. Suyu donmaz, türlü çiçeği açar türlü renginen. Allah'ın bütün bu zulmu bizim üzerimize mi?.. Adaleti, keyfiyeti bu mu?.. Onlar müslü-man biz gâvurun bir teki miyiz? Biz 'Allah' diye diye zu-lum çukuruna düştük. Onlar haydahlarıyla, kahkahalarıy-la tüm bir dünyayı şenlendiriyorlar. Eeee... Allahıazimin gücü de bizim gibi fakir fukara köy ahalisine yetiyor. Ti-piyle fırtınayla, daha daha üstelik yoklukla, ekmeksizlikle bizi terbiye ediyor. Bu işin bir hikmeti kerameti var, emme benim aklım bu işleri karıştırıyor. Bilmiyor, bildirmiyor, gülmüyor güldürmüyor. Ne bir halimiz varsa hiçbirine aldırmıyor. Beni günaha sokmayın. Onun da ne yaptığı-nı bildiğinden biraz şüpheleniyorum. Yine de günahımı affetsin...

BİZİM Yozgat'ta haccav Kasım Kazancıklıoğlu adlı bir şair vardı. Rahmet olsun! Bir aralık umutlu bir şiir yazmış, pek yazmazdı ya!..

Deli gönül ne gamlanın
Dolacaktır çile bir gün
Süre süre bahar gelir
Bülbül konar güle bir gün

Evet süre süre bahar geldi. Ve bülbül güle kondu. Toprak yumuşayıverdi birden. İnsanı, tohumu, ağacı çağırdı. Köylü baharın umuduyla birlik üzerlerindeki miskinliği sıyırıp attı. Çimene, toprağa, ağaca düşen heyecanın bir bölümü de insanlara düştü. Güler yüzlü oldular. Birbirlerine yeniden 'merhaba' demeye başladılar. Kürek, bel, kazma, öküz, çift çubuk tümüyle ayaklandı. Kimi bahar herkine geçti. Çoğuncası bu herkleri boş bırakmaz, herk arkası hemen tarlayı buğdaya, çoğuncası arpaya dönüştürürlerdi. Kavaklar budanır, dere kenarındaki tarlalara fidanlar dikilirdi. Sığırın da otlağa çıkması karı kız, çoluk çocuk bütün evlere bir umut şenliği getirirdi. Köylünün kulak arkasını bu umut dünyası içinde 'icra' sözcüğü kaşıyıp dururdu. Bir bu yönden tedirgindiler. Ve borçları umutlu dünyasının üstüne bir kara bulut gibi çökerdi: "Ya yarın icracı gelirse anamız yine kara bağlar." Sonra baharın umuduyla bağırır gibi konuşurlardı:

- Gelirse gelsin dürzü icracı... Alacağını alsın, satacağını satsın. Ziraat Bankası da borcumuzu sürekçinin borcu-

nun üstüne katlasın. Ne bok yerlerse yesinler. Allah değil ki canımızı alsın...

Köyü, bir gün müjdeli bir haber dolaştı: "Banka borçları tecil edilmiş..." Bu haberi kimin yaydığını bilemediler, ama çok sevindiler. Cami duvarının gölgesindeki üç beş köylü kendi aralarında konuşuyordu. Biri:

- Sürek borçları da tecil edildi mi? diye söylendi.

Bir diğeri:

- Devletin borcu tecil edilir. Sürekçinin alacağına devletin hükmü geçmez. Yarın bir gün Sürekçi Halis Efendi icracıyı alıp kapınıza dayanırsa hiç şaşmayın... Sormayın bu nasıl hökümet?.. Tecil diye borcun devresini uzatacağına borç defterinin üstüne iki kalem çizik atsan ne olur?.. Dünya mı yıkılır... Bunlarınki göz boyacılığı üç beş ay geçer, borcun faizini de üstüne ekleyerek köyün kapısına dayanır. Doğduk, büyüdük bugüne geldik. Hep canımız burnumuzda... Burnumuzu bir sıksak geberip gideceğiz. Biz bir ömür boyu devletten ne istedik?.. Esger dediler verdik, babalarımızı, dedelerimizi... Kimi Yemen'de kaldı kimi Fizan'da... Aha örneği Gazi Ahmet Çavuş... Köyden dört kişi gitmişler, kaza kader bir o canını kurtarıp köye dönmüş. Bizimki gibi o da sersefil ortalarda, 'Gazi' demişler, yalandan bir madalya vermişler. Para pul hak getire... Bizim tüm bir dirliğimizi Demirgırat gâvurları bozdu. Kendi dünyamızda devletten umutsuz yaşayıp gidiyorduk. Babamız, atamız aşarını verip dam başına çıkıyordu. Padişah efendilerine dua edip, yalandan camide gözüküp günlerini gün ediyorlardı. Bir Demirgırat taifesi çıktı. Ömür boyu görmediğimiz soytarılığı "nutuk, nutuk" başımızın dibine indirdiler. Yok demokrasi, yok hürriyet, yok köy yolunun papur olması... Hele bir kerhaneci ciple köye geldi üç beş kişiyle, başladı vaaz vermeye yüksek sesle. "Aziz hemşerilerim köylü milletin efendisidir" demişler. Efendilik pınarsız dereden su içme midir?.. Efendilik şehre on kilometre uzak-

lıktaki bir köye ciple zar zor gelmek midir?.. Bir kağnı yolunda köylüyü rezil kepaze etmek midir?.. Milleti boyuna kadar borca batırıp icralarda süründürmek midir?.. Çatısı üç beş yerinden çökmüş camide, yaş yağmur içinde namaz mı kıldırmaktır?.. Mübarek Hoca Efendi'yi bir koca taşın üstüne çıkartıp mübarek Ezan-i Muhammedi'yi okutmak mıdır?.. Devlet denilen varlık caminizi tamirden, şanınıza şerefinize yakışır bir minare yapmaktan aciz midir? Ankara'sında, İstanbul'unda balolar yapıp o günün parasıyla on binleri harcayanlar sizin bu sefil halinize dönüp baktılar mı?... Hepinizin bir ipliğini çeksen kırk yamanız birden dökülür. Ömrünüz boyu Halk Partisinin zulmuna boyun eğdiniz. Bundan böyle Demirgırat sayesinde eğri boynunuz dikleşecek, yolunuz yapılacak, köyün dört bir yanına namuslu sular getirilecek, pınarlar yapılacak, borçlarınız silinip atılacak... Kimin parasını kimden esirgiyorsunuz?.. Onların pangasında mangasında olan tüm paralar sizin paranız... Gayri yedirmeyin bu dürzülere paralarınızı... Boynunuz dikin diki olsun. Ağlamayana meme vermezler, hakkını istemeyene de hak verilmez. İreylerinizi önünüzdeki seçimde Demirgırat Partisi'ne verirseniz üç beş gün, üç beş hafta, üç beş ay içinde her bir davanız kül ufak olur. Hadi allahaısmarladık... Allaha emanet olun... Bugün daha, yakınlarınızdaki üç beş köye gidip köylü kardeşlerimizi hali keyfiyetten haberdar edeceğiz. Unutulacağınızı zannetmeyin, yine geleceğiz."

İşte böyle bir miz attılar kafamıza. Birbirimize aval aval baktık. Önce kaş göz ile birbirimize sorduk: "Bu adam ne diyor?" diye. Bizim köyde aklıevvelden geçilmez. Dürzülerin konuştuğunu sanarsın ki her biri bir âyet. Hepsi bir tefsir hocası oldu. "Yaaa..." dediler, "bu adam mohkem konuşuyor. 'Hakkını aramayana kimse hak vermez.' dedi. Doğru söyledi. Biz de kendi aramızda hakkını aramayanın, üstelik burnunu sıkar, sustururuz. Bundan böyle kulağı-

mız şu Demirgırat'a açık kalsın. Biz de onların sayesinde Hanya'yı, Konya'yı öğreniriz...

Bu sözler aslında 946'da DP'nin kuruluşundan sonra köylere ulaşan ilk yayınlardı. Köylü kendi içinde meşvere-te başladı. Yalan yanlış haklarını aramak duygusu ve şuu-ru uyandı. Her hallerine razı oldukları devletten yavaş ya-vaş şüphe etmeye başladılar. Ve kendi içlerinde: "Ya bizim hakkımız?.." demeye başladılar.

Onlar soyut ve ne yazık yavan bir devlet şuurunu yalan yanlış bir yerlerinden yakalamışlardı. Ama içlerinde ger-çek bir devlet tarifi yoktu. Kulluk şuurundan vatandaşlık şuuruna bir türlü ulaşamıyorlardı. Babalarının, dedele-rinin Osmanlı zulmünden çektiklerini -Cumhuriyet ilan edildiği halde- kendi kaderleri sanıyorlardı. Ve devletin yöneticiliğini İslamî bir anlayış içinde kabullenip gidiyor-lardı. Köye okul açılmıştı. Mecbur kaldıkları için de ço-cukları okula gönderiyorlardı. Köylerine atanan cumhuri-yetçi, Atatürkçü, idealist muallim efendileri, affedersiniz, kıçlarına silmiyorlardı. Elifbasız, cahil bir köy imamının etrafında odaklaşıyorlar: "Buyur Hoca Efendi.." diyorlar. Bir vakit ezanı okunurken bir bahane uydurup caminin etrafından kaçı kaçıveriyorlardı. İl merkezine on kilomet-re ötedeki bir köyün anlayış, görüş düzeni buydu. Ya dağ köylerine gitsen... Kuş uçmaz, kervan geçmez köy dilim-lerinde yoksullukla birlik büyük bir cehalet dört bir yönü sarmıştı. Kimsenin kimseyi sevmediği, bacı-kardeş de olsa birbirini el tanıyan, kendi dertlerine düşmüş ve de yalnız varlığının çabası ve kaygısı içinde olan binlerce, on binler-ce insan...

Dağ köyleri deyince aklıma o köylerden birinde olmuş bir hikâye geldi:

Aygar dağ silsilesinde Sarı Fatma diye bir köy var. Bir gün köyün karıları yunaklıkta kazanlarını kaynatıp çama-şır yıkıyorlarmış. O aralık geçen bir atlı görünmüş. Genç

bir gelin: "Vıy analar," demiş. "Bakın bakın bir atlı geçiyor." Kadınlar bakışmışlar. O aralık yaşlı bir kadın geline seslenmiş:

- Kızım, kızım ne şaşırıp bağırıyorsun? Bunun burası Sarı Fatma; geçen yıl da geçti bir atlı...

GÜNÜ zorlayan işler köylünün alıklığına tokat vurdu. Bir gizli güç köylüye: "Haydi bağa, bağ bellemeye.. Haydi dere kıyısına on otuz kavak dikmeye.. Haydi şu ev önü karıkları bellemeye.. Haydi çifte, çubuğa.. Haydi inek döllendirmeye.." diyordu.

Köylü baharın, doğanın sarhoşluğu içinde politikacıyı umursamadı. Her Anadolu köyü baharla birlik yaşama arzusunun telâşı içindedir. Ağaçta, dalda, yaprakta filiz ucu tarladaki ekinin sarhoşluğuna düşer, konuşurlar türlü türlü... Biri lafı kapar:

- Tarlalara bir göz attım. Allahuâlem bu yıl ekin beşi altıyı kurtarır. Çökelge de bire dokuza kulak sallar.

O günlerde gübre yok, köylü toprağın yorgun bedeninden ne alırsa şükrediyor ve 'febiha' diyor. Allah sırtımızı kaşırsa ekiniyle, üzümüyle son güzde baltaya vereceğimiz elli yüz kavak bedeniyle kerhaneci icracı takımının yolunu keseriz. Onlar sağ biz selâmet... Bir daha sürek öküzü alanın anasını avradını... Bu deyyuslar siyasetçilerle birlik namusumuzu payımal ettiler. Doksan dokuz oyun doksan dokuzunu verdiğimiz için bizi tüm Yozgat ehalisi içinde on paralık ettiler. Yozgat'a şehere gidiyorsun, sanki alnında doksan dokuz yazılı. Biri çeviriyor:

- Oooo!... Hoşgeldin doksan dokuzluk!.. Her hanenize seçim sonu birer kutu şeker getirmişler. Sizin her birinize de doksan dokuzluk birer tespih dağıttılar mı?.. Adamlığınızı hangi pazarda sattınız?.. Sizi Demirgıratlığın şeref defterine yazdılar. Caminize iki şerefeli minare yapacaklar. Hoca Efendi ikinci şerefeye çıktığı zaman Yozgat gözüke-

cek. Bir de hoparlör bulursanız Yozgat'ta mübarek imamınızın 'Allahuekber' sesi duyulacak. Köyün tümüne beş on çeşme yapacaklar. Köy şeher arası asfaltlı papur yolu olacak. Okulunuzu da dört kat yapacaklar. Her odada on onbeş çocuk, sekiz on öğretmen efendi fır dönecek okul içinde... Bana bak Zağcıoğlu köylüsü, bunları hayalleyip oturun. Avucunuzun içine koyduğunuz sıcak kavurga elinizi yakar. İl de hiç oralı olmaz. Hadi git köyün cümlesine selâm et. Al şu 99'luk tespihi de Hoca Efendi'ne hediye bırak. O da cami, minare diye aklının keyfine düşmesin. Yâ sabır çekip otursun oturduğu yerde... Dünyanın neresine gidersen git her bir yönünde sahtekârlıkla alışveriş ediyorlar. Garip köylüsü de hacısı da hocası da...

Adam kaşlarını çatıp kendini dinleyen on yirmi köylüye seslendi:

- Adam haklı, söyleyecek söz bulamadım. "Haklısın efendâ haklısın.." dedim. Bu garip çamura batırılmış köylü milletinden bir de ayağa kalkacak adam mı arıyorsun? Hepsi birbirine zulum makinesi. Makina inler durur, öğütür. Hepimizin aklını, beynini, idrakini hiçbir işe yaramayan garip ömrünü ala satarız, mora satarız. Şah padişah oluruz derbederliğimizde. Zulmumuz birbirimizi değirmen taşı gibi öğütür. Sevgiden nasipsiz gelip gideriz mezarlığa... Hasılı kelâm velmânâ ve ileyhi turcahun...

Nisan yağmuru köylünün yüzünü güleç etti. Gökyüzüne teşekkürleri arttı. Öğleye doğru batıdan bir bulut ağa ağa, yavaştan yuvarlana yuvarlana geliyor, köyün gök ufkunu orta renk bir bulut kişiliğine bırakıyor, sonra yavaşından iplik iplik, tel tel yağmur yumakları ekine, toprağa merhaba diyordu. Öyle de düzenli yağıyordu ki toprak yağmuru yudumluyor, ekin sapları serin bir yıkanış içinde sarhoş oluyor, birbirine gülüyor, arada da insanın duyamayacağı bir çığlık atıyordu. Bir gram yağmur yalandan yürümeye geçmiyor, sadece toprakla kucaklaşıyordu. Köy-

lüler bu güzel oluşun şükran hissini ödemek için camiye, namaza gitmeye başladılar. Birbirlerine olan sevgileri arttı. Gülüyorlardı. Bir haftalık bu güzel oluş her bir köylüyü yüreğinde ferahlattı. "Öyle gözüküyor bu yıl da Tanrı bizi adam yerine koydu," dediler.

Köy kadınlarının sevgili gülümsemeleri, duygusallıkları günün, doğanın verdiği olanaklar onları daha çok sevindiriyordu. Her gün koyunların köye dönüşlerinde üç beş kuzu, üç beş oğlak dolduruyordu kucaklarını:

- Seni veren Allah'ın ayaklarından öperim. Evimin direği bunlar. Kuzularım, yavrularım, oğlaklarım, baş taçlarım, deyip kucaklıyorlar ve kendilerini kendilerince huzur hanelerine oturtuyorlardı. Haklıydılar. On kuzu, sekiz oğlak gelecek günlerin umut direği idi. Koyunun yününü satacaklardı. Keçinin tiftiğini alacaklıya vereceklerdi, ama rahatlayacaklardı. Anadolu köylüsü tiftiğini, yününü satar, şehirdeki ilk borçlarını öderdi. Bir köylüye sorsanız şöyle konuşurdu:

- Efendâ borcumu tiftikte, yapağıda öderim. Şimdi benden beş guruş isteme.

Ve öyle olurdu. Ancak kadınlar giden yapağı, tiftik karşısında boyunlarını büker, ağlamaklı olurlar, ama ne yapar ne eder bir iki hırkalık, üç beş çoraplık yapağı ve tiftiği çalarlardı. Şimdi aklıma Yozgat Sarıkaya ilçe pazarında olan bir öykü geldi:

Sarıkaya pazarı hareketli bir pazar, Yozgat şöyle dursun Kayseri'den bile alıcılar, satıcılar gelir. Kim nereli bilmem ama bir alıcı pazar kurmuş tiftik alıyor. Sağa sola da haber göndermiş. Çok iyi bir fiyat verdiğini yaymış. Sarıkaya'nın sağındaki solundaki on otuz köy tiftiğini pazara getirmiş. O zaman okka devri. Bir köylü sekiz okka tiftiğini alıcıya sunmuş. Başka yerde okkası otuz kuruşluk tiftiğe adam, otuz beş kuruş veriyor. Yalnız okkası, dirhemi taştan. Alıcı

tiftik tüccarı, mallarını satmaya gelen köylülere taş okkayı gösteriyor:

- Gomşular, diyor. Namusum hakkına söylüyorum, bunun ağırlığı tamı tamına bir okka... Şu da yarım okka, şu da yüz dirhem. Hiçbir şüphe etmeyin. Ben ne dediysem o olur.

Saf Anadolu köylüsü bu söze inanıyor. Sırayla üç okka, beş okka, altı okka... Tiftiklerini alıcıya veriyorlar, paralarını alıyorlar. "Eyvallah" deyip pazardan ayrılıyorlar. Merkeplerine biniyorlar, Sarıkaya ilçesinin Karayakup köyünün yokuşuna merkepleriyle sarılıyorlar. Bizim köylü pazarda, alışverişlerinde neye uğradığını bilmez. Şöyle bir yola çıkınca elli yüz metre gider gitmez, merkebinde ayaklarını sallarken kendi kendine düşünmeye başlar. Bizim Karayakuplu gariplerimiz de yokuşu bitirip tepeleri sarınca konuşmaya başlamışlar. Biri demiş ki:

- Gomşular, ben köyde tarttırdım. Tiftiğim altı okkaydı. Karıya da çaldırmadım. Lâkin bu kerhaneci benim tiftiğimi beş okka yüz dirhem getirdi.

Öbür eşekli köylü patlamış:

- Bizim Memet doğru söylüyor. Ben de çoraplık diye garıya bir avuç tiftik çaldırmadım. Lâkin bu kerhaneci beş okkalık tiftiğini dört okka yüz dirhem getirdi.

Diğer köylüler: "Benim de, benim de..." diye bağırdılar. Beş sekiz merkepli köylü: "Hemen dönelim, bu kerhaneci tiftiği toparlayıp gitmeden başında bitelim," dediler.

Meğer tiftik alıcısı okka diye dört yüz dirhemlik taşı beş yüz dirhem, yarım okka diye tarttığı taşı üç yüz dirhem, yüz dirhem dediği taşı yüz elli dirhem olarak hazırlamış.

Köylüler alelacele alıcı kuş gibi adamın başında bitmişler. Adam korkmuş ve şaşırmış, bağırmaya başlamış: "Ben namuslu adamım.. Kimsenin bir dirhemine halel getirmem."

Köylüler:

- Hele sen şu okkayı al da karşıdaki derenin ötesindeki karakola gidelim. Orada hesabını gozel verirsin. Demişler. Adam okkayı alıp çaresiz köylünün önüne düşmüş. Pazarın da dağıldığı bir saat. Delicoş akan ırmağın üstündeki köprüye gelmiş. Elinde okka, durmuş. Peşinden gelen köylülere seslenmiş:

- Gomşular, demiş. Siz bu okkayı beğenmiyor musunuz?

Köylüler hep bir ağızdan:

- "Tabi beğenmiyok..." demişler.

Adam elindeki okkayı delicoş akan ırmağa atmış ve bağırmış:

- "Siz beğenmiyorsanız ben hiç beğenmiyom.."

Ve dava yurtta kalmış...

Köylüler banka borçlarının tecil edilmesine yürekten sevindiler. Yaz aylarına dönen baharla birlik yine cami duvarları şenlenmişti. Sırtlarını duvara dayayıp çömeli çömeliveriyorlardı. Herkes bir laf arıyordu. Hele laf şehirden gelirse gevrek simit oluyordu. Ocak Başkanı ve Oşukçu her bir çömelişin baş müşterisiydi. Lafa, söze vergi alınmaz. Bunlar da lafın, sözün vergisizliğini bildikleri için bol keseden laf üflüyorlardı:

- Ey cemaat-i müslimîn haddimiz değil, hoca efendinin lafını biz kullandık. Canım ciğerim köylüler 'el eli yur, el de yüzü' sizin hiçbir şeye aklınız ermiyor. Kendinize göre, kendi aranızda meşveret edip vaaz verip oturuyorsunuz. Sizin ve cümle köyün menfaat-i âliyesini vilâyet nezdinde, parti nezdinde kim kovalıyor? Kim kol kanat açıyor köyün işlerine? Bilmezsiniz, bilseniz de söylemezsiniz. Gâvurluğunuz tutar, beni, ocak başkanını, muhtarı reziller defterine, üçkâğıtçılar defterine yazarsınız. Haydi biz sizi bırakalım da hali keyfiyetiniz ne? Onu ayan beyan görün. Görün görün halinizin ne olacağını... Hiçbirini-

zin dili, hali ve keyfiyeti vilâyet çapında on paralık değer taşımaz. Hadi üçünüz, beşiniz bir olup gidin vali efendi katına çıkın. İki laf eyleyin de köye dönün. Bakalım köye ne hizmeti getireceksiniz? Bizimki gibi tüm banka borçlarını üç beş yıl öteye mi atacaksınız, yol davasını, pınar davasını, cami minare davasını mı halledeceksiniz? Hadi hadi çıkın yola gidin gelin. Sizin de boyunuzun ölçüsünü görelim. Bu köylü milleti güz aylarının harmanını bitirmiş zabın öküzüne benzer. Gıcılamaz kağnı olur. Her şeye burun kıvırır: "Adam sen de mına koyim," der. Arsızlık defterini kapar. Eve gider çoluğa çocuğa zulum makinesi kesilir. Dışarıya çıkar eğri burnunu düz göstermeye çalışır. Kendine adamlık sokağında bir şeyler yakıştırır. Kendine sırtı dönen karısının ahını senden benden almaya çalışır. Bu köylü milletinin ne dediğini Allah da bilmiyor. Sonra böyle rezil gelip böyle rezil gidiyorlar. Bizim gibi de Allah rızasına kul rızasına kendilerine hizmet etmek isteyen vefakâr, cefakâr üç beş köylü kardaşımı yerin dibine batırmak için türlü sebepler arıyorlar. Ulan bana tüm köylücek Oşukçu adını taktınız. Sizden fazla gredi mi aldım? Sizin borçlarınız bir yıl, iki yıl tecil edildi de benim borçlarım pangadaki defterden mi silindi? Her şey ortada el bebek gül bebek... Yiğit olanlar ortaya çıksın...

Oşukçu'yu dinleyenlerden Ocak Başkanı, Muhtar ve üç beş kuşkaldıran cibicik çaldılar. Kuşkaldıranın da konuşması tuttu:

- Bu Emin gardaşımın söyledikleri tıpatıp olduklarımızın aynası. Köy milletinde ukalâdan aklıerikten geçilmez. Doğru dürüst gıçını silmeyen şeriat nizamı, apdest alıp namaz kılmayan kendi içinde baş imam olur. Üç yatar, beş kalkar. Diz çöker, boynuyla sağına soluna bir şeyler mırıldanır. Ondan sonra hükelâ kesilir tüm bir milletin başına... Her birimizin altında bir kalbur cücük... Rezaletin daniskası... Sahtekârlığın dini, imanı yoktur. Benim

adımı da 'kuşkaldıran'a çıkarttı bu millet. Hangi avcısına köpeklik yaptım?.. Avcıya av gösteren, avın yerini arayıp bulan av köpeklerine kuşkaldıran denir. Bizim kâfir millet de bunu bilir. Eyi avcı av köpeği besler. Av mevsiminde de onu önüne katar, av yerini ona göstermesini ister. Avcı tetiktedir. Zavallı keklikler kalkar, birden avcı da adammış gibi onlara barutu, saçmayı fırlatır. Biri üçü düşer garip-lerin. Avcı efendi kırıta kırıta torbasına atar zavallıları. Köye gelir, goduş goduş söylenir: "İşte," der. "Ben avcıların şahıyım." Yanındaki avı bulan köpeğini yalandan okşar: "Hadi siktir git eve, anan yalını versin," der. Bizim köylü cemaati bizi kuşkaldıran etti. Burnumuz koku alırmış, gözümüz iyi görürmüş. Ben alınanlara söylüyorum: Kimin evinin penceresine, kapısının aralığına boynumuzu uzatıp analarına, avratlarına tasallut ettik?.. Oşukçu dediğiniz Emin Gardaşımın dediği gibi herkesten üstünün üstü grediler mi aldık?.. Köy yerinde herkesin hali keyfiyeti, saçının akı karası orta yerde. Sen sürünüyorsun da ben mamur köşklerde mi yaşıyoruz?.. Garip damım sırt verdi, yıkıldı yıkılacak. Hemi de tüm dam toprağıyla üstümüze. Biriniz Allah rızası için: "Oğlum Esat damın üstüne çökecek, üç beş direk gerekli. Şunu elbirliği edip de yakanı zulumdan kurtarayım," dedi mi?... Benim çoluğumun çocuğumun üstüne damın çökmesi hiçbirinizin yürek kılını kıpırdatmaz. Yalandan ölümüzü mezere götürürsünüz. Hoca: "Veleddalin âmin..." der. Her şey tükenir ve biter.. Köy eski havasını çalmanın keyfine düşer. Sen sağ ben selâmet... İşte ben böyle bir kuşkaldıranım. Vaz geçtim, istifa-yı umumiyemi veriyorum. Şöyle köy birlik toplanın yeni bir kuşkaldıran seçin kendinize. Hem siz rahat edersiniz hem de ben... Avcının tüfeği de susar...

Köylüler boyunlarını büktüler. Çökeldikleri yerde oynaştılar. Ocak başkanına, muhtara, oşukçuya, kuşkaldıra-

na kalbur kalbur dikenli söz atanlar suspus oldular. Ne diyeceklerini bilmiyorlardı. O aralık içlerinden biri patladı:

- Biz konuşurken biz haklıyız, siz konuşurken siz haklısınız... Doğrusunuz, siz olmazsanız köyün davası tümüyle yatar. Biz de bostandaki mısır sapı değiliz ya. Kendi içimizde meşveret eder, bir yol yordam buluruz. Vali efendinin kapısını çalarız. Bize 'hadi siktirin' diyecek değil ya... Biz de söyleriz söyleyeceklerimizi... Attınız, savurdunuz.. Doksan dokuz ireyimiz sermiyeniz oldu. Ne yaptınız doğru dürüst? Köylünün pangaya olan borçlarını tecil ettirmişler.. Sanki bir bizim köyün borçları hökümet nezdinde bir iki yıl öteye atıldı.. Yarın faiziyle birlik icracı kapıya dayanacak. Bir iki yılmış... O da gün gibi çabucacık gelir geçer.. Hökümet tüm bir melmekette tecil etti bu borçları. Siz de kendinize göre höküm ferman kesip her şeye babanızın malı gibi sahip çıkıyorsunuz. Yine de sağ olun... Desti desti ile vuruşunca biri çatlar biri kırılır.. Biz şimdi o hale düştük. Destilerimizi vuruşturmayalım... Yine siz köyün şahı, padişahı olun. Bizim sözlerimizi kulak ardı etmeden... Ziraatın gredisi mi tükendi?.. Öküz gredisi var, arı gredisi var... Daha bilmem ne grediler... Şu sürek öküzü belimizi tümüyle kırdı. Yarın Sürekçi Halis Efendi icracı ile çıkıp gelirse hepimizin anası belinden bükülür. Üçer beşer koyunumuz, tiftik keçimiz var. İcracı onu da alıp Yozgat'ın Salı Pazarına götürürse, tellâl: "Talibinin üstüne ihale" derse o zaman öp babanın elini... Gidin şehere, bizim de söz hakkımız sizin... Öküz gredisi isteyin pangadan sonra da öbür gredileri...

Köylüler tümüyle tastiklediler:

- Yarından tezi yok gidin...

Bir rahatlık çöktü üstlerine. Birbirlerine sigara uzattılar. Ocak Başkanı:

- Haa şöyle!.. dedi. Dine, imana gelin. Sözleriniz bizi ferahlattı. Yarından tezi yok panga müdürünün karşısın-

dayız. Grediyi almadan panga kapısını bırakmayız. Arı gredisi biraz sonra.. O iş biraz karışık emme, acı zulum onun içinden de çıkarız evvelallah...

Yarın görüşmek üzere birbirlerine eyvallahı çökertip dağıldılar... İki gün sonra şehre indiler. DP İl Başkanını gördüler. İl Başkanı bir bahane uydurup işi İlçe Başkanına havale etti:

- Benim möhüm işlerim var. Sizinle pangaya kadar gidemeyeceğim. Şimdi telefonla İlçe Başkanını çağırıyorum. Birlikte gider her bir işinizi halledersiniz. Ayrıca ben biraz sonra işinizin halli konusunda panga müdürüne gereken talimatlarda ve ricalarda bulunurum.

Üç beş dakika geçmeden İlçe Başkanı geldi:

- Buyur sayın ireisim.. dedi. Reis hali keyfiyeti İlçe Başkanına anlattı:

- Hadi işin rast gele!.. Buyurun banka müdürüne, dedi.

Bizim heyet banka müdürünün odasına dayandı. Oda kapısından içeriye göz atınca kimi oturan, kimi ayakta bir başka köyün adamlarıyla odanın her bir yönünü dolu gördüler. O aralık banka hademesi önlerine geçti:

- Ne istiyorsunuz hemşehrilerim? dedi.

Muhtar:

- Zağcıoğlu köyündeniz. Demirgırat'a doksan dokuz oyunun tümünü veren köyden. Gredi işimiz var da müdür beyle görüşecektik.

İlçe başkanı kendini umursamayan odacıya sert çıktı:

- Sen kimsin ki bizim önümüzü kesiyorsun? Bu banka bizim elbette her bir isteğimize ön ayak olacak.

Odacı fazla dayanamadı, söylenerek önlerinden uzaklaştı:

- Eeee!.. Banka sizinse ne haliniz varsa görün...

İlçe başkanı müdürün odasını yara yara müdür masasına yaklaştı. Müdür ilçe başkanını görünce şöyle yarım tertip ayağa kalkar gibi oldu:

- Oooo!.. diye seslendi. Hoş geldin sayın Başkan, buyur emret.. Oğlum Başkan'a bir sandalye!..

Dışardan odacı uçar gibi havada salladığı bir sandalyeyi müdürün yanına koydu. Başkan oturdu. Müdür:

- Hoş geldin sayın Başkan, emir buyur!..

İlçe Başkanı:

- Sayın müdürüm doksan dokuz oyunun doksan dokuzunu partimize veren Zağcıoğlu köyünden bir heyet gelmiş. Krediler üzerine size maruzatlarını arz edecekler. İl Başkanının da hürmetleri var. Bu vefâkar köylü dostlarımızın öküz kredilerinin bir an evvel halledilmesi için zatınızı rahatsız ettim. Takdir sizin..

Banka müdürü:

- Evet biraz önce de saygıdeğer İl Başkanınız telefon etti. Köylülerin müşkillerini halletmemi istedi. Elbette emriniz canla baş üstüne. Yalnız görüyorsunuz odam gibi bütün koridor da kredi talebi için gelen elli yüz köylüyle dolu. Takdir edersiniz bu hali keyfiyet içinde onlarla konuşmak, meselelerini halletmek imkânı yok. Yarın öğleden sonra gelirlerse onlara bir boş vakit ayırıp bütün isteklerini yerine getirmeye çalışırım. Bendenizi anladığınızı ümit ederim. Çay, kahve bir şey emreder misiniz?

İlçe Başkanı müdürü tasdikledi:

- Hakk-ı âliniz var. Yarın öğleden sonra gelsinler. Çay, kahve ikramınıza da teşekkür ederim. İyi günler olsun. Arzu hürmetler ederim.

Ve müdürün yanından ayrıldı. Kapıda bekleyen köylülere:

- Hadi geçmiş olsun.. Müdür Bey yarın öğleden sonraya söz verdi. Her bir işinizi kül ufak edecek. Siz yürüyün hele partiye varalım. Bir çay, kahve içelim. Sonra da bir lokantaya gidip akşam hissemizi alalım. Bir kadeh rakı gönüllere, dillere vurur. Sonra da benim misafirim olarak size otelde yer ayırttım, birlikte gideriz.

Bizimkiler seslerini çıkarmadan İlçe Başkanının peşine düşüp il binasına doğru yürüdüler. Birbirlerine fısıldıyorlardı: "Yahu şu bizim İlçe Başkanı ne böyük adam, ne mohterem adam... Allah razı olsun.. İşimizi müdür nezdinde teminata aldı. Yarın ola hayır ola!.."

Allah'ın doğrusu Zağcıoğlu konuklarımızı İlçe Başkanı paşalar gibi ağırladı bir lokantada. Sağdan soldan laf edenler oldu yine. İlçe Başkanı kısa kısa tümceleriyle güleç yüzüyle, hatırı ile her bir laf atışını idare etti. Son kadehlerini karşılıklı 'şerefe' kaldırmakla akşamı uğurladılar. Otelin rahat yataklarına uzandılar.

- Yahu, ellerde ne böyük ne mohterem adam var. Eller neler doğuruyor!.. Yediriyor, içiriyor, kuş tüyü yataklarda yatırıyor. Ertesi sabah cipi ayağının altına veriyor. Köye padişahlar gibi gidiyorsun. Cümle köy hörmet ile ayağa kalkıyor. Çoluk çocuk arabaya cibicik çalıyor. Bunu Allah yapar...

- Ulan, yarı uyku arasında he mırıldanıp duruyorsun?.. Ne biçim kerhanecisin sen?.. Ulan Oşukçu iki kadeh rakı, bir iki et yemeği ve de adam yerine konulman sahtekârlığının tüm bir yüzünü ortaya çıkardı. Yiyen ağız utanır, emme bu dürzü utanmaz! Adamda ar namus tertemiz...

Bir odada yatan Muhtar ile Oşukçu içlerinden böyle konuştular. Daha sonra bir horultu pencereyi zorladı.

ANKARA'ya giden, yorganlarını sıkı saranlardan ilk haber geldi köye. Bu haberler "İyiyim, hasım mübarek babam, mübarek anam. Hemen iş tuttum. Yapılan apartmanın bir odasında beş on gurbetli birlikte yaşıyoruz. Hali keyfiyetimiz iyidir. Bu mektupla birlik şehirdeki Rıza Efendi adresine elli lira gönderiyorum. Çocuğunuzun fakir bir katkısı olsun diye eve..."

Gurbet işçilerinden her birisinin aşağı yukarı aynı anlamda mektupları geliyordu. Mektup gelen her ev o gün hanesinde şenlik yapıyordu. Bir kadın bitişik komşusuna bağırıyordu:

- Kıiız Kezban Hatun!.. Senin oğlundan da mektup geldi mi? Bak benim Esat'ım yememiş içmemiş on beş yirmi gün içinde dünyanın parasını göndermiş. Bizim belimiz bükülmez gayri... Nasıl olsa altına, gramiseye verecek değiliz ya... Şeherdeki alacaklı kâfir sevinsin. Üç kuruşluk malı on beş guruşa veren... Yine de buna şükür!.. Borcumuzun bir bölümüne 'ooof' deriz. Borçluluk ayıbımızı hafifletiriz. Kıiız Kezban Hatun senin oğlundan mektup gelmedi mi? Para gelmedi mi?..

- Yoook Fadime Bacı yok!.. Geçen yıl da aynı boku yedi. Ameleliğinin bir guruşunu bize koklatmadı. Bir orospuya sevdalanmış. Varını yoğunu ona aktarıyormuş. Geçen yıl olanları arımızdan, namusumuzdan kimselere söyleyemez olduk: "Yaaa ablası, dayısı ameleliğinin kazancının yarısını bize gönderiyor," diye yalan söyledik elin irbetinden kurtulmak için. Emme bu gâvur oğlan bu yıl da eski ayağını asıyor. Korkumuz şu: Günün birinde orospu garıyı gelin

diye hanemize getirecek... Herif hırslı ve kızgın. Arada bir üstüme varıyor: "Gâvur garı" diyor. "Çocukluğundan bu yana şımarttın bu eşşek sıpasını. Aha şimdi başa çıkamaz olduk. Orospu garıyı gelin diye eve getirecekmiş. Bazı bizim köylü işçilerin anasına, babasına yazdıkları mektuplardan kulağıma sızan bu. Bir alsın gelsin!.. O zaman boyunun ölçüsünü alır. 'Siktir ulan!. Benim senin gibi eşşek sıpası bir oğlum yok. Böyle de orospu bir gelinim yok...' der kapıyı suratlarına çarparım. Sonra ne bok yerlerse yesinler. Onlara köyü terk etmek düşer."

Fadime Hatun akıllı akıllı seslendi:

- Yok anam yoook, dedi. Senin herifinin cart curtunu hiç kimse yemez. Oğlunun dayısı var, emmisi var. Alır kadını evlerden birinin kapısını çalar. "Kapımız size kapalı," diyemezler ya... Üstelik güleç yüzle: "Buyur" derler. Misafir ederler. "İstediğiniz kadar evimizde kalın" derler. Öbür akrabaları da ayaklanır, gelini ziyarete giderler: "Hoş geldin gelinim," derler. "Allah bağışlasın... Ne de gözelmiş," derler. "Her tarafından hanımlık akıyor," derler. "Başımızın tacısın," derler. Her birimiz de üç beş günde ağasının efkârının şişkinliğini alırız. Bal kaymak gibi yumuşar. Sonra: "Ne yapayım?" der. "Oğlan istedi. Bizim köylülerin Engürü'den analarına, babalarına yazdıkları şukkalarda (mektup) kızın asil, böyük bir aileden olduğu bildiriliyor. Biz bu hanım kızın adını orospuya çıkardığımız için çok pişmanız. Gelsinler hanemize nikâhlarını kıysınlar." Onlar sağ ben selâmet... Bir dirlik düzen de öyle gider. Allah akıbetimizi iyiye tebdil etsin. İşte bu olur Kezban Hatun...

Rivayete göre Fadime Bacının tüm bir bu dedikleri harfi harfine yerine gelmiş. Ve son güzde köye dönen oğlanla birlikte getirdiği kadının nikâhı kıyılarak köy hanesine bir oy ile kaydını yaptırmıştı.

Köye Ankara'ya ameleliğe gidenlerden mektuplar, on otuz liralar geliyordu. Yoksul insanları bu paralar gurur-

landırıyor. "Eeeey..." diye bağırıyordu biri. "Oğlumdan otuz kırk lira gelmiş. Allah her hanenin hazınına böyle bir yardım ulaştırsın..."

Öbürü konuşuyordu:

- Bana da garip oğlum elli lira göndermiş. Şehre gittik aldık parayı. İcracının borcunu karşılamaz, emme bizim de ayağımız dik atar. Biz de köy içinde ilvan ilvan geziniriz. Bu garip yavrularımızın bize gönderdikleri para ekinin susuzluğunu kapatır. Mübarek bir türlü yağmıyor. Ekinlerin kökleri mora döndü. Sonra sararacak. Sonrası veleddalin âmin... Ne yapalım?.. Bu takdir-i İlâhi. Yağmur yağmıyor hani... Bu bizim can civan yavrular beş on guruş göndermeseler köyün tümünün anası ağlar. Allah razı olsun yavrularımızdan...

Yaz gelip gidiyordu köyün üstünden. Köylü yağmursuzluğun teşekkürünü Tanrı'ya ulaştırdı. Kaderlerinin büyük yokluğuna boyun eğdiler. Dirlikleri düzenlikleri daha da bozulurdu. Her biri küfür sahibi oldu. Karşılarına Muhtar, Ocak Başkanı, oşukçuları geliyordu. Köylü hepsini tırpana aldı:

- Ulan borcu tecil ettik. İcracı yine sürek öküzlerinin sahaplarının yarın defterini açar. Ondan sonra sen sağ ben selâmet...

Ulan hepimizin canı burnunda. Yağmura yağ dersin yağmaz. Deredeki su değirmeni döndürmez. On kilo otuz kilo buğday için, buğdayın öğütülmesi için, iki saatlik köyün yolunu tepeleyeceksin. Değirmenci de öyle kerhaneci ki her bir değirmenin susuz kaldığını bildiği için herkesi cart curtla sıraya sokuyor. Sanan dürzü nahiyede uzatmalı cenderme onbaşısı... Eeeh, bu kahır bize yeter!.. Gök vermiyor, yer vermiyor. Gök verecek ki toprak abad olsun. Sanarım Allah bize iyisinden küstü. Eee!... Ameliğimizin karşılığı helbette bu olacak. Haksızlık bizde, beyinsizlik bizde. Yalan yanlışlık bizde. Irz namus dersen payımal...

Orta malı. Koca cami yapılmış, üç beş ihtiyar zarın zoru namaza gidiyor. Biz de ezan sesi duyunca cami duvarının gölgesinden sıvışı sıvışıveriyoruz. Böyle amelin, böyle niyetin karşılığı ise susuzluktan yanan ekin, bahçede bostanda kavrulan zerzavat oluyor. On otuz kilo fasulyen çıksa, on yirmi kilo nohut olsa, on yirmi kilo mercimeğin olsa, sekiz on bal kabağı, bağından iki üç teneke pekmez, çalma alsan, çalıyı, çuputu, ağacı budasan bir yana yığsan, sırtını gelecek kışa mohkem dayasan... Başka ne istediği var köylü milletinin?.. Şan istemez, şeref istemez. Vilâyette köşk istemez, valilik istemez, kaymakamlık istemez. Hakimlik istemez, zabıt kâtipliği istemez. Elektrik istemez, su istemez. Su isteriz yaa!.. Kaldırım istemez, asfalt istemez. Yol istemez, bel istemez. Kendi içinde dirliksiz, kaderine razı bir köylü oymağı... Valla aslını sorarsanız kendi içimizdeki dirliksizlik tüm bir dünyaya tüy diker. Ulan kerhaneciler... Herkes ekmeğini kendi evinde yiyor. Karın tokluğunda kimsenin kimseye şekva şikâyeti yok. Emmevelâkin bu dirliksizlik, düzensizlik nerden çıkıyor? Bu dirliksizlik, bu namussuzluk, bu gıybet, bu sevgisizlik nereden çıkıyor? Aslında gök babanın bize yaptığı zulum yerinde.. Senin birbirine hayrın olmadığı yerde gök ne yapsın, yer ne yapsın? Yine merhametleri yerinde de yalan yanlış da olsa bizi adam yerine koyuyor. İki dene buğday, üç dene arpa, umudumuzu tazeleyen dere boyundaki söğüt, kavak ağaçlarında bir yeşil veriyor. Aslında biz şükürden aciziz.. Emme bu aralık it dirliğimizin üstüne bir de demirgırasi dirliği düştü. Bu laf gökten zembillen mi indi? Âyetten, hadisten daha çok oturdu köylü milletinin kucağına... Ula, Demirgırat ne, Halkçı ne, Milletçi ne?.. Beş on sene evveline kadar bilmez idik. Zaten de arayıp sormaz idik... Kâfir takımları birer birer dirildiler geldiler. Ne derler, ne isterler?.. Ne geveze ağızları var!.. "Biz size demokrasiyi getireceğiz. Halk Partisinin zulumundan kur-

taracağız. Köylü kardaşlarımızdan vergi almayacağız. Bir kağnı yoluyla gelinir mi şehere iki saatlik mesafedeki bir köye?.. Camisiz, minaresiz olur mu?.. Çeşmesiz köy olur mu?.. Hepsini hepsini köyünüze getireceğiz.. Siz yeter ki Demirgırat'a sahip çıkın. Oylarınızı ondan esirgemeyin. Tümünü ona verin. Cümle âlem köyünüzün bu asaletine cibicik çalsın. Demokrasi budur arkadaşlar..."

Köylünün yol bel, cami, öteberi hoşuna gitti ama şu 'Demokrasi' lafı akıllarına takıldı. Demirkırat'ın hatipleri on on beş dakikada sözlerini tamamlayıp cipleriyle köyden uzaklaşınca köylülerden bir aklı evvel konuşmaya başladı:

- Gomşular!.. Fırtına gibi gelip fırtına gibi gittiler. Hökümetten desen değil... Bunlar bir başka taife... Sağdan soldan kulağımıza sesler geliyor. Yeni partiler kurulmuş. Bizim ireyimizi de adam yerine koyacaklarmış. İnanmaya inanmam emme benim aklıma takılan ikide bir Demirgırasi, Demirgırat oldu. Şu Demirgırasi neyin nesi?.. Yenilir mi, içilir mi?.. Nerden getirecekler?.. İmamdan üstün bir makam mı olacak? Öğretmenin arkadaşı mı?.. Yoksa mıhtarın yardımcısı mı?.. Ya da herhal mıhtar, eğitmen ve gönderecekleri demirgırasi köyü mü idare edecek?.. Ben bu işin içinden bir türlü çıkamadım... Çıkanlara eşk olsun... Allah hayırlara tebdil etsin... Gelsinler, görelim. Adamlığına adam ise başımıza taç ederiz. Yoook bizim köyün soytarıları gibi ise köycek bir kurul kararı ile ihraç ederiz. Siktir olur gider...

O ara bir köylü sözü kaptı:

- Memet Onbaşı, senin o dediğin Demirgırasi adam şeklinde değil. Ben geçen hafta şehere gittim. Aklıerik ehbaplarım var. Hepisi Demirgırat olmuş. Yahu nedir bu Demirgıratlık dedim. Güldüler: "Senin buna aklın ermez. Bunun asıl adı Demirgırasi. Ne yenilir ne içilir ne de gönül verdiğince vaz geçilir. Siz köyünüzde Demirgırat Partiyi kurun. Bir Ocak Başkanı seçin. Ve kâfir zulumkâr Halk

Partisinden bu memleketi kurtarın. Gerisi kolay... Yolunuz kolay, beliniz kolay, diliniz kolay, yağmurunuz kolay, seliniz kolay... Evvel Allah Demirgırat sayesinde bir sizi değil koskoca vatanı bu milleti inim inim inleten Halk Parti eşkiyasından hep birlikte kurtaracağız. Ben Demirgırat'ın ileride söz sahibi bir adamıyım. İl İdare Heyetine de teklif ederiz, ama şimdi sen Zağcıoğlu köyünün Ocak Başkanısın. Başkanlık möhrünü de haftaya hazırlatırım. Bir gelen köylü İl İdare Kurulumuza uğrayıp alsın. Hayırlı olsun..."

Böyle bulaştı köylü milleti politikaya. Köy davası, köy kavgası diye köydeki çıkar çatışmaları şekillendi. Zaten gün boyu avara olan, işten güçten kaçan, her şeyi Allah'a bırakmış köylüler, çıkarlarını partileşmede aradılar. Ne çıkarı olacaktı köylünün?.. Aslında onlar da bilmiyordu. İktidara 950'de gelmiş DP'nin bayramını cümbür cemaat kutladılar. O günün parti başkanı göklere çıkarıldı.

- Sevgili köylü kardaşlarım!.. Biz günün birinde memleketimizin idaresini alacağımızı size söyledik mi?..

- Söyledin!..

- Biz her sözümüzü yerine getiren Demirgırat adamlarız. Hepinizin gözü aydın. Her birinizin her bir işi bundan sonra Vilâyet nezdinde, Banka nezdinde, Karayolu nezdinde, Su İşleri nezdinde kül ufak olacaktır. Ben geçmiş günlerde vilâyeti ziyaretimde boş durmadım, bütün müdürlükleri gördüm. Köyümüzün derdi davasını anlattım, kayda geçirdim. İşte bu günden sonra bütün kayıtlar yürürlüğe çıkacak. Üç beş ay geçmeden köyümüzün halledilmedik davası kalmayacaktır...

Biri başkana bağırdı:

- İyi has emme şu demirgırasi işi ne olacak?.. Bizim köye gelecek mi?.. Hep onun eteğinden tutuyorsunuz emme ne bizim bildiğimiz var ne sizin getirdiğiniz... Bu sizin dediğiniz demirgırasi Zümrüdüanka Kuşu mu?.. Şunu getirin de boyunu posunu bir görelim.

Köylüler gülüştüler ve sustular. Demirgırasiyi konuşan köylü bağırdı:

- Niye güldünüz?.. Niye sustunuz?.. Hiçbirinizin bir boktan anladığı yok. Köylü milletini üç beşe bölmenin ötesinde bir bok yediğiniz yok... Aranızdan üç beş kemik yalayıcı çıktı. İşin aslı faslı bu...

BAHARI yaza bağlayan bugünlerde, yağmur yüzünden köylü milletinin keyfi iyice kaçtı. Gökyüzü inadına mavileşiyor, sıcak artıyor, ekin köklerindeki ilk yapraklar mordan sarıya dönüşüyordu. Sizin anlayacağınız ekin yanıyordu. Poyraz da esmiyordu bir türlü..

- Aaaah!.. Şu poyraz yeli bir esse... Başak mevsimi değil, ama hiç yoksa kökü serin tutar. Gâvur sarı yapışmaz kökün ilk tabanına...

Ama böyle olmuyordu. Aşağı yel kavur kavur yalıyordu toprağı.

- Her şey bitti, dediler. Bu aşağı yel ekine iflâh vermez. Tümünü mora çevirir, sonra da yer yutar. Buyurun alacaklılar... Ekin, harman hepsi ortada... Seç seç alabildiğini bir aralık köylülerden biri bağırdı:

- Ekin yanmaya yanıyor. Biz de alık alık bakıyoruz toprağınan gökyüzü arasına... Bu gidişatla ekin boku yedi. Ha gitti ha gidecek... Yahu bu köyün hiç mi adamı yok?.. Hökümet, parti iki saat ötede. Bir istida yazıp: "Ekinlerimizin tümü yanıp gidiyor. Pangacı, ziraatçı gelsin. Ekinlerin hali keyfiyetini tesbit etsin. Bana göre bu ekinin yüzde altmışı gitti. Geriye kalan, toprağa attığımız tohumun eşdeğeri değil. Biz yandık, biz bittik," desinler. Gelsinler şeherdekiler, tesbit etsinler zararımızı ziyanımızı... Lapor versinler. Hiç yoksa icraya, pangaya olan borçlarımızı ahir bir güne tecil etsinler. Benim kimseye şekva şikâyet edecek halim yok. Yukardakine sitem etsem: "Amelinizin karşılığı bu," diyor. Neymiş bizim amelimiz?.. Yol mu kestik, bel mi kestik?..

Ali'yi Veli'yi mi dolandırdık?.. Neymiş bizim kabahatimiz, cürmümüz?.. İşin aslı şu: Köylülük ve it dirliği...

Şaşkın köylü bir onu suçlu buluyordu, bir Muhtar'ı, bir Ocak Başkanını... Sanki bunlar adam olsalar kendilerini düz tabana çıkaracaklardı... Kimsenin kimseye yürek yakınlığı yoktu. Hep küfrediyorlardı içlerinden birbirlerine. Ama bunun burası köy yeri.. umutlarını da bir yana atıp gidemiyorlardı.

Günün birinde köylüler sağdan soldan, Ali'den Veli'den konuşuyorlardı. Her biri donmuş düşüncelerini akıllarına kilitlemiş gibiydiler. Bir aralık Ocak Başkanının sesi duyuldu:

- Gomşular pangada gredi çook... Bir de arı gredisi varmış. Ben gittim panga yetkilileri ile konuştum: "Arılarınız varsa panga büyük gredi açar size," dediler. Bizim köyde de Hüsmen Çavuş'un sekiz on arısından başka arı yok. Şimdi biz o arıları evimizde üç beş kovan gösterirsek gredi almak işten bile değilmiş... Münasip görürseniz ziraata bir istida ulaştıralım. Her evde üç beş arı olduğunu söyleyelim. Panga şefiylen Ziraatten biri gelip, tesbit edip lapor verirlermiş pangaya. O iş kolay... Hele pangacılar bir köye gelsin de evvelallah o işin icabına bakarız.

Köylüler söylendiler:

- Kaç lira arı başına gredi?.. Yirmi otuz liradan aşağı olursa idare etmez.

- Ben onun orasını bilemem, dedi Oşukçu. Sayın Başkan bilir, Muhtar bilir.

Köylüler:

- Haydi hayırlısı... Tez elden bu işe el atın dediler. Yalandan bir umut ışığı doldu gözlerine. Aslında hiç mi hiç inanmıyorlardı ve söyleniyorlardı:

- Battı balık yan gider. Sınamayı kurt yemedi ya!.. Bir de bunu deneyelim. Çıkmadık canda umut var hani...

SICAĞIN büyük yorgunluğunda bedenlerini caminin gölge duvarına atmış sekiz on kişi arasında Gazi Ahmet Çavuş da vardı. Biteviye sigara sarıyor, üfürüyordu. Köylülerden biri Gazi Ahmet Çavuş'a soru yöneltti:

- Gazi Ahmet emmi sen nasıl görüyorsun bu köyün halini?..

- Bunca aklıevveller olduktan sonra gazisine mazisine artık hiçbir şey sorulmaz. Adamlar yularsız at gibi, çifteleri de pek. Kimi Demirgırat'ın vilâyet başkanının ehbabı, kimi kaza başkanının canciğer dostu, kimi mepusların arkadaşı, oşukçusu, kuşkaldıranı hepsi tamam... Köyü beşiğe koymuşlar sallandırıp dururlar. Bunlara, hiçbirinize benim söyleyeceğim laf kalmadı. Aranızda birbirini seven bir insana da rastlamadım. Şeytanın çamurunda birbirinizi idare edip gidiyorsunuz. Benim gibilerini de 'siktir' defterine kaydetmişsiniz. Doğrusu!.. Üç gün olmasa da beş gün sonra, bir ay olmasa da beş ay sonra ismimizi 'siktir defteri'nden sildireceğiz. Alıp gideceğiz garip bedenimizi şeherin gecekondusuna. Herhalde it dirliği olsa da ordaki dirlik sizin dirliğinizden daha iyi.. Adama bir 'oh!' çektirir hiç yoksa. Allah da sizi aklınızın keyfiyle idare etsin... Ben İnönü'nde cehennem ateşi ve alafına tutulduğum zaman sizi düşünüyordum. Köyüm, bacılarım, gardaşlarım, diyordum. Bu köyden dört kişi gittik. Bir ben döndüm. Üç beş gün: "Hoşgeldin, safalar getirdin bizim köyümüzün gazisi. Başımızda yerin var. Sen emredeceksin biz de emrine uyacağız," dediniz. Daha daha öbür günlerde hepiniz kendi dünyasında birbirinizi kıçınıza silmediğiniz gibi

beni de kıçınıza silmediniz. Şu ortadaki rezilliğinize bakın. Herkes birbirinin sahtekârı... Üç diyor beş diyor oturup kendi bokunu yiyor. Ben de dahil adamlıktan ne hissemiz var? Sahtekârlığımız birbirimizi boğup bir tarafa atmış. Sizin kurtardığınız can batsın!.. Şu Ankara'ya giden ameleler olmasa, beş on guruş göndermeseler hepinizin ipliği pazara dökülür. Ben de dahil lafı kaptığımız zaman Sultan Süleyman kesiliriz. Öc beliğinizin* eni boyu yok. Boş kafadan konuş Allah konuş!.. Size rahmet getirecek Tanrı benim Tanrım değildir... O da sizi adam yerine koyduğunu her haliyle gösteriyor (!). Hadi işin hayırlısı olsun... İnşallah üç damla rahmet dökülsün bu toprağa. Çoluk çocuk evin barkın kavurgası için, üç beş çuval unu için...

Köylünün aklını arı kredisi karıştırmıştı. Arıları yoktu, ama oşukçunun ifadesine göre her evde beş sekiz arı olduğu gelen banka şefi ve tarım müdürünün adamına ispatlanacaktı. Aslı arası arı kredisinin neyin nesi olduğunu köylü bilmiyordu. Onlara göre kendi meşveretleri içinde banka, arı almaları için devlet kredisi verecekti. Akılları bu noktaya saplandı:

- Her arı başına yirmi beş, otuz lira... Beş arımız var, desek sen hesabını gör... Yüz elli lira eder. O da sürekçi kerhanecisinin bir taksitini öder. İcradan bir defteri daha sildiririz. Ulan bu köylü milletinin kaderi ne kara!.. Pangadan aldığın parayla sürekçinin taksitini kapatırsın, gelecek yıl panga icracıyı başına diker. "Ver aldığın grediyi." Devlet, babanın malı değil yaaa!.. Senin için mi kurulmuş bu hökümet? Senin için mi kurulmuş bu devlet?...

Köylüler birbirlerini dürtükleyerek gidip arı kredisi almaya karar verdiler.

- Mıhtar, Köy İdare Heyeti, Ocak Başkanı birlik gidip bizim adımıza pangaya müracaat etsinler. Yakın günlerde de pangacılar gelsin, arı hali keyfiyetimizi tesbit etsin. Üç

* ukalâlığınızın.

yerine beş gösteririk; her hane yüz, yüz elli lira alır. İsteyen sürekçi borcu ödesin, isteyen pılı pırtı borcu ödesin. Gelecek günlere Allah kerim... O günlerde de hökümetin yeni bir lutfu olur tohumluk buğday verir, öküz gredisi verir, verir Allah verir... Bunun burasına devlet, hökümet denmiş. Bunun burasına demirgırasi denmiş. Bunun burasına 'köylü milletin efendisi'denmiş. Denmiş oğlu denmiş... Çıkmadık canda herhal ve zaman umut vardır. Canınızı hiç sıkmayın...

- Valla doğru söylüyon Zeynel Çavuş. Canımızı ne sıkacağız... Zaten Allah el attı boğazımıza. Ekinler kavur kavur kavurlanıyor. Bir hafta daha gökyüzünden bir rahmet işareti gelmezse anamız tümüyle yanık... Ondan sonra sen sağ ben selâmet... Ondan sonra kalk şıkır şıkır oyna... İki iş bir araya geldi. Olmam diyesice arı gredisini alırken Ziraat Müdürlüğüne de uğrasınlar. Oradan da bir heyet kaldırsınlar. Desinler "Ekinler tümüyle yanıp gitti. Gelin tesbit edin bu yangını. Yiyecek bir yana tohumluk da çıkmaz bu ekinden." Gitsinler... Arısı batsın... Şu ekin işini ziraatçı çağırıp bir lapora bağlasınlar. Bana göre ekinin yarısı, yüzde ellisi gitti. Öbür bölümü Allah'a emanet. Gelsinler kerhaneciler.. Görsünler tarlanın tapanın, köylünün halini... Bunu yapın ilk kez... Ekin yangın laporunu ortaya çıkarın.

- Doğru, dediler köylüler.

Devresi günlerde Muhtar, İdare Heyetinden iki üç kişi, Ocak Başkanı şehrin yolunu tuttular yayan yapıldak. Her zaman olduğu gibi önce Demirkırat'ın İl Başkanını gördüler. "Hali keyfiyet böyle böyle" dediler. "Arı gredisi için de geldik emme onu bir kalem siktir et. Ekin yanıp gidiyor. Tüm karalar bağladı köy.. Dere de akmaz oldu, değirmen dönmez oldu. On yirmi kilo buğdayı karşı köye gidip, sıraya girip öğütüyoruz. Allah akıbetimizi hayra tebdil etsin... Bu gidiş iyi gidiş değil, emme baş tacımız hökümetimiz,

partimiz var diye geldik zatınıza. Köylünün sözünü hökümet makamları it osuruğu yerine saymazlar. Himmet sizden olursa bizim işimiz kül ufak olur. Hemisinden hemi saati geçmez hallolur. Bir zahmet etseniz Ziraat Müdürünü telefonunuza çağırsanız: 'Zağcıoğlu'nun bütün ekinleri yanmış. Hemen gidip lapor verseniz köylü milleti ecdadınızın duacısı olur.'deseniz..

İl Başkanı telefona sarıldı. Ziraat Müdürünü buldu:

- Sayın müdür merhaba!..

- Merhaba sayın İl Başkanı!..

- Nasılsınız, iyi misiniz?

- Teşekkür ederiz, iyiyiz. Bir emriniz mi var?

- Bize doksan dokuz oyunun doksan dokuzunu veren demirgırasinin yüzünü ağartan Zağcı köyünün ekinleri kavur kavur yanıyormuş. Köylü vatandaşlarımız geldi. Sizden köye gelip yangın tespitini rica ediyorlar. Acaba ne zaman vaktiniz olur?

- İl Başkanım, sanırım üç gün sonra cumartesi günü gidebiliriz. Elimizde o kadar çok müracaat var ki hangi köye gideceğimizi şaşırdık...

- Cumartesi mi?..

- Evet, evet. Cumartesi saat on üçte gelsinler, köye birlikte gidelim.

O aralık Muhtar atıldı:

- Ayağını öptüğüm Başkan... Bizim bir de arı gredisi işimiz var. Pangacılara bunu da ulaştırsan... Her ikisi bir köye gelse!. Atımız, arabamız yok emme bir cip tedarikleyip hepiciğini bir köye, tespite götürürüz.

Başkan ciddileşti:

- Hele şu ekin işinizi halledin... Daha sonra arı kredisi işinizi bankadan hemen hallederim. Ne oldu bu memlekete? Ekinler yanıyor, haydi tespit... Arılarını bir baba tutmuş, arı kredisi... Bir siz değil sağınızdaki, solunuzdaki on on beş köyden aldığımız teklifat bunlar... Daha siz az

söylüyorsunuz. Yeni karı isteyenler, 'ondan tarlayı al, bana ver' diyenler... Allah sonunu hayra tebdil etsin...

- Sayın Başkan! İki işi bir arada bitirelim. Arı gredisi de olsun, ekinlerin yangınlığı da... Sen yaparsın bu işi. Bizim köylü milletinin lafı ancak sizin gibi vatanını, milletini sevenlerle halledilir. Yok işi bize bırakırsan ziraatçının da pangacının da siktirinden başka bizi bir laf karşılamaz. El sizden sebep Allah'tan...

Köylünün işini cumartesine bağladılar. Arı kredisi için bankadan şef, ekin yangını için de Ziraat Müdürü birlikte gitmeyi kararlaştırdılar. Ve günlerden cumartesi. Köye iki cip birden girdi. Köylü şaşkına döndü. Bu da neyin nesiydi?.. Koskoca Ziraat Müdürü, banka şefi köylerini şereflendiriyordu. Muhtar, Ocak Başkanı köye bu heyetleri rica ile çağıranlar birden şaşkınlığa döndüler. Arı kredisi için hazırladıkları şeytanca plan altüst olmuştu. Akıllarınca Hüsmen Ağa'nın arılarını evden eve taşıyıp köyde yüz iki yüz arının olduğunu banka şefine onaylatacaklardı. Kendileri bu işin peşine düşerlerse 'ekin yandı' diye köye getirdikleri Ziraat Müdürünün ve arkadaşlarının peşine kim düşüp tarlaları gezdirecekti?.. Muhtar, Ocak Başkanı ve üç beş aza ile meşverete girdi:

- Siktir edin şu arıcıları!. dedi. İşin aslı faslı ekin... Ziraat Müdürünün yanında kömelenelim. Alıp tarlaların tapan olduğunu göstermeye gidelim. Arıcılar da on beş gün sonra gelsin, bir ay sonra gelsin. Arısı, kovanı batsın.. Bizim iki elimizin bir avucu buğday.. O bizi dünyaya çıkarır, ya da batırır bizi dünya içinde.

Bizim ağalar Ziraat Müdürünün dört bir yönünü sardılar. Ayranlar ikram ettiler. Çaylar yaptılar. Ziraat Müdürü:

- Komşular!.. Altımızda cip var. Haydi birlik gidip şu tarlalara bir göz atalım, inşallah ekin kökünden kuruyup sönmemiştir.

Bir ciple köyün poyraza kapalı tarlalarının olduğu bölgede ekinlere baktılar. Suskun suskun başlarını salladılar. Müdür:

- Tamam, dedi. Haydi gidelim. Bu ekin yüzde kırk yanmış. Raporumuzu ona göre hazırlayalım.

Köye döndüler. Banka şefi yanında iki üç köylü ve şoförüyle birlik Muhtar'ın evinin önünde oturuyordu. Muhtar, Ocak Başkanı, Oşukçusuyla birlik banka şefinin üç bir yanını sardılar:

- Kusura bakma şefim. Ekin arıdan önce geldi. Her ikisini bir birlik edemedik. Kısmet ise haftaya teşrif edin.

Şef sinirlendi:

- Ulan!. dedi. Muhtar mısın ne boksun, yemiceğin boku niye birden sıçtın?.. Ekin yangını varsa niye bizi arı kredisine çağırdın? Sizin her işinizin altında bir pislik yatıyor. İşte ben gidiyorum. Haftaya gelin, on beş gün sonra gelin. Arı kredisi yerine alır mısınız babayı?.. Size iyilik mi... Onu birbirinize yaptığınız iyilikle paylaşın.

Banka jipinin şoförü motoru ateşledi. Ziraat Müdürü biraz daha oturdu. Sonra:

- Hadi komşular eyvallah!.. Çıkmadık canda umut var, ama ben yüzde kırk yangın var, diye bankaya rapor ulaştıracağım. Gerisi sizin gayretiniz ve bileceğiniz bir iş..

Ve Ziraat Müdürünün arabası banka şefinin arabasını kesti:

- Yahu Talat Bey, bu garip köylü milletine kızıp da geri dönüş olur mu? Allah sille vurmuş onlara. Kalkacak hayırları yok. Ekinleri yanıp gidiyor. Senin vereceğin arı kredisi de onları ondurmaz. Onlar asri kovan içinde arının da verileceğini sanıyorlar. Onun için işin üstüne varıyorlar, ama ekin işi sizin işi zorlaştırdı. Hadi hadi dönün!.. Dere kıyısında sofra açmışlar. Kuzu kesmişler, rakısı, şarabı her bir şeyi hazırlamışlar. Köylünün hatırını kırmayalım. Davetlerini kabul etmezsek kendilerine hakaret ettiğimizi

sanarlar. Gidelim hazırlanan sofraya.. Siz de kapı kapı dolaşıp arı tadadına girişmezsiniz.

Arabalar köyden çıkmadan geri döndüler. Aval aval bakan köylüler birden dirildiler. Dere kıyısındaki çimenlik üzerine serilmiş sofraya doğru yürüdüler. Konukların altına minderler sundular. Rakılar açıldı. Şerefe kadehler kaldırdılar. Güneşin batıya boyun eğmesine dört karış vardı. Hafifinden bir poyraz yeli esiyordu. Serçe sesleri söğüt dallarını ırgalıyordu. Taa ötelere hafif bir morluk iniyordu. Dere susuzdu. Pek dikine gittiği için bahar boyu çağlayan gibi sesler dağıtırdı dört bir yöne. Ama şimdi susuzdu. Köylüler bir şinik, iki şinik çuvallarında kalan buğdayı öğütüp çocuklarının ağızlarını bazlama ile kapatmak için bir başka köyün değirmenine sıraya giriyorlardı. Güney yamaçlarındaki yarı yanık arpa tarlalarında torbalarına arpa toplayan kadınlar hemen eve dönüşüyorlar, tokaklarıyla arpa tanelerini saptan samandan ayırıyorlar, eliyorlar beliyorlar, sonra el değirmenlerine avuç avuç atıp değirmenin tahta döner sapına sarılıyorlardı. Ağlamaklı bir ses geliyordu iki taş arasından. Kadınlar sesi umut görüyorlardı. Kaşla göz arası arpa unu değirmenin altındaki bez parçasının üstüne yığılıyor, hemen hazırlanmış testinin içindeki suyun üstüne dökülüyordu. Kaşla göz arası hamur yoğruluyor, hazır tandır üstüne dağılsa da bölük parça olsa da, parça parça seriliyordu. Ortalığa mis gibi bir ekmek kokusu dağılıyordu. Hemen kızartılan arpa ekmeği önce gözleri patlak patlak tandıra bakan çocuklara dağıtılıyordu. "Arpa ekmeğinden baklava olmaz," derlerdi sağda solda. Yalan sözdü bu. Arpa ekmeği bal baklava oluyordu aç karınlara...

Aşağıda dere kıyısında kadehlerini üst üste diken keşif memurları konuşmaya başladılar. Ziraat Müdürü:

- Gomşular, Allah sofranızı daim etsin. Bu fakir halinizle büyük zahmetler etmişsiniz. Zaten sizin asaletinizden

de bu beklenir. Ekinleriniz yanıp gidiyor. Bizim hiçbir çaremiz yok. Tanrı'yı da ayağa kaldırıp: "Rabbim su!.." diyecek halimiz yok. Benim lafımı hiç kimse it parasına almaz. Şu derenizin taa yukardan yolunu kessek aşağı tepelerimize su çıkar. Beş yüz dönüm, bin dönümlük arazinizi sular. Şimdi yanıp giden ekinlerinizin yarısı kurtulur. İçinizden bir 'of' çekersiniz. 'Şükür' dersiniz. Ambarlarınız şenlenir. Köy arpa ekmeğinden kurtulur. Sizde yok, bizde yok, devlette yok. Bu hali keyfiyette sürüm sürüm sürünmek yazgınız olur. Bir tek daha içelim..

Kadehler üst üste devrilirken arı kredicilerinin köydeki hazırlıkları sürüyordu. Önce de söyledik; köyde bir Hüsmen Ağa'nın evinde arı vardı. Hüsmen Ağa Kars'ta yapmıştı askerliğini. Arıyı orda tanımıştı. Terhisi sırasında bir bakkal ona:

- Oğlum madem köyünüzün dört bir yanı çiçek, arı yap. Arının bereketi bir başkadır. Seni ihya eder, demişti. O da köye dönüşünde aklından çıkartmadı bakkalın sözünü. Yavaşından da olsa sağdaki soldaki köylerden üç yerine beş verdi, iki kovan arı aldı. O günün kovanları söğütün körpe sıvgalarından silindir halinde yetmiş, seksen santim boyunda örülür. İçi ve dışı, çamur haline getirilmiş inek ve öküz mayısıyla iyice sıvanır. Bir arı, oğul verince hemen bu kovanlara alınır. Böylece evdeki arı çoğaltılırdı. Bizim Hüsmen de iki arısını arı oğullarıyla çoğaltmış, kovan sayısını ona çıkartmıştı. Köylünün arı kredisi öyküsü başlayınca Hüsmen'in başına tebelleş oldular. Muhtar:

- Hüsmen Ağa biz pangadan arı kredisi istedik. Panga da "Köye gelelim arılarınızı tespit edelim, ona göre kredi yazalım," dediler. Panga müdürüne yukardan attık. Her evde en az üç beş arı var, dedik. El içinde vasiyet ettik. Ölmeyince olmaz. Bizim sözümüzü şu gelecek pangacılara yalatma. Pangacının geldiği gün on kovan arını üçe, beşe bölüp başka evlere koyacağız. Pangacılar, yeni evlerinde

arıları tespit edinceye kadar evlerin bahçelerinde onları içkiye tutup arıları bütün köyde dolaştıracağız. Aman kurbanın olak bizi pangacılara karşı mahcubiyete düşürme.

Hüsmen "Olur bir çaresine bakarız," demiş. Bu oluruyla köylüye teslim olmuştu.

Dere kıyısında içkilerini yudumlayan konukları Muhtar, DP Başkanı, oşukçu oyalarken yakın komşulara gidecek arı kovanları kucaklanıyordu. Hüsmen'in karısının birden feryadı duruldu. Kocasına bağrıyordu:

- Kâfir herif!. Kâfir heriiif!.. Benim arılarımı nereye gönderiyorsun?.. Arılarımı nereye götürüyorlar? Bir kovanına değil, tek bir arasına da hepinizi kurban ederim. Bırakın arılarımı!.. Bırakın evimin bereketini!.. Kâfir herifleeer!.. Dinsiz, imansızlaaaar!..

Hüsmen karısının üzerine yürüdü:

- Suuus!.. Fışgı garı, dedi. Sesin nerdeyse dere kıyısındaki misafirlere ulaşacak. Bizi elâleme irbet etme. Sus!..

Kadının susacağı yoktu:

- Tüm bir âlem duysun...

Kadın, Hüsmen'in suratına indirdiği birkaç yumrukla sustu. Bir köşeye çekildi. Hıçkırıkla ağlıyordu. Arılar hiçbir şeyden habersiz, tekleme kovanlardan çıkıyor, çoklama topladıkları, ayaklarına, kanatlarına, kaşlarına, gövdelerine yığdıkları çiçek tozlarını 'polenleri' yuvalarına taşıyorlardı.

İki üç komşu köylü, arıların kendilerini sokacağını umursamayarak kovanları daha önce hazırladıkları ahır kapılarının bir yanına yerleştirdiler. Hemen Hüsmen'le birlik konukların otağına geldiler. Diz çöktüler bir yana. Sohbet alıp başını gidiyordu. Bir aralık fırsat bulup Ziraat Bankası şefine:

- Sayım şefim, evlerimizde arılarımız tadada hazır. Buyurup görmez misiniz, dedi.

Şef, yardımcısına:

- Haydi git ağalarla evlerindeki arıları tespit et, dedi.

Yardımcı alkolle mayhoşlaşmıştı:

- Başüstüne şefim, dedi.

Köylülerle birlik kalktı. Üç köylü evlerindeki arıları gösterdiler. Arılar keyifsizdi. Eve gelip kovanlarını göremeyince şaşkına döndüler. Binlerce arı Hüsmen'in kovanlarının bulunduğu yerde büyük bir vızıltıyla dönüp durdular. Kovanları yoktu işte... Kanatlarındaki polenleri şiddetli oynaşımlarla havanın boşluğuna bıraktılar. Dönüyorlardı biteviye. Vızıltıları koroya dönüşmüştü. Hüsmen'in karısı, iki kızı bir oğlu bahçedeydiler. Kadın haykırdı:

- Yavrularım!.. Hemen içeri odaya, ben de geliyorum. Garip arılarım pek hırslı. Belki de biz yaptık, diye bizi ısırırlar. Kapatalım kapımızı. Sonunu Mevlam Hüsmen'den sorar. Haksız yere bizden sormasın.

Kapılarını kapadılar. Bir hıçkırıklı ağlayış gitti oda içinde. Kimse kimseye bir şey diyemedi.

İki üç evin arılarını saptayan şef yardımcısı elini şöyle bir salladı:

- Üç arı az, ben yedi sekiz arı diyeceğim.

Geçici arı sahipleri:

- Allah senden razı olsun. Böyük adam olduğun besbelli, dediler. Sonra dere kıyısındaki sohbete katıldılar. Şef, yardımcısına sordu:

- Nasıl arı durumu?

Yardımcı yanıtladı:

- Sayın şefim, bu köyün her hanesinde arı varmış da bizim haberimiz yokmuş. Bir kaç eve gittim. Her birinde sekiz on arı... Öbür yönlerden de arı sesi gelir. Üç beş evde de arı kovanları gördüm, ama takdiri size bırakıyorum.

Şef gülümsedi:

- Elbet Zağcıoğlu köylüleri namuslu adamlar. Olmayanı 'var' demezler. Şimdi sen bankamıza baş vuran bütün köylü kardeşlerimizin evlerinde beşten sekize kadar ayrı

ayrı arı kovanı gördüğünü yaz. Hayırlı olsun köylü milletine... Haydi bir tek daha içelim!..

Güneşin ufka bir karış uzaklığa indiği; söğütlerin, kavak ağaçlarının, susuz derenin mahmurlandığı bir saatte konuklarımız köylüleri birer birer kucaklayarak arabalarına bindiler. Köylü deyimiyle cibiciklerle uğurlandılar.

Konukların uğurlanmasından sonra sekiz on köylü yeniden arta kalan sofraya bağdaşlarını kurdular. Muhtar başta olmak üzere Ocak Başkanı, oşukçu, ağzına rakı değmiş bir iki köylü, kalan rakıları adalet üzre paylaşıp kadehlerine doldurdular. Ocak Başkanı bağırır gibi konuştu:

- Bunun burası Zağcıoğlu köyü ve biz de yedi sülâle bu köyün sahabıyız. Allah iyi niyetlerimizin karşılığını her zaman verir. Bakın işte kaşla göz arası ekinleri yüzde kırk yangın yaptırdık. Hüsmen Ağa'nın on arısı sayesinde tüm bir köyün hanesinde arı olduğunu laporla pangaya gönderdik. Bizim her bir işimizin önü açık... Şu Sürekçi kerhanecisinin borcundan kendimizi bir kurtarsak, öbür taraf papur yolu... İş pangaya gelince, bizi tutan böyük böyük adamlarımız var. 'Seneye' deriz, 'öbür seneye'.. Sonra da borçların affedilmesini isterik. Yiyen ağız utanır, derler. Gomşular, doksan dokuz ireyin hepiciğini onlara verdik. Eğer tekerimizin önüne taş korlarsa 58'de alırlar babayı!..

Köylüler: "Alırlar babayı!.." diye hep bir ağızdan bağırdılar.

GÖKYÜZÜNÜN umutsuzluğu sürüp gidiyordu. Mavi inadına dikleşiyordu köylünün başı üzerinde. Dereden ark'a indirilmiş çeyrek değirmenlik suyu birbiri aralarında paylaşamıyorlardı. Bir bostan sahibi köylü: "Bu gece su sırası benim," diyor, suyu bostanına tutuyor. Elinde kürek gecenin karanlık alacalığında üç beş karık bir şeyler suladıktan sonra suyun kesildiğini görüyor, küreğini toprağa saplayarak ve kürek sapını tutarak boşluğa bağırıyordu:

- Hangi kerhaneci bu suyu kesti?..

Gecenin boşluğunda ve suskun sessizliğinde bir yanıt alamıyordu. Bu yüzden komşular arasında hatırı sayılır kavgalar oldu. Birbirlerine daha da düşman kesildiler. Herkes birbirine diş gıcırdatıyordu. 'Merhabalar' tümüyle kısırlaştı. Cami gölgesinde çömelen sekiz on köylü birbirlerine sırt çevirerek, başları toprağa bakarak birbirlerini görmezlikten geliyorlardı.

Kavgalar kadınlar arasına da ulaşmada geç kalmadı. Bir kadın karşı evde oturan kadına laf atıyordu:

- Senin kâfir kocan bizim herifin su hakkı olduğu gece bendi yıkmış, kendi bostanını sulamış. Ününüz, gâvurluğunuz bir dünyayı tuttu. Allah'tan korkmaz, kuldan utanmaz dinsizler!.. Ahımızı kıyamet gününe bırakmayız. Şöyle olur, böyle olur yaptığınız gâvurluğun kefaletini size ödetiriz.

Bu sözleri dinleyen kadın yüksek sesle bağırıyordu:

- Geçen yıl senin gocan yaptı. Bu yıl da bizimki, ödeştik gitti. Ne bağırıp duruyorsun fışgı, kenef?..

Böyle konuşmalar köyü sardı. Kadınlar da birbirlerine olan yapay sevgilerini düşmanlığa dönüştürdüler. Köy büyük bir sevgisizlik içinde yeni bir karanlığa döndü. Selâmlar kısırlaştı. Camiye giden üç beş kişi de imamı yalnız bıraktı. Kuraklık köylünün düşünce ve duygu damarını çatlattı. Kendi aralarında konuşuyorlardı:

- Eeeh!.. Biz bu zulume ilâyığız. Dinimiz yok, imanımız yok. Bir de yalandan Allah'a talip oluruz. Helbet böyük Mevlam bizim hayınlığımızı, sahtekârlığımızı, her halimizi bilir. Amelimize göre şamarımızı vurur. İşte ekin yanıp gidiyor. Bizim de kadere teslim olmaktan başka bir çaremiz yok. Bizim oşukçular Ziraat Bankasında üç beş sahtekârlık yaparlar, emme bu sahtekârlıkları, üçkâğıtçılıkları Cenab-ı Rabbil-âlemîn nezdinde beş para etmez.

Birbirine küskün, birbirinden kaçan köylülerin kendilerine göre ağır kederleri olduğu bir günde bir iki aydır maviliğinde kâfirleşen gökyüzünün köye göre batı ufkunda bir beyaz bulut belirdi. Yozgat yönünden, bildikleri Çamlık yönünden, Nohutlu yönünden geliyordu. Çaresiz, bahçelerinde oturan birkaç köylü, kendi yönlerine doğru gelen bulutlara aval aval baktılar. Bir köylü:

- Allah hayırlara tebdil etsin. Bu bulutlar ya rahmet kusarlar ya zulum...

Bulutlar yuvarlana yuvarlana bitişik köylerle birlikte kendi köylerine doğru da geliyordu. Bostandaki bir köylü bağırdı:

- Bu bulutlar döne döne siyahlaşıyorlar. Allahuâlem köyümüzün üstüne tolu taneleriyle inecek. Ekin bir yana, zar zor kurtardığımız sebze bahçelerini de mahv-ı perişan edecek. Tüm batacağız yokluğun çamuruna...

Bulutlar siyahlaşarak köye doğru yaklaştı. Bir iki şimşek çaktı. Arkasından bir gök gürültüsü köyü titrete titrete yalayıp sustu. Bir iki dakika geçmeden yeniden bir şimşek çaktı ve karşı tepelerde şakladı. Gökyüzü akşamın

ilk karanlığına büründü. Oysa ikindi bile olmamıştı. Hoca ikindi ezanını da okumamıştı. Köylüler kendi dünyalarında pirelendiler: "Bu gelen zulum yüzde kırkı yüzde yüz eder. Tümüyle gittik, ekin yerle bir olur. Zerzavat da öyle.. Kala kala koyun, keçi, inek kalır. Ulan şu çobana bir haber gönderseler de tolu hayvanlarımızı yazı yabanda yakalamasa..." Bir şimşek daha çaktı. Arkasından gökyüzündeki homurtu köyün bütün damlarının üstünde gezindi. Kadınlar ve çocuklar evlerinin peyke odalarına sığındılar. Bir kadın ağlıyordu:

- İşte belâmızı bulduk. Zaten bizim hakkımız da buydu.

Yazı yabanda ve bostanda olan köy erkekleri acele acele köye doğru sanarsın koşuşturdular. Beş onu kırk yılda bir gittikleri camiye sığındılar. Bir bölümü de "bizim garılar bu bulutların zulmundan korkar, evlerimize gidelim, dediler. Ve öyle oldu. Evler kocalarının varlığını görünce korkularını sırtlarından attılar. Bir acı yel köyü tarayıp geçti. Kavaklar boyunlarını eğdiler, bir sağa bir sola sallanıp durdular. Söğüt dalları hışırdadı. Serçeler kaçacak yer aradılar. Kanatlarını bin kez vurdular göğüslerine. 'Cik cik'lerini kestiler ve çoğunluğu söğüt dallarına gelecek belâyı beklediler. Köpekler uludular. Köye acele acele sürdü inekleri, buzağıları çoban. Onlar da 'möööö, möööö!' diye bağırıp duruyorlardı. Ayakları aceleliğe uymuştu. Bulutlar biraz daha yürüdüler. Yeniden bir şimşek çaktı. Gökyüzü yeniden homurdandı ve ardından yağmur köyün üzerine indi. Köylü, avlularına düşen, pencerelerine vuran yağmur taneleri içinde dolu tanelerini görmedikleri için ferahladılar. "Rabbim bizi koruyor," dediler. Yağmur büyük hışmıyla köyü on yirmi dakika yaladı, sonra küçük taneler köyün üstüne bir süre indi. Bulutun bir ucu tarlalarının biraz ötesinde yeri göğü bir ediyordu... İçlerinden şöyle geçirdiler: "İyi amelimiz var ki Tanrı'm bizi kurtardı. Lâkin

karşı köyler karaları giydi. Ne ekin bıraktı ne yol ne bel... Toprak Tanrı'nın hükmüyle böyür, küçülür. Biz kurtulduk çok şükür..."

Bulutlar homurdana homurdana doğuya doğru kaydılar. Gökyüzü yıkanmış, pırıl pırıl olmuştu. Batıya kayan güneş uzaklarda yeniden boyunu göstermiş, köyün üstüne bereket ışığını saçmıştı. Köylüler karşı yamaçlara baktılar, kendi köylerinin ötesindeki tepeler dolu taneleriyle bir kış görünümüne girmişti. "Vay!" diye hayıflandılar. "Mumlu Köyü, Karakaya karaları giydi." Duygulandılar. Köye yağan yağmur dereyi birden coşturmuş, dere kıyısındaki bostanları tatlı tatlı basmıştı. Biraz da milek atmıştı bostanlara. Devresi gün tüm bir köylü bostanlarına indiler. Biber, domates, patlıcan fideleri yarı yarıya mileğe batmıştı. Aldırmadılar.

- Aldırmayın bu işe!.. İki çapayla işin halli faslına gideriz, dediler.

Suyun bolluğunda değirmenleri yeniden un öğütmeye hazır hale geldi. Artık karşı köylere minnet içinde buğday öğütmeye gitmeyeceklerdi.

Yağmurun ikinci günü umutlu bir dünya indi köyün üstüne. Köylüler çapalarını alıp bostanlarına yürüdüler. Öğle sonu mavi gökyüzü birden bulandı. Bulutlar küme küme köye doğru yürüdüler. Dünkü hışımları yoktu. Arada bir yalandan şimşek çakıyor, hafif bir gökgürültüsü kulakları yalayıp geçiyordu. Sonra incesinden, efendisinden bir yağmur yağmaya başladı. Köylüler çapalarını bahçelerde, bostanlarda bırakarak "Yarın geleceğiz," der gibi dört bir yönlerine bakarak evlerine döndüler.

Caminin yağmur tutmaz yönündeki duvara çömelen köylüler konuşmaya başladılar. Biri:

- Gomşular! Biz Allah'ın sevgili kuluymuşuz. Yüce Mevlamıza attık tuttuk emme O bizi rahmetiyle mahçup etti. Çoğunuz da bilirsiniz, buna "Kırkikindi yağmurları"

derler. Bereketin, kurtuluşun müjdecisidir bu yağmur. Alnımız çok secde görmez emme hadi camiye girip Tanrı'mıza şükran borcumuzu ödeyelim.

Yalandan abdest alıp camiye daldılar. Biri:

- Şükrümüzü iki rekât namaz karşılar. Herkes bildiği duayı okusun... Allah indinde iki rekât da bir, yirmi iki rekât da bir, dedi.

Bozuk düzen cami içine dağıldılar. Çoğu doğru dürüst besmele çekmeyi bile bilmiyordu. Hele biri "Kulhüvallahi ehad"ın birinci tümcesini bile tamamlayamadı. Hepsi kendi içinde garip bir utanç duygusuna kapıldı. Yine kendi içlerinden şöyle geçirdiler: "Hocaya beş on guruş verelim de hiç yoksa bize Kulhü'yü, Elham'ı öğretsin.."

Kırkikindi yağmurları bir hafta boyu köyün ziyaretçisi oldu. Yağmurun ardından güneş ışığı ve sıcak tüm bir köy dünyasını baharın coşkunluğuna ulaştırdı. Tarlalarına giden köylüler ekinlerini görünce şaşırdılar. Ne alttaki sarı yapraklar kalmış ne de morluktan sarılığa dönmeyi bekleyen yapraklar... Yanmaya yüz tutmuş, bir iki karık boyu bile bulmayan saplar nerede ise diz boyunu geçmiş, tatlı bir yeşillik içinde umutlu umutlu kelleler fırlatmıştı. Öpü öpüverdiler kelleleri... Yüreklerini büyük bir yaşama isteği doldurdu.

- Bu ekinler bizi Sürekçi borcundan kurtarır. Yeygimizi de çıkarır, tohumluğumuzu da... Bir de Ziraat'in yüzde kırk yanık laporu karşısında pangadan para, tohumluk alırsak değme keyfimize!.. Oğlanların da başlık parası çıkar.

İKİNCİ BÖLÜM

DEĞERLİ okuyucular, biz gerçeği ve gözlemimize dayanan bu öyküyü yazarken 958 seçimlerindeki Zağcıoğlu köyünün seçim oylarının partiler arasında nasıl dağılacağı merakına kapılmıştık. Yazımızı bu yönde geliştirecektik ve öyle oldu. Bu yüzden 955'teki köyümüz tablosunu burada bırakarak iki yıllık bir aradan sonra gelen 957 seçim arefesinden sonraki oluşlara gözlemimiz içinde el atıp olayları değerlendirmeye çalışacağız.

*

* *

Köylü kendi dünyasında gününü gün etmeye çalışırken, köy politikasını Muhtar, DP Ocak Başkanı sürdürürken, onların ötesinde toplumda oynaşma, bir ağır bunaltı sürüp gidiyordu. Ankara'da Meclis büyük bir bunalıma girmişti. - Belki daha önceki yıllarda söylemiş olabilir... Menderes: "Siz isterseniz Hilâfeti de getirirsiniz..." diyordu. Ankara şaşkındı. Her bir yönden, elli yedide seçim sesleri geliyordu. İhtilâlden söz ediliyordu. DP kurmayları -aslında Celal Bayar, Menderes'ten ötede kimsenin sözü on para etmiyordu- 57'de seçime gitmeye karar veriyorlardı. Menderes'in deyimiyle "seçim sath-ı mâiline" gelinmişti. Seçim sath-ı mâiline para istiyordu. Bütçenin, hazinenin bütün kilitlerini açtılar. İlk söz dine sahip çıkmadan geldi. Köy imamı, şehir imamı bütün tümü devlet kadrosuna geçecek, köylünün imam hakkını devlet ödeyecekti.

Sonra camisi olmayan köylere cami yapmaları için devletten çimento, usta ücretleri ödenecekti. Minaresi olmayan camilere minare yapılacak, tamire muhtaç camilere para yardımı yapılacaktı... Yurdun tüm bir yönünü din adına büyük bir heyecan kaplamıştı. Bir şart vardı ortada: "Cami Yaptırma Dernekleri" kurulması ve bu işin bir otoriteye bağlanması idi...

Köylüler Cami Yaptırma Derneği kurdular kendi aralarında. Ama, bir de Dernek Tüzüğünün şehirde bir gazetede yayınlanması zorunluluğu vardı. Zorunlu olarak bunu da yaptılar. Sonra büyük bir karmaşa başladı...

Cami Yaptırma Derneği tüzük ilânları geliyordu gazetelere. Bir de iki üç kişilik grup halinde şehir çarşısını dolaşan makbuzcular çıktı:

- Selâmünaleyküm!

- Aleykümselâm!

- Biz Sivas'ın Kangal kazasının Çukurdere Köyü Cami Yaptırma Derneği mensubuyuz. Hökümetin vereceği çimento, para pul... camimizi böyükçe, şöyle iki şerefeli bir minare yaptırmaya yetmez. Biz müslüman gardaşlarımızın camimize yardım için işimizi gücümüzü bırakıp çıktık yollara... Mühürlü makbuz elimizde... Gönlünüzden ne koparsa camimize yardım edin.. Makbuzu on liralık mı keseyim, yirmi liralık mı?..

Bir değil günler boyunca elinde makbuzları sallayan bir taife şehri yalayıp geçti. Makbuz kestirenler oldu, kestirmeyenler de... Sonra anlaşıldı ki Ankara'dan, Kayseri'den, Sivas'tan üçkâğıtçılar şirket kurup halkı dolandırmışlardı. Şehirden makbuz kestirenler sonra işin aslını faslını öğrendiler:

- Vay kerhaneciler vay!.. dediler. Bizi ne biçim dolandırdılar? Bunların hepciği üçkâğıtçıymış. Allah rızası için makbuz sunanlar yüz lirada kırk lira komisyon alıyorlarmış...

Şehirli ayıktıktan sonra ellerinde makbuzla dolaşanlara bir "siktir!.." çektiler.

Biz burada, öykünün nerelerden gelip nerelere gittiğini örneklemek için bir Alevi köyüne yapılan caminin özetli bir öyküsünü aktaracağız:

Çorak köyü bir Alevi köyüdür. Mestan Kâ da köyün muhtarı. Şimdi gerçek bir öykünün tablosunu Mestan Kâ'nın ağzından dinleyeceğiz:

- Efendi ben de kapıldım bu Cami Yaptırma işine... İşim yok sanki... Köydeki dırdırcı köylülerin: "Aman sen ne biçim boktan mıhtarsın? Şu su işimiz ne olacak? Susuzluktan dilimiz kurudu. Bir desti su âb-ı hayat kesildi başımıza. Şeherde koca koca adamları tanırmışın. Hiçbirinin nezdinde itibarın yok mu? Hökümet boru veriyormuş, çimento veriyormuş... Git bu işle uğraş, yoksa mıhtarlığa bırak. Senden başka köyün nizam adamı yok mu?.."

Benim beynim karışık... Şeherden köye dönerken Musabeyli ihtiyarları laf atıyorlar:

- Uğurlar olsun Mestan Kâ!.. Cümle âlem hökümetin sayesinde camilerini ihya ederken sizin dinsizliğiniz böyle sürüp gidecek mi?

Ben dik adamım. Camileri olup da namaza gitmeyen deyyuslara verdim cevabımı:

- Ulan, dedim. Her yüzü kara Musabeyliler, devletimiz lutfetmiş her köye Cami Yaptırma parası veriyormuş. Ben de o parayı alırım, sizin caminizin üç beş katı büyüklüğünde cami yaptırırım. Hemi de hokelekli* bir bina...

Köye vardım, hali keyfiyeti anlattım köylülere:

- Böyle böyle oldu, dedim. Bu Sünni geçinen kerhaneciler yolumu kesip bana hakaret ettiler. Şimdi biz de onlara inat bir cami yaptıracağız. Hökümet her bir şeyini veriyormuş. Bizden bir amelelik...

---

* İhtişamlı.

Bizim köylülerin suratı buruştu. Başladılar homurdanır gibi konuşmaya:

- Bizim ecdadımız, sülâlemiz namazınan niyazınan mı terbiye oldu? Nerden çıkarttın bu cami davasını?..

- Yoook ağalar yok! dedim. El içinde vasiyet ettik, ölmeyince olmaz. Söz verdim bir kez nahiyede. Ben yapayım da camiyi... İster gelin, ister gelmeyin...

Köylüler mırıldanarak dağıldılar. Ara sesleri geliyordu:

- Ne bok yersen ye... Bir imam tut, arkasında tek cemaat sen olursun. Bize yeni bir usul, kaide mi icat ettireceksin?...

Yayan yapıldak dört saatte gideceğim yol benim için papur yolu. Üstelik ceylan gibi bir atım var altımda...

Benim de gayretim Allah rızası için değil, emme benim içimde bir iş var inadımdan ötede. Beni şeherde particiler ayıktırdılar: "Mestan Kâ," dediler. "Tam sırası, köye bir cami yaptırsana." Adam Kaza İdare Heyeti'nden. Şeytanın yattığı yeri bilen takımından. Aval aval baktım yüzüne. O lafını sürdürdü: "Bizim hökümetin elinin açık devri. Nerden ne istiyorsan veriyor. İcicik de din, iman gayretiyle oy depolamak ister zahar. Cami yaptırmak isteyen, tamir ettirmek isteyen köylüye oluk oluk para akıtıyor. Kargı kazasından ucuzun ucuzu kereste veriyor. Mıh parası, usta parası veriyor. Size kalıyor bir kumu, bir taşı, bir de amelesi, bir de Cami Yaptırma Derneği kurulması... Bir tüzük yapsak, bir de bir gazetede tüzüğün ilânı, bir de vilâyete dilekçe... Oldu her bir şey... Ondan sonra eteğini aç topla parayı... On otuz muhtar dünyanın parasını aldı. Seninle Ankara'ya birlikte gidelim. Otobüs beş lira. Bizim milletvekillerimiz kaşla göz arasında her bir işi kül ufak ediyor. İki gün sürer işimiz. Ben senden fazla bir şey istemem. Beş yüz liranı alırım. Para peşin değil, kerestenin bir büyük bölümünü Kargı'da okutunca..." Benim de aklım yattı:

- Sayın İlçe Başkanı sen madem dedin o iş Allah sayesinde hemen kül ufak olur.

- Hemen bir Cami Yaptırma tüzüğü tedarik et. Bir gazetede ilân ver. Ben o işin arkasını kovalarım.

Gittik şeherdeki iki gazeteden birine... Tüzük suretini sunduk. Şöyle bir göz attı:

- İlân borcunuz yüz yirmi beş lira, dedi.

Yüz yirmi beş lira dağ gibi para. Ben cebimdeki on on beş lirayı böyük para görüyom. Gazeteci de bizden yüz yirmi beş lira istiyor.

- Aşağı olmaz mı? dedim. Hele sen şuna yüz de de sonra pazarlığa tutuşalım.

Nuh dedi peygamber demedi. Çaresiz çıktık gazeteden. Para aradım, eni sonu yüz lira buldum. Geri vardım matbaaya:

- "Al şu yüz lirayı ilâniyet ver gazetende, bizim köyün Cami Yaptırma Derneğinin.."

Matbaacı güldü:

- Hadi hadi, dedi. Kiminin parası, kiminin duası... Yüz lira yeter. Ama ben sana bir sual soracağım: Sizin köy Alevi köyü değil mi? Nerden çıktı bu Cami Yaptırma hikâyeniz?.. Hadi camiyi yaptırdın, üç beş şinik imam hakkı verdin... O Alevilerden cemaati nasıl toplayacaksın?..

- Efendi işin içinde iş var. Ben ne halt ettiğimi biliyorum. Köylü kerhanecisi de eziyete ilâyık. Camiye gelmezlerse ceza keserim olur biter...

Uzatmayayım. Tüzük ilânının çıktığı gazeteyi aldım. Vilâyete baş vurdum. Sonra İlçe Başkanı ile Ankara'yı boyladık, mebusları gördük. Hepiciğinin gelecekte mebusluk davaları var. İluzumlu yerlere gittiler. Vesikalar aldılar bizim cami için. Döndük Yozgat'a. Köye vardım, komşuları topladım. Diyaşetli* bir nutuk çektim:

---

* Dehşetli.

- Gomşular, dedim. Yüce hökümetimiz bizim köyümüzde de bir cami olmasını isteyor. "Sünnisi, Alevisi yok... Her köyde bir cami, sonra minare... Bu halkımız arasında gardaşlığı arttırır," diyor. Biz de bu gardaşlığa talim adımı gideceğiz. Aha melmeketin gazetesinde çıkan resmi ilan... Çorak Köyü Cami Yaptırma Derneği Tüzüğü... Bundan böyle bu tüzüğün bir santim ötesine çıkamazsınız. Allah hökümetimizi başımızdan eksik etmesin. Çimentoyu veriyor, kerestesini veriyor, demirini veriyor. Bize düşen vazife temelin taşını tedarikleyip ustaların yanında amelelik... Kum getirmek, çimento karıştırmak...

Köylüler arasında yine bir homurtu uzayıp gitti. Köylülerden biri bağırdı:

- Ulan Mestan Kâ, dedi. Bu hikâyeyi kim icat etti? Sen mi, hökümet mi?.. Bu eski köye yeni âdet olmaz mı? Bizim namazla niyazla ne münasebetimiz var? Ne dedemin ne babamın namaz kıldığını gördüm. Ben de "Veleddalin"i bilmem. Köylünün tümü de bilmez. Biz Allah'ı da Muhammed'i de Ali'yi de biliriz. Senin bu cami yaptırma hikâyen Muaviye'nin, Yezit'in hikâyesi. Sen Sünni hökümete uşak olmuşsun. Her ne halt edersen et... O yapacağın camiye ben gelmiyom.

Toplanan yirmi otuz kişi bizim Haydar Kâ'yı tasdiklediler. Bir ortak ses dağılıyordu sağa sola:

- Bizim sülâlemiz namaz niyaz ile terbiye edilmedi. Mestan Kâ buyursun yapsın...

İşimin zorluğunu anladım. İnat ettim:

- Gomşular, bu köye bu cami yapılacak. Ben de Of'lu bir imam bulacağım. Tek cemaat ben olsam da beş vakit yatıp kalkacağım. Daha başka bir diyeceğiniz var mı?

Aslında benim namazla niyazla hiçbir yakınlığım yok. Benim davam şeherdeki, nahiyedeki itibarımı sürdürüp köyün su davasını halletmek. Ne elektrik geçer aklımızdan ne de bir kağnının zor geçtiği köy yolu... Köy yolunu

aklıma taktım, emme köy yollarının listesinde bizim yolu es geçmişler. Söyleyen yalan... Köy İşlerinden biri bana dedi ki:

- Mestan Kâ ben Alevileri çok severim. Çalışkan, yiğit olurlar. Bizim müdür yol programında sizin köy yolunu programa almadı. "Siktir et o Alevi köyünü..." dedi. Ne de olsa biz ses çıkaramaz memurlardanız. İçime attım müdürün konuşmasını. Uzatmayayım, cami yaptırmaya kararlıyım ya!.. Şehre geldim. İlçe ireyisini bulduk. Üç beş kelâmdan sonra:

- Hadi, dedi, yarın sabah Çorum Kargı'sına gidip sizin caminize tahsis edilen keresteyi alın.

Devresi sabah Alaca, Çorum, sonra bir minübüsle Kargı ilçesini bulduk. Akşam bir lokantaya oturduk. Hemen iki üç kişi masamıza geldi. Meğer bizim başkanı tanıyan cinslerdenmiş. Masamızı zenginleştirdiler. Rakı şişelerinin biri geldi biri gitti. Bizim ireisle meşveret ettiler ve biri:

- Herkes tomruk almak için sıraya giriyor. Bizim adamlarımız var. İdare, yarın öğleye kalmaz sizin tomruklarınızı verecek.

Sonra bizim başkanla bir fiskos başladı. "Tamam," dediler, "bu iş oldu bitti." Devresi gün bizim camiye tahsis edilen tomruklar bir arabaya yüklendi. Bir aralık bizim başkan:

- Mestan Kâ, sizin köye tahsis edilen kerestenin üçte ikisini bu adamlara sattık iki bin beş yüz lira verdiler. Beş yüz lira benim hakkım... Al şu iki bin lirayı koy koyun cebine, dedi. Kaşla göz arası kamyon, tomrukları Yozgat sanayiine getirdi. Hızardan geçti tomruklar. Bir yarım kamyon keresteyi acı zulum köye ulaştırdım.

Bizimkiler cami yaptıracağım yere kerestelerin indiğini görünce kendi aralarında konuşmuşlar: "Bu kerhaneci Mestan inadını sürdürüp bu noktaya geldi. Bu gidişle Al-

lahuâlem bu cami davasını üstümüze yıkacak... Yaptırsın da boyu göğe erişsin kerhanecinin..."

- Efendâ, bir çift öküz, Bişek köyünün yakınlarından dinamitlerle söktüğümüz taşları kağnıyla köye getirirken çatlayıp ölüp gitti. "Ulan," dedim içimden, "verdikleri para iki bin lira. Ben bir çift öküz çatlattım, daha sürekçinin borcunu ödeyemedim, ama inadım tuttu. Yapacaktım bu camiyi ve getirecektim hepsini camiye..."

Ötesi berisi, çimentoyu, demiri de aldım. Kereste hazır. "Cami Yaptırma Derneği Tüzüğü bize bunu emrediyor. Hökümet böyle emretmiş... Geriye dönüş var mı?" dedim. Köylüler homurdanıp dağıldılar. Eza cefa, sahtekârlık camiyi yaptırdım. Bir de Oflu imam tuttum. Lâkin bir iki ihtiyar ötesinde köyden camiye gelen bir cemaat yok... İçimden söylendim: "Ulan köylü milleti, ben sizden ahımı alırım. Sıra sıra oturttururum bu camiye tümünüzü.."

Şehre indim. Benim ahbabım, dostum bir istidacı Mutullah Efendi var. Ona gittim. Beni çok sever. Laflarımı da adam yerine kor. O da işin kendi tıngırında.. Köyün istidacılık her bir işi olunca alır ona götürürüm. O da elli guruş, yüz guruş istida parası alır. Bu yüzden de bizi çok sever. Mutullah Efendi'ye dedim ki:

- Bunca gayret sarfettim, bunca eziyet çektim, koskoca bir cami çıkarttım ortaya. Beş yüz, altı yüz şinik yıllığına bir Of'lu imam tuttum, lâkin bizim kerhaneciler hendek atlamaz eşek gibi kirittiler. "Bizim sülâlemiz namazınan niyazınan mı terbiye oldu?" dediler. Beş yüz şiniğe tuttuğun Of'lu imamlan sen yat kalk. Bize bu iş heç yaramaz..."

Üç beş ihtiyarı kandırdım. Kendimize göre namazda yatıp kalkıyoruz. Bana sorarsan Allah'ın doğrusu ne 'Kulhü'yü ne 'Etteyyatü'yü bilirim. Hocanın sayesinde Besmele'yi öğrendim, Kulhü'sü yalan yanlış... Bizim ihtiyarlar da ağızlarını oynatıyorlar, yatıp kalkıyorlar. Kar helvasını ben icat ettim, emme ben de beğenmedim. Olan bana, bana

oldu.. Lâkin neylersin ki eskilerin dediği gibi 'el içinde vasiyet ettik, ölmeyince olmaz.' Mutullah Efendi, dedim. Bu dürzü köylü takımını camiye getirmek için bir yol yordam buldum. Şimdi sen bana senin aklınlan köylüye seslenecek bir vekâlet mektubu yaz. "Dinayet İşleri Vekâleti" olsun. Ve Vekâlet camiye gelmiyenlere bir ceza yazsın..

Mutullah Efendi güldü: "O benim işim.." dedi. Başladı daktiloyu tıngırdatmaya.

"Yüksek Dinayet İşleri Vekâleti
Ankara
Çorak Köyü Muhtarlığına
Merkez İlçe
Yozgat

Yüksek Vekâlet-i âlimizin din-i İslâm-ı Mübîni sevgili vatan-ı mübarekemizin her bir yönü canibinde tilavet-i ezân, namaz ve niyâz ile payidarlığını devam bâbında azâmi gayret ve dikkat ve feragât göstererek ecdât ve atalarımızın feragâti lokma eyleyüp bize, hasseten din-i devletimize emanet buyurdukları ve husul-i temeddülerinden hasıl olan akçelerle cami inşa ve dahi tamirine geçtiği, ol babta zikredilen kariye-i mezkûrunuza ibadullah bir cami inşası için gayret-i Hak niyetiyle azim maddî fedakârlıklarla ve dahi köy muhtarlığının cehd ü gayretiyle mübârekül azîm bir hane-i ibadet yapıldığı halde, köy cemaatinin bihak ve biözür olmak kayd ü şartı ile tilavet-i ezâna itibar eylemedikleri (sümme hâşa) taraf-ı Vekâletimizce maalesef kaydiyle istihbar edilmiştir. Mes'elenin ciddiyet canibinden esef tarafı daha kebirdir. Biz mübarek vatan topraklarında ezân-ı Muhammediye'ye kulak kapatacak bir hemşerimizin olacağına asla ve kat'a inanmayız. Aksini düşünenler varsa onların da yeri bu mübarek vatan sath-ı mâili değildir. Bu kaziye-i mohkeme dairesinde hareket tarzı tersim etmeyenlerin hökm-ü şeriat asâsatı üzre müstehak-ı ceza oldukları her türlü şâibe ötesinde ayân ve beyândır. Ve bir hökme vâbestedir.

Bâlâda arz-ı izâh ve beyân edilen hal-i keyfiyet üzre yüce Vekâletimizce ve din-i mübîn aşkına fedakârlık misâli bir cami inşâ edildiği halde namaza gelmeyen umum köy cami mükelleflerine otuz lira ceza tarhına ve istirdâdına kariye-i mezkûr köy muhtarı itirazsız, temizsiz selâhiyetli kılınmıştır. Keyfiyetin âcilen tatbik ve infazı ile husûl bulacak Makam-ı Devletimize Muhtarlık vesaiti ile irsâl edilmesini rica eder, Cenab-ı Lemyezel Hazretlerinin cümle köy ehalisine iz'ân, irfan, hidâyet ve hâb-ı gafletten üryân olmalarına delâletleri-ni arz-ı tazarru ve niyaz eylerim...

Yüksek Dinayet İşleri Vekili"

Ben bizim istidacı arkadaşa üç beş laf söyledim. Demek istedim ki: "Camiye gelmeyene otuz lira ceza kesmeye köy muhtarlığı yetkilidir." O da gördüğünüz gibi koca eser-i cedidi doldurdu. "Mutullah Efendi gözünü seveyim şu yazdıklarını bir oku da yüreğim feraha ersin..." dedim. Okudu. Okuyunca da ağzım ayrık kaldı. Sonra mektubu adresleyip zarfladık. Postaneye vardım, pullayıp attım kutuya. Hemen posta dağıtıcısını buldum. Çektim bir kıyıya. Eline iki buçuk lira sıkıştırdım: "Şuna bir çay iç," dedim. "Ne zaman nahiyeye posta getiriyorsun?" "Önümüzdeki çarşamba," dedi. "Dinle bak.. Postada bizim köye gidecek bir mektup var. Ben o gün Nahiye Müdürünün yanında olacağım. Mektupları müdüre verirken: "Mestan Kâ," de. "Köyünüze Yüce Vekâletten bir mektup var." Böyle söyle, ver müdüre. Benim senden iricam bu... "Olur" dedi. "Ondan kolay ne var? Sen yeter ki emreyle.." "Sağol"u çöktük. Sırtını tıpıkladık yalandan. "Eyvallah"ı çökertip ayrıldık ordan.

Süre süre çarşamba da geldi. Sabah ağzı sıkı, sözünden çıkmaz, kuşkaldıran iki azayı çağırttım. "Bugün Nahiye Müdürüne gideceğiz," dedim. "Pınara ekleyeceğimiz su için Nafia Müdürüyle konuşacaktı. Bakalım ne yaptı?" "Olur" dediler. Koskoca Müdürle görüşmek sağda solda

öğünme payı olur onlara. Her ikisi de aleste.. Ben Müdürle oldum olası eyi konuşurum. Sever beni. Teklif tekâlifat yok aramızda. Mektubu atıp köye dönerken yanına uğradım. "Böyle bir gâvurluk yaptım. Habarın olsun, emme aramızda kalsın. Postacı mektubu getirip sana verecek. Sen de: "Mestan Kâ, Vekâletten bu mektup size," deyip bana uzat. Gerisi kolay.." Müdür güldü, "Olur" dedi..

Postacının geleceği saate yakın müdüre selâmı çaktık. "Buyur" etti. Zaten su işi, boru işi de aramızda meşveretli.. Ben hemen sözü su işine getirdim. Bunun için kendisini rahatsız ettiğimizi söyledim. Bana sorarsan şu insanoğlunun ağzı doğrudan çok yalana yatık.. Doğru söylerken tökezliyor, ama yalana gelince su gibi kayıp gidiyor. Müdürünki hatır yalanıydı. Lâkin pravo.. Bizimkileri ağzı açık dinletti. Valiyi gördü. Vali Nafia müdürünü çağırttı. Çimentoyu sordu, boruyu sordu. Müdür: "Hepsi yolda" dedi. Vali: "Çorak köyünün isteğini hepsinden önce vereceksiniz," dedi. Müdür başüstüneyi çökertti. "Bir haftaya tüm bir ihtiyaçları tamam," dedi. Müdürün her lafı arasına "sağol" attık. Tam lafı bitti, postacı damladı. İlkin nahiyenin postasını verdi. Sonra köylere gelen mektuplara başlayınca bana baktı: "Mestan Kâ" dedi. "Yüce Vekâletten sizin köye bir zarf var.." Önce Nahiye Müdürüne uzattı zarfı. Müdür başlığına bir göz atıp bana verdi. "Evet" dedi. "Bakanlıktan köyünüze geliyor.." Ben şaşkınlık gösterisine geçtim: "Allahallah" dedim. "Bizim Yüce Vekâletle ne işimiz olur ki?" Müdür: "Bilinmez... söylendi. "Belki de caminize minare yapın parası ayırmışlardır onu 'gel al' diyorlar. Akla gelen bu.." Ben sesimi yükselttim: "Öyle bir şey ise istemem. Zorlarlarsa mıhtarlıktan ayrılırım. Bir cami uğruna işimden gücümden olduğum da yetmez gibi bir çift de öküz çatlattım. Konuynan komşuyunan kötü olduğum da cabası.. Vallaha istemem Müdür Bey!.."

Laf arası mektubu azalardan birine uzattım: "Koy cebine" dedim. "Köye varınca milletin huzurunda açıp okutalım.."

Kızgınlık havamı bozmadan müdürün yanından ayrıldım. Köye dek de attım üfürdüm, sözüm ona aklıma gelene..

Köye varınca bekçiyi çağırttım: "İlâniyet vur" dedim. "Köyümüze Yüksek Vekâletten bir zarf gelmiş.. Köyün aklı erikleri caminin önünde hemen toplanacak.. Mıhtar orada bekliyor.."

Köylü birer ikişer sökün etmeye başladı. Vakit ikindi akşam arası. İçimden: "Gidiler" diyorum. "Ben size toptan bir akşam namazı kıldırayım da görün boyunuzun ölçüsünü..." Gösteri olsun diye de bir yandan abdest alıyorum. Biz cerbi kılıyoruz namazı hani.. Kendi ayağımınan gidip teslim olmuşum. "Mıhtar kılmıyor, biz niye kılalım?" dedirtmemek için.. Kalabalık, cami duvarı ile karşı evin duvarı dibinde çömelip kümelendi. Esgerden yeni dönmüş, okuyup yazması düzgün bir genci çağırdım yanıma.. Kendime şöyle bir çekidüzen verdim: "Gomşular" dedim, "bugün aza İbiş'inen Mahmut birlik çimento, su borusu işimiz için Nahiye Müdürünün yanına gitmiştik. O işimiz için hayırlı haberi verdi. Vali Bey kendisi emir vermiş Nafia Müdürüne.. Bir hafta bilemediniz on güne her bir şey emrimize hazır olacak. O aralık postacı geldi müdürün yanına. Bizim köye de Yüksek Vekâletten bir zarf olduğunu söyledi. Müdür zarfı aldı, baktı, sonra bana verdi. Ben de huzurunuzda açılıp okunması için İbiş biraderime virdim. Şimdi mektubu açıp okuyacağız. Ben de sizin kadar meraktayım. Müdüre göre bu zarfta bir minare mücdesi var. Eyi olur, camimizin şerefine uygun düşer. Emme ben bu işte yokum gayri.. Eyi yoruldum. Çatlattığım bir çift öküzün hayalleri daim gözümün önünde. Acısı içimde.. Eğer öyle bir şey ise Cami Yaptırma Derneğine yeni arkadaşlar

seçin. Bu işi de onlar yürütsün.. Benden namaz.. Başka bir şey istemeyin gayrik..” Sözü burda kesip İbiş'in cebinden çıkarttığı mektubu gence verdim. Oğlan zarfı yırttı. Bizimkilerin gözü dört açık.. Başladı okumaya.. Hemen de tekledi. Ağır, koyu sözlerin içinden çıkamıyor. Zaten istidacı Mutullah'tan gayrisinin içinden çıkmasının mümkinatı yok.. Değil köylük yerde, şeherde bile benim diyen babayiğit zor çıkar altından.. Her neyse, eveleye geveleye, tökezleye yıkılaya mektubu sona ulaştırdı. Köylü birbirine baktı. Çoğu avallaşmıştı.. “Ne diyor bu mektup?” diye aralarında söylendiler. Biri bağırdı: “Ne diyecek o mektup?.. Kim ki camiye gelmez, namaz kılmazsa mıhtarlık otuz lira ceza yazacak, diyor..” Yeniden birbirlerine baktılar, burunları önlerine düştü, yüzleri morardı. Hafif bir homurtu başladı anlaşılmaz cinsinden.. Karın gürültüsü gibi.. Laf aldım: “Gomşular” dedim. “Her işiniz canla başüstüne.. Lâkin ben bu işi kovalayamam. Ceza muza diye de heç bir gomşu ile kötü olamam. En iyisi benim mıhtarlıktan çekilmem..” Köylüye hafif bir umut geldi. Karşı duvar dibinde çömelenenlerden, beni tutan biri seslendi: “Pekalâ, sen mıhtarlıktan ayrılınca namaza gitmeyene ceza kesilmeyecek mi?” Sözünü yine kendi karşıladı: “Yook, yine kesilecek.. Hökümetin emrine burun kıvıracak mıhtarı, hökümet de gıvım gıvım gıvırır.. Öyleyse sen yerinden ne diye oynarsın? Su işimiz var, yol işimiz var. Valisiyle de müdürüyle de partisiyle de en yakın konuşan sensin.. Sen gidersen işimizin çoğu yatar. Bunun için ayrılmayacaksın. Namaz kılıp kılmamak, ceza verip vermemek herkesin kendinin bileceği bir iş..” Oğlanı bir bölüğü tastikledi. Bir bölüğünün de yine suratı buruştu. Geldikleri gibi birer ikişer dağıldılar. Beş sekiz kişi kaldı yanımda. Çoğu yaşlı.. İçlerinden biri: “Yavrum, Mestan'ım” dedi. “Bu namaz cerbiliğinin bir başlangıcı, bir yaş haddi yok mu? Ben bu yaştan sonra namaz, erkân öğrenemem. Sen böyük Vekâ-

letine yaz... Bu işe gencinden, ihtiyarından bir sin* çizgisi çeksin.. O zamana, cüvap gelinceye kadar da sen bizi bağışla..” “Soruyum emmi..” dedim...

Bir gün bir iş oldu. Biz cuma namazına hazırlanırken dayımın oğlu karşımda dikeldi: “Ağam hasta, hemen seni istiyor,” dedi. Çaresiz kalkıp gittik. Odasına vardık. Dayım yorgan içine başını gömmüş, ‘ah! vah!’ ediyor. Yorgandan kafasını çıkardı: “Dayı neyin var? Geçmiş olsun..” dedim. “Yavrum, Mestan’ım bir alaf geliyor, sonra üşüyorum. Benim halım hal değil..” “Dayı” dedim. “Oğlan gitsin bakkaldan gripin, aspirin bir şeyler alsın.” Biraz doğruldu, ayakta dikilen oğluna bağırdı: “Sen kapıyı sıkıca kapat da git biraz!..” Oğlan kapıyı kapatıp gidince eyisinden yatak içinde oturuşa geçti. Dinle yavrum, Mestan’ım” dedi. “Eyice dinle beni.. Çok uğraştım, kendimi çok sıkıya aldım. Emme bir türlü ben bu namaza alışamadım.. Ben bu işle başa çıkamayacağım. Bir vakit bitmeden öbürü yetişiyor. Bu namaz erişilecek, yetişilecek iş değil.. Al şu otuz lirayı!.. Anamın ak sütü gibi helâl olsun... Al yeğenim parayı, beni o defterden sil!..” Dayının oyun bozanlığı başıma yeni gayleler açacağı için lafı yokuşa sürdüm. “Olmaz Dayı, yakınlarını koruyor, diye fesadın kösteğine vururlar. Bir bunu yapamam ben. Seni hastalığın süresi raporlu sayarım..” Başını “lâhavle” der gibi sağa sola salladı: “Hasta değilim emme, tek hasta gibi yatayım. Yeter ki sen beni o defterden sil!.. Evden çıkmam, odamdan çıkmam. Adımı hastaya veririm, arayı soğutmaya bakarım..” Yatağın üstünde duran otuz liraya baktım. Altı okka boğma rakı parası... “İp nereden inceldiyse oradan kopsun” dedim içimden. Tüm bir isteksiz görünüp, parayı aldım. Hemen de ayaklandım: “Dayı bu işi heç kimse duymasın..” dedim. “Seni hasta, defterde de kaydın sürüyor sansınlar. Ben seni idare ederim. Bir şartla ki bir zaman evden çıkmak yok.. Sonra bir çuval inciri ber-

* yaş.

batlarık..” “Dinim hakkına çıkmam. Senden serbest izni gelinceye kadar, hele ötesinde dışarının yüzünü görmem.. Kıvrılır otururum odamda..” O lafını bitirmeden odadan çıktım.

Üç beş gün Dayım hanesinden kulağı tırmalayan bir ses gelmedi. Bir cuma namaza hazırlanıyorduk. Ezan nerdeyse okundu okunacak.. Baktım cemaatte bir zayıflık var. Pirelendim. Oysa biz cumaları daha şatafatlı kılıyoruz. Gözüm her bir yönü tarıyor, emme gelen yok. Yaşlı biri yanaştı yanıma: “Mıhtar niye bugün cemaat zayıf?” “Vallaha emmi, dedim, ben de onu düşünüyorum..” Hafiften güldü: “Heç düşünme..” dedi. “Dayının otuz lira verip kendini defterden sildirdiğini öğrenmişler. ‘Bizim de gücümüz paramıza yeter. Kırar, ular, otuz lira bulur, kaydımızı o defterden sildiririz..’ diyorlar. Bu gidişle namaz gediklisi iki üç ihtiyarla sana, bir de imama kalacak cami..” “Hayırlısı” dedim. “Durumu Yüce Vekâlete bildiririm, mıhtarlıktan da çekilirim.” “O da senin bileceğin bir iş..” dedi yürüdü. İmamla birbirimize bakıştık, dirliksiz bir namaz kıldık..

Gün geçtikçe köylünün bana karşı sözü sohbeti değişti. Bakışlarına karalık oturdu. “Bu işi hangi namussuz icatlayıp yükü benim üstüne yıktı?” diye işi Çerkez gıvgıvına vurdum. Heç oralı olmadılar. “Sensin bunu icatlayan..” dediler. Çaresiz ben de kendi elimle kendimi defterden sildim.

Köylü ahir benden acısını aldı. Mıhtar seçimi kapıyı çalınca haber gönderdiler: “Heç zahmet edip adaylığını koymasın.. Değil ireyimizi, günahımıza bile kurban ederik..” diye. Ben de ortalarda görünüp irezil olmamak için Angara’daki gardaşımın yanına gittim..

ÇORAK köylü Mestan Kâ'nın öyküsü 960 İhtilâline kadar uzadı. Biz gerçek olan bu öyküyü Anadolu'nun köy yapısında olan oluşumları belirtmek için uzatıp gittik. Şimdi biz yeniden 957 seçim arifesine ve Zağcı köyüne dönüyoruz.

957'nin DP iktidarı büyük bir şaşkınlık içindeydi. Bu şaşkınlıklarını kapatmak için de emirlerinde olan radyo ile, besledikleri basın organlarını büyük paralar karşılığında diledikleri gibi kullanıyorlardı. Zaten yumağın ipi çoktan elden kaçmıştı. Her oluşlarında, her hareketlerinde zaten kısıtlı olan demokratik davranışları sona erdirdiler. Kabadayılıkları arttı. Halk Partisi ve İnönü, tehditleri altına girdi. Bu günlerin tarihi yazılmıştır. Biz yine Yozgat Zağcıoğlu kavsine dönüyoruz.

Seçim kokusu her tarafı sardı. DP hiddetli ve şiddetliydi. Devlet elinde olduğu için, vilâyet de vali de emrindeydi. DP'nin dört üçlük İdare Heyeti'nde vali duruma egemendi. Ankara'daki Bakanlar, devleti baba malı etmişlerdi. Valiye telefon yağdırıyorlardı: "Çekerek'ten Halim Gürbüz, Sorgun'dan Hasan Üçsoy, Akdağ'dan Halim Sessiz vs. vs. vs...." Merkez, ilçe dahil dokuz ilçeden yüz dokuz, üç yüz dokuz ismi valinin önüne yığıyorlar. Kimine kâtiplik, kimine odacılık, kimine müdürlük vs. vs. vs. verilmesi için talimatlar veriyorlardı. Vali şaşkındı, ama telefonların hepsine "hay hay, başüstüne!..." deyip işi kapatıyordu. İçinden de kendi kendine konuşuyordu: "Bulduk yitirmezsek..." diyor, yine de ilgililere emir vermekten kendini alamıyordu.

Bizim DP'ye, yakın günlerde, gene genel başkanlıktan seçim mesajı geldi. Parti Başkanı ve İdare Heyeti harekete geçti. Paraları yoktu, bir cipleri vardı. Beş yüz bin nüfuslu koca ili tarayacak güçleri de yoktu. Kaşla göz arasında 957'de seçim yapılacağı radyolardan, gazetelerden halka duyuruldu. Biz yine köyümüze Zağcıoğluna dönelim.

Seçim haberini radyodan dinleyen köylüler - İki pilli radyo vardı köyde- buruk buruk baktılar birbirlerine.. Köye haberi Muhtar'la Ocak Başkanı dağıtmıştı. Köylüler aralarında konuşmaya başladılar:

- Biz bu hökümetin işine bir türlü akıl erdiremedik.. Üç günün biri seçim.. Seçtik de seçtiğimizi mencilise gönderdik de boyumuz göğe mi değdi?.. El elde, baş başta... Yine ardı arası kesilmeyen bir köy irezilliği. Yine ana yola bir saat mesafeli yolumuz kağnı yolu. Suyumuz selimiz Allah'a emanet.. Camiye bir minare yapmaya başladılar, üç beş metredeki alt göbeği yapmadan bırakıp gittiler. Mektep muallimsiz, Sürekçi yine başımızın belâsı. Tecil edilen borçlarımız icracının haciz dosyasında. Tüm bir köyün it dirliği sürüp gider. Herkes kendi sevdasında. Mebus seçtiğimiz âleme rahmet değil ya!.. "Yapacağız, edeceğiz.." deyip yüz kanaldan nutuk çekip geçip giderler Engürü'ye, sonra ararsan bul!.. Senin derdini, şekvanı kıçlarına silmezler. Gevezelikleri ireyimi alıncaya kadar.. Aha şimdi yarın bir gün köyün cami önüne partici deyyusların bir cipi gelir, bir cipi gider. Hepimize cennetten bal, pekmez sunar; köşk ne bilmeyiz, emme hepimize birer köşk vaadeder, biz de aval aval dinler ireylerimizi veririz. Ondan sonrası sen sağ ben selâmet.. Yine çekilmez bir köy dirliği.. Bu Demirgıratlar alıştılar, her haneye birer kutu akide şekeri getirip yine işin içinden çıkarlar.. Ben kendime hiç güvenmiyom. Valla bir kilo akide şekeri versinler hanemin iki ireyini de ben onlara veririm.. Köylüsü, şeherlisi herkesin işi sahtekârlık üzerine kurulmuş. Bu dünyayı

kıçından, namussuzluk çarşısından ne sen kurtarabilirsin ne ben... Namusluluğumuz üstümüze ağır bir vebal gibi çöker, namusluluğumuzdan suçlanırız. 'El ilen gelen düğün bayram...'

On on beş kişi sessiz sessiz dinlediler. Aralarından biri söz aldı:

- Murat Çavuş doğru söylüyor. Biz mi bu deveyi kuyruğundan döndüreceğiz?.. Dünyanın kanunu böyle.. Böyükler ne demiş: "Oğul emre itaat hac farizesi sayılır." Biz de uyarız bu işe olur biter!.. Adamın biri hocaya sormuş: "Hocam abdestsiz namaz kılınır mı?" Hoca hırslıca cevap vermiş: "Bre ey cahil! Abdestsiz namaz kılınır mı?" Adam hocanın lafını karşılamış: "Hocam ben kıldım oldu" demiş. Bizimki abdestsiz namaz kılmak, olur biter...

Seçim haberi köyün konusunu başka yönlerden bu tarafa attı. Köylü kendince homurdana dursun, particiler, muhtar, kuşkaldıranlar, oşukçular şehrin yolunu tuttular. Parti İl Başkanlığına geldiler. Kimi salonda oturdu, kimi İl Başkanının odasına girdi. Ocak Başkanı ve Muhtar İl Başkanına:

- Emrinizdeyiz, dediler. Emrinizdeyiz, emme kısa günde yolumuz papur yol olmazsa, heç yoksa suyumuzun boruları gelmezse, iki üç yıldır üç beş arşın ancak çıkan minaremiz gökyüzünü tutmazsa, biz köylüyü zaptedemek. Her biri deli öküz gibi bir tarafa sapar. Eskiler "yiyen ağız utanır" derlermiş. Biz de bu köylünün ağzını tek bir şeker şerbetile kapatamayız. Sizin inadınız 954'te doksan dokuz oy alan ve de tüm bir cümle-i âleme radyolarla bayrak olan köyümüzün cami önünde ilâniyet verilen seçmen listesinde yüz altı oyun yüz altısını partimize oturtmazsak Halkçılara ve bütün âleme irezil rüsvay oluruk, vakit daralıyor!.. Yirmi gününüz, bir ayınız kaldı seçime.. Bu ara yetişemezseniz Zağcı köyü de size 'kusura bakma' der. O zaman particiler de bizim kusurumuza bakmasın...

İl Başkanı donuk donuk dinledi köylüleri. Kendinin de inanmadığı bir sesle:

- Zağcı köyü bizim seçim simgemiz.. Bu seçimde de vefakâr, asil, milletini, vatanını, dinini seven köyünüz bizim seçim simgemiz olacaktır. Köyünüze kısa günde devlet güçlerini aktaracağız. Arkadaşlar ihmal etmişler, ama ben size söz veriyorum. Yarın Bayındırlıktan bir makine köy yolunuzu papur yoluna çevirecektir. Minarenizi seçim sonunda hemen on beş günde, bir ayda yükselteceğiz, tamamlayacağız. Elektrikli hoparlörler koyacağız minarenize.. Her bir yön Alevi köyü de olsa "Allahuekber" sesiyle uyanacak.. Uyansınlar bu dürzüler!.. Allah kelâmı onları dine, devlete sadık insanlar haline getirecek... Su işiniz de, boru işiniz de bu seçim öncesi halledilecek! Siz ayağınızı bozmayın!.. Gerçi size pek uzakta olmayan Deremumlu köyünde bir dam hikâyesi olmuş. Bilirsiniz Aleviler kendi başlarına bir taife, bir başka kavim. Üzüm bağlarını şarap küplerine sermaye ederler. Bir de kaçak rakı çekerler kendi aralarında. Pek de güzel rakı çekerlermiş imbiklerden. Kış boyu söz sohbet, saz söz, Bektaşi fıkraları dolaşıp durur sohbetlerinde. Ben Deremumlu Hasan Kâ'yı tanırım. Bir şehir kahvesinde dinledim hikâyesini: Bir gün Hasan Kâ, beş sekiz köylü damın üstüne sofrayı, tezgâhı kurmuşlar, şaraplar gelmiş. Allah ne verdiyse, et, ekmek başlamışlar içmeye. Aleviler bardağı dikinden vururlar. Bir ara geçmiş, "Ulan şu sazcı Hüseyin'i de çağıralım" demişler. Hüseyin gelmiş, başlamış sazın tellerine dokunmaya. Hasan Kâ coşmuş: "Hadi bir de halay tutalım," demiş. Beş altı köylü sazın ritmine ayak uydurarak başlamışlar dam üstünde halay çekmeye. Başta, elinde mendil, Hasan Kâ. Bir ara coşkunluk tümüyle artmış. Ve Hasan Kâ, damın siyecinden ayağı kayıp aşağıyı bulmuş, hotu çıkmış, ama yukarıya sesleniyor: "Ulan gomşular! Ayağınızı bozmayın, ben hemen geliyom.." Gelmesinin aslı yok arası yok. Haa! Ben

de size söylüyorum. Aman ha ayağınızı bozmayın!.. Biz ve devlet arkanızdayız..

İl Başkanı bu mutlu tabloyu çizerken orada bulunan birkaç İl İdare Heyeti üyesi başları, burunları önünde, kaşları yarı çatık dinliyorlardı bu nutku. Hiçbirinin sesi çıkmadı. İçlerinden de İl Başkanına küfür savuruyorlar: "Bu sahtekârlığınla Genel Merkez seni aday gösterir.." diyorlardı.

950 ve 954 seçimlerinde DP Genel Kurulu, seçilecek aday adaylarının İl Delegeleri tarafından seçilmesine saygı göstermişti. Demokrasinin de ilk şartı bu idi. Parti 957'de bu oluşa kıçını sildi. "Ben odunu aday göstersem milletvekili olur..." diyen Menderes keyfince açtığı yolu kendisi yürütüyordu. Ve Yozgat İl Başkanlığına şu telgraf geliyordu: "Yozgat'ın milletvekilleri adayı DP Genel Kurulunda tespit edilecektir ve şehrinizde, partimizce ön seçim yapılmayacaktır.."

İşte bundan sonra İl İdare Heyeti karıştı. Delegelerin seçimiyle aday olmak isteyenlerin burnu düştü. "Ne bu rezalet!.." dediler. "Ne bu eski eve yeni âdet?.." Sonra İl İdare Heyetindekilerle birlik, adaylık isteğinde olan beş sekiz kişi Ankara'ya Başbakanlığa gittiler. Başbakanlık koridorlarında uzun uzun tur attılar. Sonunda bir yetkiliden: "Sizi Namık Gedik Bey kabul edecek.." haberini aldılar.

Bir küçük odada Namık Gedik, Yozgat İl İdare Kurulu üyelerini kabul etti. Masadaki koltuğa kurulmuş vekil, kaşları çatık, bir 'hoşgeldin' demeden:

- Buyrun ne istiyorsunuz? diye biraz da sert bir ses tonuyla söylendi. Gelen beş altı kişinin sözcüsü konuşmaya başladı:

- Sayın Bakan, Genel Kurulunuzun verdiği karar bizi doyurmadı. Biz başkalarının demokratik ölçülerden ötede meclis yolunu açmalarına razı değiliz. Hepimizin içinde vatan sevgisiyle birlik mecliste hizmet etmek arzusu var.

Bu arzunun önünü Genel İdare Kurulu olarak kapatırsanız parti büyük yara alır. Hiçbirimiz içimizden gelerek çalışmayız. Bu bakımdan biz İl Delegelerinin aday adaylarını faal ve meşru yoldan seçmeleri talebini size getirdik. Sözü de uzatmaya gerek yok.. Bu kararınızdan parti mutlaka bir yara alacaktır.

Namık Gedik'in gülmeyen yüzü daha da asıldı:

- Sayın Başbakan ve Genel Kurul, ilinizde ön seçim yapmamaya karar verdi. Bu karar tatbik edilecektir.. Başka bir diyeceğiniz, bir arzunuz var mı?

Konuşmacı:

- Büyük iradeniz karşısında elbette konuşmak hakkımız yok. Susacağız ve ikbalinize dua edeceğiz. Bizden bu kadar...

Namık Gedik'e 'Allahaısmarladık' demeden hemen odasını boşalttılar ve Yozgat'ın yolunu tuttular...

İl İdare Heyetinin Ankara'daki Başbakanlık öyküsü Yozgat'a gelince söndü gitti. Bir iki üye DP'den istifa dilekçelerine. DP İl Başkanlığına sundular. Bunun ötesinde bir çözülme olayı olmadı. Yine her yön gül gülistanlıktı(!). İl Başkanı da adaylar içindeydi. Sağının solunun gemini iyice pekiştirdi.

Toplum bir sallantı içindeydi, ama kimse ne dediğini bilmiyordu. Bir bölümü: "Hadi siktirsinler..." derken, daha büyük bölümü: "Allah başımızdan Demirgırat'ı eksik etmesin..." diyordu.

Kahvelerde mizahlar, gürültüler oluyordu. O zaman tek bir Ankara radyosu vardı, tüm haberler oradan aktarılıyordu. Gazete de bir iki gün sonra geliyordu şehre. Aslında kimse ne dediğinin farkında değildi. Demokrasi oy sandığına atılacak bir reyden ibaretti.

- "Hadi seçim gelsin de ireylerimizi atalım. Ak saç, kara saç orada belli olur," diyorlardı.

Bizim köy, Zağcıoğlu, bu oluşların içinde bu olayların içine bulaşmakta geç kalmadı. Ocak Başkanımız, Muhtarımız, kuşkaldıranlarımız Parti İl Merkezini dolduru dolduruverdiler. İki üç günde bir, bir iki saatlik yolu yayan tepiyorlar, İlçe Başkanının, İl Başkanının yanında ekşiyi ekşiyiveriyorlardı. Başkanlar yaklaşmış bu oy saatinde Zağcıoğlu köylülerini "el bebek gül bebek" etmeyi yeğliyorlardı. İl Başkanı:

- Zağcıoğlu köyü gardaşlarım! Siz 954 seçiminde bizim yüz akımız oldunuz. Evvelallah. Bu seçimde de değil Yozgat'a, Türkiye'ye de emsal-i misal olacaksınız!.. "Yiyen ağız utanır" der bizim ecdadımız. Biz de sizin 54'teki varlığınızla size olan teşekkürümüzü bitirmedik. Az eksik de olsa Nafia'dan yolunuzu genişletmek için grayder gönderdik. Hepsi bitmedi, ama su yolunuz için boru gönderildi.. Velâkin çimento darlığı yüzünden çimentonuzu bir türlü gönderemedik. Caminizin minaresine üç beş taş attırdık. Önümüzdeki günlerde çimento gelecek.. Yolunuzdan yine bir grayder geçecek.. Çimentonuz dağ gibi yığılacak.. Okulunuza yeni bir öğretmen tayin edilecektir. Banka kredilerinizi de yine bir uzatmaya alacağız.. Diyeceğim şu ki: Sevgili Hemşehrilerim! Sizi muhannetin elinden alıp kurtaracağız.. Siz şimdi köyünüze dönün, köylünüze suret-i mahsus selâmlarımızı ulaştırın. Hepisini bizim adımıza gözlerinden öpün. Deyin ki: Demirgırat'ın en büyük kalesi sizsiniz.. Aman haa! Bu kaleyi yıktırmayın. Üç beş muhalif reyle o köyde dünya yıkılmaz; ama biz el içinde vasiyet ettik. Zağcı köyünde bir muhalif rey olmaz!.. 954 seçimlerinde köyünüze teşekkürlerimizi her haneye birer kilo akide şekeri takdim etmekle teyit ettik. Bu sefer de aynı akide şekerleri gelecek, ayrıca reylerin tümü yine partimize verildiği zaman laf aramızda her haneye onar lira verilecektir.. Bunu köylülere yemin ettirerek söyleyin.. Bu vaadimiz CHP'lilerin, MP'lilerin diline düşmesin.. O

zaman zorda kalırız. Adamlar zaten sebep arıyorlar.. Siz aldırmayın bu memleketin sebebi biziz!.. Memleketimizi Demokrat'ın büyük sebebinde sürdüreceğiz...

İl Başkanı, Zağcıoğullulara bir öğle kebabı sundu. Güle şakıya ayrıldılar. İl Başkanı, köylerine gidecek cipi hazırlamıştı. Köylüler Başkan'a 'sağol' deyip arabaya yığıldılar. Bir de 'allahaısmarladık' der gibi el salladılar.

Köy, motor sesini duyunca kulağını dikti. Cami duvarlarındaki köylüler telâşlandılar. Biri:

-Allahuâlem bu motor sesi icracının müjdesi... Kalkın abdestsiz bir namaz kılalım, hepimiz camiye sığınalım... Gelsin kerhanecinin arabası. Baksın cami önünde bir cemaat yok, Muhtar'ın odasının önüne sürsün. İmam da biz camiye girdikten sonra bir ikindi ezanı okusun...

Bizimkiler yiğit yiğit caminin önüne gelince durakaldılar. Caminin güneş tutan sol yanına da baktılar. Köylüden eser yoktu. Kuşkaldıran o aralık caminin giriş kapısından baktı. Namazla niyazla hiç ilgisi olmayan on otuz kişiyi yatıp kalkarken gördü. Hoca da yeni cemaatinden pek memnundu. "Allahuekber" deyip yatıyor, yeniden ayağa kalkıyordu köylüler düzensizce... Bir süre bekledi kuşkaldıran, sonra bağırdı:

- Biz geldik! İcracı değil, biz geldik! Size müjde verecek Muhtarınız, Ocak Başkanınız geldi. Kalkın da şu sahtekâr namazlığınızdan, cami duvarında şeherden getirdiğimiz müjdelerimizi size ulaştıralım...

Caminin içinde bir homurtu dağıldı. Bir ses geldi:

- İcracı değil mi?

- Yok, yok icracı değil, müjde...

Köylüler birden ferahladılar. Namazlarını yarıda bırakıp cami önünde dirildiler. Köylülerden biri:

- Oooh!.. dedi. İcracının şerrinden hepimiz camiye sığındık. İcracının cipinin sesi sandık.. Sizin cipinizmiş.. Size bu cipi kim verdi? Sizin de kendinize göre bir icra-

cılığınız var... Hepiniz irey tellâlısınız. Öyle gözüküyor ki ireylerimizi Demirgıratlarda çiviliyeceksiniz.. Cümlemiz 'Başüstüne' diyeceğiz. Köyün menfaat-i âliyesi için... Yolumuz papur yolu olacak.. Su akmayan çeşmemiz akacak.. Camimizin minaresine yeni taşlar konacak.. Ondan sonra düşüneceğiz ireyimizi..

O aralık biri patladı:

- Allah'tan korkun! dedi. Otuz elli çoluk çocuk yarısı yıkık okula bir garip eğitmenle gelip gidiyor. Bir öğretmen gelmesine hiçbir gayretiniz yok.. Ben ireyimi bu köye bir öğretmen gelince veririm Demirgırat'a.

Köylüler suskun suskun baktılar, yaşlı Ali Ağa'nın gözüne. "Yaaa!" dedi Ali Kâ, sözünü uzattı:

- Ulan, dedi. Gâvur takımları! Üç gidip beş gelmenizlen irey tüccarlığı yapıyorsunuz. Sonunda da yediğiniz bok olacak. Şekerinen mekerinen, yapılmayan yolunan, getirilmeyen suyunan yine örfünüzü köyde sürdüreceksiniz. Minaresiz cami olur emme öğretmensiz mektep olur mu?.. Siz ufacık menfaatiniz için, Muhtar, Ocak Başkanı, dahi imam, dahi kuşkaldıranlarınız, kendinize göre bir ahkâm kesiyorsunuz.. Biz de bir bok değiliz, siz de bir bok değilsiniz... Hepimiz türlü belâlar içinde, kader içinde keder içinde yuvarlanıp, sürüklenip gidiyoruz. Kimin için kuşkaldıran oluyorsunuz?.. Şeherden bu köye hangi rahmet yağdı? Hangi derdimize bir deva ilacı buldular? 'Umut fakirin ekmeği' imiş. Rahmetlik dedem de ağam da: "Yavrularım umut Allah'ın fakir kullarına verdiği bir ekmektir," derlerdi. Sizler de koca köyü bir umut ekmeği ile oyum oyum oynatıyorsunuz. Size de, size o aklı verenlere de, tümünüze de Allah'ın lâneti yağsın...

Köylüler cibicik çaldılar. Muhtar bu sözlerden çok alınmış görünüyordu. Bağıra bağıra konuşmaya başladı:

- Ula köy cemaati! İpsiz sapsız konuşan deli Ali'ye cibicik tuttunuz.. Kendi aklına sahap değil ki köyün meşve-

retine akıl erdirsin. Biz mıhtarlık olarak bu melmeketin emrindeyiz. DP İl Başkanı da öyle... Şehere gidip geldiğimizin mesarif-i umumiyesini siz mi karşılıyorsunuz? Oturun oturduğunuz yerde, her bir boka da karışmayın. Vereceğiniz bir irey... Ali'ye verirsiniz, Veli'ye verirsiniz. Ne halt edeceğinizi zaten kimse bilmez... Siz nimet azgınısınız! Böyle bir hökümet gelmiş başınıza. Yolunuzu açar, suyunuzu getirir, caminize minare yaptırır, panga borcundan sizi kurtarır... "El bebek gül bebek" der hepinize, yine siz gâvurluğunuzda ayak diretirsiniz. İreyiniz başınıza çalınsın.. Bir ireyinen kendinizi âleme rahmet sandınız. Bizi mürtad yerine koydunuz, oşukçu ettiniz, kuşkaldıran ettiniz, şeherdeki üç beş particinin emrinde uşak ettiniz. Alın, bütün köyü sizin üzerinize yıkıyoruz... Yolu yaptırın, suyu getirin, yükseğinden iki şerefeli minare yaptırın, okula üç beş muallim getirin, nimetsizliğiniz karşısında bizim bu muhtarlıkta, idare heyetinde, Parti Ocak Başkanlığında kalmamızın heç bir kerameti yok.. Alın her bir şeyi başınıza çalın...

Hırsla köylü topluluğunu terk etti. Bağıra çağıra dere kıyısındaki bostanına yöneldi. Ocak Başkanı, Oşukçu, Kılkuyruk, Kuşkaldıran peşinden yürüdüler. Topluluk bir an sustu. Onların gidişlerine baktılar, yapmacık ayak adımlarını iştahsızca seyrettiler. Aralarından biri yarı bağırmalı söze başladı:

- Gomşular, dedi, onlarınki Çerkez gıvgıvı, danışıklı döğüş.. Ne yerlerini bırakırlar ne yurtlarını... Yarın yine her biri bir hükema kesilir. Panga borçları geliyor. Kim tecil ettirecek? Şeherde yumruğu pek olanın hepsi emirlerinde.. Diyeceklerini derler, yiyeceklerini yerler. Yine zulumlarını üstümüze kusarlar. Böyle meşveret takımları ile Allah da başa çıkamaz. Bunca yokluk, perişanlık ortasında bunlarla cedelleşecek hiçbir kuvatın yok. Benim gibi sizin de, cümlenizin de... Derdimiz zaten başımızdan aşıyor.

Bir ipliğimizi çeksen kırk yamamız birden dökülüyor. Bir tarla tapanla başa çıkamıyoruz. Göğün rahmeti üzerimize zulum yağdırıyor. Ekinin bir bölümü toluluk, bir bölümü sellik oluyor. El elde baş başta... Bu köyde kimin ambarına koyduğu ekin milleti bahara ulaştıracak? Yeygi, ekin buğdayını çalıyor; ekin buğdayı yeygiyi... Yarın yine el açacağız pangaya buğday gredisi için. Yüzer, üç yüzer kilo tohumluk alınca yüreğimize yarım okka ferahlık inecek. Bütün bu işleri yine o kerhaneciler yapar. Hiçbirimizin birbirine payanda olacak hali yok. Hepimiz sıpır sıpır dökülüyoruz. Onun için gomşular, bu deyyuslara ters düşmekte hiçbir fayda yok... Zarar tokmağı yine bizim başımıza iner. Allahlarından bulsunlar, mühür de sadaret de onların olsun.. Bu bokluğa karışmakta hiç fayda yok. Bizden bir irey mi istiyorlar? Alsınlar, çıksınlar dam başına... Onun için bu kavimle cedelleşmeye hiç kimse niyet etmesin. "Bir irey mi?" desin. "Emrinizle, başüstüne. Tükrüğünü yaladığınız Demirgırat'a ireyiniz helâl olsun." Benim sözümün hülasa-yı kelâmı bu... Karı ile birlik iki ireyiniz var, verir kurtuluruz. Verecekleri şeker de cabası.. Ağzımız üç beş gün bayram eder.

Köylüler birbiri aralarında homurdandılar. Esat Onbaşı'yı haklı buldular. Biri ortalığa seslendi:

- Esat kitap gibi laf etti. Dediği gibi bu taife ile başa çıkılmaz. Evli evine köylü köyüne.. Üçkâğıtçı kuşkaldıranların başları pınar, ayakları göl olsun...

- Öyle öyle, doğru, dediler. Biz işimize bakalım. İrey günü gelince de verelim ireyleri Demirgırat'a, başları göğe ersin...

SEÇİM sıcağı her yanı sardı. Şehirde partililer namus belâsı, parti belâsı birleşi birleşiverdiler. DP'nin il binasında birden üç cip belirdi. CHP de hırsını arttırdı. Onlara göre DP bu şehirde gidiciydi. Osman Bölükbaşı'nın MP'si de bir ciple cevelan etti. Genel merkezlerinden partilerine destek için gelenler şehir kahvelerini ve meyhanelerini şenlendirdiler. Meyhaneciler memnundu. İçlerinden biri: "Ah her gün seçim olsa da biz de seçim payımızı alıp dünya yüzüne çıksak," dedi.

Şehir şenlenmişti. Herkes birinci sınıf partici kesilmişti. Alıyorlar, veriyorlar, kahvelerde, lokantalarda, pazarlarda şenlik yaratıyorlardı. O aralık Osman Bölükbaşı geldi. Yozgatlı severdi onu. Salı pazarı günü, Cumhuriyet alanı ana baba günü oldu. Bölükbaşı halkı coşturdukça coşturdu. Alkıştan dört bir yön titredi. Bir aralık Bölükbaşı:

- İyisiniz, çok iyisiniz, ekininiz boylu poslu. Lâkin kellenizden bir tek buğday düşmüyor.

Dinleyiciler bu sözü de yürekten alkışladılar.

Şehre şenlik gelmişti. Parti liderlerinin yardımcısı oşukçular Cumhuriyet alanını bayrama çevirdiler. Seçime bir hafta kala yer gök bir oldu. DP'liler bindirilmiş kıtalar halinde kazalardan otobüslerle geliyor, her biri kendine göre demokrasi nutku veriyor, aslı arası olmayan alkışlar alanda eriyip gidiyordu.

Biz şimdi yeniden Zağcıoğlu'na dönelim. DP için Zağcıoğlu'nun özel bir yeri vardı. 954 seçimlerinde doksan dokuz oyun tümünü Demokratlara veren köylüler bu kez de oylarının tümünü DP'ye vermeyi içlerine sindirmişler-

di. İl teşkilatı bu konuda kararlı görünüyor, Merkez İlçe Başkanının Zağcıoğlu köyü ile ilgilenmesini istiyordu. Aslında köylüler gelenden gidenden usanmışlardı. Büyük eğilim: "İreyi dağıtmaya gerek yok. Verelim bu deyyuslara... Yolumuza, suyumuza, birer kiloluk şekerimize bakalım," diyorlardı.

Seçime üç gün kalmıştı. Bir cip sesi doldurdu köyü. Köylüler: "Bu da neyin belâsı?" dediler. Cip caminin duvarı yakınında durdu. İçerden üç kişi indi, biri İlçe Başkanı idi. Hemen toparlanı toparlanıverdiler. Muhtar, Ocak Başkanı, kuşkaldıranlar İlçe Başkanına temanna sundular: "Hoş geldiniz, şeref verdiniz," dediler. İlçe Başkanı cami duvarının gölgesine sığınan yirmi otuz köylüyü selâmladı, hepsinin hal ve hatırını sordu:

- Sevgili, aziz kardeşlerim, gözlerinizdeki ışık beni çok memnun etti. İl Başkanının, İl İdare Heyeti azalarının hepinize suret-i mahsusada selâmları var. Hepinizi kucaklarım. Siz DP'nin değil Yozgat'ta, Türkiye'de bir numaralı kalesisiniz. 54'te doksan dokuz reyle ihyâ ettiniz partimizi... Bu seçimde de yüz altı oyunuzla ihyâ edeceksiniz. Zaten bitmeye yüz tutmuş Halk Partisinin defterini köyünüzde dürüp rafa koyacaksınız. Bu köy adaletin, müslümanlığın, kardeşliğin sağ sol köylerinizde temsilcisi olacak ve birlik beraberliği cümle âleme ilân edeceksiniz. Bize gelen sevindirici haberler hepinizin bizimle birlik olduğunu gösteriyor. Sağ olun, Allah sizden razı olsun.. Koşa yaşayın! DP sizi evlâdı gibi kucağının korunmasına aldı. Size yemini billah ile söylerim ki bu seçim sonrasında köyünüze devletin bütün nimetleri aktarılacaktır.. Bazı arızalarımız oldu. Zağcıoğlu'na hakkettiği itibarı, iltifatı gösteremedik, ama bundan sonra asla... Siz başımızın tacısınız...

İlçe Başkanının sözleri uzadı gitti. Köylüler suskun suskun dinlediler. O aralık içlerinden biri: "Allah sizi ba-

şımızdan eksik etmesin!" deyince yarım tertip bir alkış ortayı sardı.

- Sağ olun, dedi, İlçe Başkanı. Zaten sizden de bundan başka asalet beklenmez. Şekerleriniz şeker... Ayrıca köy halkına para yönünden partimiz yardımcı olacaktır. Sizi aç, sefil bırakmayacağız. Sağ olun hepiniz!.

Konuşmalar uzar giderken Muhtar, İlçe Başkanı ve arkadaşlarını odaya davet etti. Köylülere de: "Gomşular, misafirlerimiz yoldan geldi. İcicik dinlensinler," dedi. DP Ocak Başkanı, kuşkaldıranlar, bir iki oşukçu misafirlerin arkasına takıldılar, odaya vardılar. Rahat minderlere uzandılar. İlçe Başkanı: "Oooh dünya varmış! Şöyle bir şekillenip, havalanıp sohbetimize, meşveretimize başlayalım," dedi.

- Bir çay yapayım mı? dedi Muhtar.

İlçe Başkanı:

- Sayın Muhtar'ım, dedi. Bu saatten sonra bizim ağzımız çay ağzı değil. Rakı ağzı, sohbet ağzı... Cipte her bir tedarik var. Haydi şoför efendi arabadaki azığımızı getir. Muhtar sen de yer sofrasını hemen kur..

Herkesin gözüne bir ışık oturdu. Koşuşu koşuverdiler. Minderli, yastıklı yer sofrası kuruldu. Kaşla göz arası mezeler sofrayı şenlendirdi. Bir büyük rakı kondu ortaya, çay bardakları, üç beş su bardağı konukların önüne yerleştirildi. Gözü ışıl ışıl ışıldayan oşukçu bir taraftan rakıları bardaklara doldururken bir yandan da konuşuyordu:

- Çok bir Sayın Başkanım, ne büyük zahmet buyurmuşsunuz.. Haberimiz olsaydı size bu zahmeti yaptırmazdık. Köyümüzün namusuna, şerefine uygun sofrayı biz kurardık. Allah razı olsun sizden.. Çok şükür aramızda teklif tekellifat yok, kan kardaşıyız artık. Partimiz nerede biz de oradayız...

Bağdaşlarında: "Haydi şerefinize! Demirgırat'ın şerefine! Köyümüzün menfaat-i âlileri şerefine bir tek kadeh

kaldıralım.." dediler. Kadehler kalktı. İştahlı iştahlı çay bardağındaki rakıları diplediler. Muhtar 54 seçimlerinde sandık başkanı olan Hakkı Bey'den söz açtı:

- 54'te Hakkı Bey diye bir Halk Partiliyi sandık başkanı olarak bizim köye göndermişler. Hakkı Bey'in bizim köye geleceğini duyunca hali keyfiyetini, parti durumunu şeherden sorduk soruşturduk. "Doğru," dediler, "Halk Partili. Yumuşatmaya bakın. Akşamları üç beş bardak içermiş, onun hazırlığını yapın. Sonra da Hakkı Bey'e kurduğunuz sofrada hali keyfiyeti kendisine lisan-ı hal ile anlatınız. Hakkı Bey, deyin, bu köyün ireyinin tümü Demirgırat'ın. Doksan sekiz ireyimiz var. Şart ettik doksan sekizini de DP'ye vereceğiz. Bizim Demirgırat'la çok işimiz var. Yol işimiz var, su işimiz var, caminin minare işi var... Bunun hepisini Demirgırat yemini billahla kabullendi. Senin tek ireyinin başka davul çalması işimizin tümünü boklar. Gel bir sefer Halkçılıktan vaz geç. İreyini Demirgırat'a ver.. Bizim işlerimiz de kül ufak olsun sayende..."

Sonunda Hakkı Bey'i razı ettik. "Peki komşular" dedi. Siz bizim babamızsınız, atamızsınız, hepimiz Demirgırat'ız. Yeni gelen, köyümüzü şereflendiren bu mohterem gardaşımızın ehval-i keyfiyeti ne?.. Onu bilmek istiyoruz. Herhal bizdendir?.. Köydeki demirgrasiyi şereflendirecektir... Haydi kadehlerimizi onun şerefine kaldıralım...

Sandık Başkanı konuşmak için yutkunurken İlçe Başkanı söz aldı:

- Bizim Namık bir numaralı Demirgırat'tır. Memurluğu ötesinde çok günü partide geçer. Biz bir arıza olmasın diye seçim kuruluna tesir edip Namık'ı sizin köyün seçim sandık başkanı olarak da görevlendirdik. Ben kendi Demirkıratlığımdan şüphe ederim, ama Namık'tan şüphe etmem. Seçim esnasında bir arıza olursa Namık'a yardımcı olunuz, onu kollayınız!.. Ötesi papur yolu!.. Şimdi bana da müsaade edin. Şehirde siyaset ana baba günü.. Yozgat'a döneyim.

Ocak Başkanı:

- Sayın Başkanım, bu köy seni misafir etmekten şeref duyar. Bu saatte ne gidiş?.. Yerin yurdun, yatağın hazırlandı. Yorgunluğunu burada bırak, yarın sabah Allah selâmet versin...

İlçe Başkanı:

- Gomşular, dedi, Yozgat kaynayan bir kazan... Buradan evime gidersem, ayağımı rahatlıkla uzatıp yatacak değilim, sabaha kadar sürecek İl Başkanlığı toplantısına yetişmem lâzım. İkramınıza, dostluğunuza teşekkür ederim. Nasıl olsa Zağcıoğlu bizden bir milim çizgi ötesine gitmeyecektir. Size seçim sonunda da hep birlik büyük bir bayram yaşatacağız. Şekerleriniz gelecek, üstelik her haneye beş lira teşekkür mektubu ulaşacak...

Gecenin yarıya ulaştığı bir saatte İlçe Başkanının cipinin motor sesi köyü yalayıp uzaklaştı. Uyanan beş on köylü kendi içlerinde şöyle mırıldandı: "Ula yoksa icracı mı geldi?.."

Odaya dönüşlerinde keyifleri biraz daha arttı. Rakı gani idi, meze de öylesine.. Çay bardaklarını yeniden doldurdular. Sandık Başkanının şerefine kaldırdılar. Ocak Başkanı lafı kaptı:

- Mohterem Sandık Başkanımız, yüzünden asalet akıyor. Demirgıratlığın da bizi ayrıca ihya etti. Sayende yüz altı ireyin yüz altısı da partimize çıkacak, emme bu aralık beynimi kaşıyan bir iş var: Açık yaraya kurt düşmez. Köy seçmen listesi hazırlanırken şimdi burada bulunmayan Gazi Ahmet'le garısının isimleri de yazılmış. Mehmet Gazi aslında Halk Partili. Geçen seçimde yalvar yakar Demirgırat'a irey verdi. Kuva-yı Milliyede, Sakarya'da, İnönü'de bulunmuş. Söylenenlere göre de yiğit bir savaşçıymış, gözünü budaktan esirgemezmiş. Kuva-yı Milliye'ye köyden dört kişi gitmiş, bir o canını kurtarıp dönmüş. Isındıramadık bir türlü bize... Hörmetinde kusur etmedik,

emme hep bizi tersler, azarlar, yerimize oturttururdu. Son günlerde hiçbirimizle konuşmaz oldu. "Gazi Emmi" deyip bir şeyler söylemek isterken bizi tersler: "Siz gidin gâvurluğunuza bakın. Benim ne gaziliğim var, ne emmiliğim..." Susar, bakardık alık alık yüzüne. Aradan şimdi pek vakit geçmedi. On, on beş gün önce, heç habarımız yok, şeherden bir kamyonet tutmuş. Bir gece yarısı eşyalarının bir bölümünü yükleyip şehre gitmiş. Şeher kıyısında bir gecekonduya yerleşmiş. Bize sonradan gelen bir habere göre garısına: "Hatun," demiş, "ben burdayken de gelirler başının etini yerler. 'Emmi,' derler, 'ayağını öperik. Seçmen listesinde ablamızla birlik kaydın var. Heç yoksa seçim günü tek araba tutalım, köye gel. İreyini bizim hatırımıza, köyün menfaati hatırına Demirgırat'a ver. Böylelikle köyüne son gittilik böyük bir hizmet göster.' Bunlar gelip, bunları söyler. Dirliğini dışlığını bırakmazlar. Onun için bu seçim yaklaşımında kara gölgemi kaybedeyim. Beş on günlüğüne Engürü'deki tanışıkların yanına gideyim. Sen de kapıyı kapat, Çatak mahallesindeki ahbapların birinin evinde seçim gününü geçir. Ellerinden böylece kurtulmuş oluruz."

Çay bardaklarını bir tek daha doldurdular. Şaşkın bakışlarla birbirlerine "şerefine" deyip kadehlerini dipledi-

ler. O aralık Muhtar sözü aldı:

- Sayın Sandık Başkanı Namık Bey, bizim Ocak Başkanının konuşması tümüyle doğru. Ben de hali keyfiyeti şeherde izledim. Bu Gazi ve garısının isimleri seçmen listesinde... Bunlar irey kullanmazsa yüz altı irey yerine yüz dört irey çıkar. Listede imzaları bomboş kalır. Ondan sonra da bütün işler boklanır. İnadımız, gayretimiz bir büyük irezilliğe düşer. Sen bizden gavi Demirgırat'sın, bu işe çareyi de sen bulacaksın. Bizim 54'te seçim neticemiz Hakkı Bey sayesinde doksan dokuz irey üzerine İlçe Seçim Kurulu-

na ulaştırıldı. O gün üç buçuk, dört arasında da Engürü

radyosunda ilan edildi: "Yozgat Zağcıoğlu seçmen sayısı: 99, DP: 99, CHP: ... MP: ... Bizim şanımız şerefimiz orada yüceldi. Köyümüz bayram etti. Seçim sonrasının devresi gününde yani mebuslarımız, partinin ileri gelenleri köyümüzü ihya ettiler. Her eve birer kutu şeker verdiler. "Sizin bundan sonra halledilmeyecek davanız yok.." dediler. Verdikleri sözün yarısını yaptılar, yarısını yapamadılar... Emme köyün Ziraat borçlarını bir başka seneye aktardılar. Tohumluk verdiler, öküz gredisi verdiler.. Bize bir dünya soluğu aldırdılar. Şimdi de öyle olacak.. Lâkin Sayın Başkan! Ahmet Gazi çatal kazık... Nasıl hal ve keyfiyete girecek?..

Sandık Başkanı rakısını yudumlarken konuşmaya başladı:

- Sevgili Muhtar, sen kendini boş yere ezip büzüyorsun. Her işin bir çözümü bulunur. Laf üç beşimizin arasında.. Yarından sonraki seçimde biz Ocak Başkanı ile seçimler sürerken bir bahane bulup yemek faslı icat ederiz. O arada tenhalıkta oylarını zarflayıp getirir, oy sandığına atarız. Kimsenin kılı bile duymaz... Haydi şerefinize son bardak!.. Seçim nasıl olsa yarından sonra.

Oturanların gözlerine bir ışık indi...

- Sağol Namık Bey, Allah senin gibileri başımızdan eksik etmesin. Dünyamızı ferahlattın.. Yarın ola, devresi gün ola, seçim günü gele, her bir şey kül ufak olur sayende, dediler..

Sandık Başkanını makata serilmiş yün yatağının rahatlığına terk ettiler.

Süre süre devrisi sabah da geldi. Sandık Başkanını yağa bala gömdüler. Sonra Muhtar:

- Sayın başkan, hafif hafif aşağı evlerden bu yana köylünün ehval-i keyfiyetini kolaçan edelim. İmanları zayıf olanları para pul her ne var ise, ceplerine koyup yeminlerini tazelettirelim. Aslında tüm bir köy üçten dokuza şart

etti. Demirgırasiye yemin etti. Gırat'tan bir ayak öteye gitmeyeceğine söz verdi. Bizim köylü kendi meşveretlerinde kaypak, emme bu irey için verdikleri sözleri ben tekeffül ediyorum. Emme bir gidip her birinin hatırını bir soralım.

Bir süre dere kenarına indiler. Oşukçu elindeki torbadan bir şeyler çıkarttı. Rakı, su ve bir de üç beş türlü yiyecek... Sandık Başkanı gülümsedi:

- Yahu, dedi. Siz de ne âlicenap adamsınız! Yol yordam bilenlerdensiniz. Haydi dere kıyısı bu çadırlıkta bir iki kadeh atalım!

Şenlendi dünyaları. Bizimkiler de Sandık Başkanına uyup birkaç kadehi elden ele dolaştırdılar. Altlarındaki dere bir değirmenlik suyu kıvır kıvır ediyordu. Köşebaşlarına sessiz sakin vurup yoluna koyuluyordu. Dere kıyısındaki söğüt ağaçlarının yaprakları yavaşından esen yel ile kendilerine özgü bir ses çıkarıyordu. Serçelerin inatlı sesleri dere boyunu doldurup taşırıyor, biraz uzaklarda boşluğun sessizliğine tutsak oluyordu. Her biri kendince bir süre duygulandı. İçlerinden biri boşluğa doğru konuştu: "Bizim ağacımız söğüt, kuşumuz serçe..."

Köye doğru yürüdüler. Alt tabandan köye girdiler. Avlularda, kapı aralıklarında oturan kadınlara "merhaba" dediler. Ocak Başkanı çok kadına soruyordu:

- Yarın tamam mı abla?

Kadın gülümsüyordu:

- Benim için tamam, emme erkeğim bilir!..

Her eve bir "merhaba" deyip, hal hatır sorup yukarı mahalleye geldiler. Gördüklerinin, bulduklarının hal hatırlarını sordular. Her yönden olumlu yanıt geliyordu. Kapısı kapalı avluya bakan, iki üç penceresi olan, camları kirden kapanmış evin avlusunda durdular. Kimsecikler yoktu. Avludaki bir iki kayısı, bir dut ağacı kurumuştu. Sandık Başkanı:

- Bu da kimin evi? dedi.

Kuşkaldıran lafa girdi:

- Bu da, dedi. Sininde yatmayasıca Satı Kadın'ın evi... 54'te bir kutu şeker alamadığı için bizi gelen mohterem misafirlerimiz karşısında irezil eden bir sinek. Allah'tan bugünlere erişemedi, defterden kaydı silindi. Yaşasaydı yine başımızın belâsı olurdu. Allah'ın takdir-i ilâhisi cezasını verdi.

Orada bulunanların, Satı Hatun'u tanıyanların hiçbirinden ses çıkmadı, yürüdüler ve odaya geldiler.

Seçim yarındı. Sandık Başkanı iki gün önce gelmişti. Bu akşam da sofralarını kurup demirgırasiye kadeh kaldırdılar...

ILIK, mavi bir sabah indi Zağcıoğlu köyünün üstüne. Umut dağıtıyordu gökyüzü sonbaharın güzel gününde. "Umut fakirin ekmeği, ye Memet ye..." derler. Köy ahalisinin umudu da aydınlık bir gök ışığının avlularına, sofralarına, yüreklerine inmesiydi...

- Garı, dedi, köylülerden biri. Seçim sandığı açılmıştır. Gidelim, olmaz olasıca neye nereye vermediğimiz ireyimizi sandığa atalım da kurtulalım bu işin içinden.. Her haneye birer kutu şeker verileceğini Muhtar da Ocak Başkanı da 'üçten dokuza şart ederek' sözlerini mühürlediler. Zaten bu ireyin Ali'ye Veli'ye gitmesi bizi hiç ilâkadar etmez. Ne yapıyorlar bilmem şeherlerde bizim ireylerimizi?.. Paşaya padişaha mı yarıyor? İreylerimiz gâvura esger mi oluyor? Bağdat'ı, Basra'yı mı kuşatıyor? Yoksa bizi oyum oyum oynatan bir kavmin elinde serhoş çerezi mi oluyor?.. Onun orasını 54'te de bilemedik, şimdi de bilecek aklımız yok... Zaten aklımız olsaydı Cenab-ı Mevlâm bizi bu yazı yabana fırlatıp atmazdı. Ona da gidip camilerde, cuma namazlarında: "Yarabbi bizi şefaatinden mahrum etme, yevmilkıyamette cennetinle bizi tefsir et!" diye el açıp dualar etmezdik. Hikmetinden sual olunmaz. Kaval geldik, ıslık gidiyoruz. Ötesini yine Mevlam bilir. Herhalde bizi yazı yaban, yırtık işlik, yalınayak, daltaban öbür tarafta terbiye etmez... Dünyada verdiğim terbiye yeter, der kollar ve bağışlar. Hadi garı, şu dışarılık fistanını giy! Başına da yemenini sar düş önüme!..

Caminin avlusunda alaca bulaca örtülü bir masa kurulmuş. Sandık Başkanı, Muhtar'ın odasından getirilmiş yarı

koltuklu bir sandalyeye kurulmuş, sağında solunda DP Ocak Başkanı ve Muhtar yer almıştı. CHP'nin ve MP'nin gözlemcileri yoktu. Belliydi ortadaki iş... Köylü oyunu DP'ye verecekti. Bir köylü kalabalığı birden sandık başına yığıldı. Hareketli bir alışveriş başlamıştı. Kimin önce oy vereceği belli değildi. Köylü sanki bir oy verme yarışına tutulmuştu. "Önce ben vereceğim!." diye bağırandan geçilmiyordu. Tilki akıllı Sandık Başkanı hepsini hizaya getirdi. Oy pusulaları masanın üzerinden alınıp caminin içine giriliyor, zarfa konup tükrük efendi ile yapıştırılıyor, sonra Sandık Başkanının önündeki sandığa: "Hadi hayırlısı" deyip atılıyordu.

Köylü, tükrüğün işe yaradığını ve zarfı bu seçimlerde öğrendi. Geçen seçimde olduğu gibi bu seçimde de köyün sığır çobanını el ense edip sandık başına getirdiler. Öğle sonu sandık başı tenhalaştı. Köylüler oylarını kullanıp dağılı dağılıverdiler. On yirmi meraklı da caminin karşısındaki duvara sırtlarını dayayıp çömelmişlerdi. Sandığa ve Sandık Başkanına bakıyorlardı.

Bir aralık Ocak Başkanı, Sandık Başkanının kulağına eğilip: "Şu gelmeyen ve de seçmen listesinde adı bulunan Gazi Ahmet Çavuş'un ve de garısının ireylerini nasıl kullanacağız? Bir yemek paydosu versek de o aralık isimlerinin yanını parmak basarak kapatsak, kaşla göz arası iki oy pusulasını zarflayıp sandığa atsak.." Ve de öyle yaptılar.

Sandık Başkanı karşı duvar diplerindeki köylülere seslendi:

- Görüyorsunuz seçim büyük bir âhenk içinde sona erdi. Aşağı yukarı seçmen listesi tamam. Haydi varın siz de işlerinize gidin.

Beş on köylü homurdanarak kalktı. Geride kalanlar umursamadılar. Kaşla göz arası Gazi Ahmet Çavuş'un ve karısının oyları bir alicengiz oyunu ile sandığa atıldı.

Öğle sonu saat bire doğru gelirken köyün yüz altı oyu kullanılmış oldu. Saat on yedide açılması gereken sandık hemen açıldı. 954 seçimlerinde de böyle olmuş, oy sonucu on dört - on beş arası iki adım ötedeki şehirde DP İl Başkanlığına ulaştırılmış, üç buçuk - dört arası Ankara radyosu müzik yayınını kesmiş, Zağcıoğlu köyünün doksan dokuz oyunu DP'ye verdiğini bildirmişti. Şimdi de alelacele köylüler huzurunda tasnif yapılıp yüz altı oyun yüz altısının da DP'ye çıktığı Sandık Başkanı tarafından köylülere açıklanmıştı:

- Sayın köylü kardaşlarım, huzurunuzda sandık açıldı. Zarflar birer birer yırtılarak reyler tasnif edildi. Neticeyi bildiriyorum: DP: 106, CHP: -, MP: -. Takdirinize hörmet ve teşekkür duyarım. Bu yüce iktidarınız sizin bu vefakârlığınıza karşılık verecek, her bir işinizi kül ufak edecektir. Ben şimdi tuttuğum zabıtı İlçe Seçim Kuruluna ulaştırmak için hemen yola çıkacağım. İnşallah birkaç saat içinde de sizin büyük asaletinizi Ankara radyosu tüm bir Türkiye'ye duyuracaktır. Elinize sağlık, Allah'a emanet olun. Haydi allahaısmarladık! Koşa yaşayın!..

Cipin motoru homurdandı. Sandık Başkanı cibiciklerle uğurlandı. Beş on dakika ölçüsünde heyecanla şehre gelen Namık Bey, Seçim Kurulu'ndan önce DP İl Merkezine koştu. Kendi içinde konuşuyordu: "Bu başarımdan sonra herhalde DP iktidarı bana bir ilçede müdürlük verir. Zaten kâtiplikten yıldım usandım." İl Başkanına heyecan ve gururla seçim sonu tutanağını sundu:

- Bravo.. dedi İl Başkanı. Demirkırat'ın yılmaz neferi!.. Elbet bu gayretinden dolayı DP iktidarı sana da lâyık olduğun mertebeyi verecektir. Çok teşekkür ederiz. Sen biraz daha bekle, saat beşi aşsın öyle götür tutanağı İlçe Seçim Kuruluna. Biz şimdi gerekeni yaparız...

Ve öyle yaptılar. DP Genel Merkezine acele telefonla seçim sonucunu bildirdiler.

İşin garibi seçimi umursamadığım için ben de oy vermeye gitmedim. Divana uzanmış, elimdeki gazeteyi karıştırırken radyo şarkı yayınlarını birdenbire kesti:

- Değerli dinleyiciler, şimdi seçim sonuçları alınmış bölgelerden haberler sunuyoruz: Bilecik, filan köy: 78 oy. DP: 78, CHP: -, MP: -.

Saydı da döktü. Bir aralık Yozgat, Zağcıoğlu köyü: Seçmen sayısı: 106, DP: 106, CHP: -, MP: -.

Sonra tekrar şarkılar başladı. Ben de gülüp gazetemi okumaya devam ettim.

Akşamın ilk karanlığında çarşıya indiğim zaman Saat Kulesinin dört bir yanında davul, zurna eşliğinde DP'lilerin bayram yaptığını gördüm. Her günkü alışkanlığım gereği ayağım meyhaneye kaydı. Meyhanede herkes homurdanıyordu: "Saat üçte-dörtte nasıl sonuç bildirilir? Bu Demirkıratlar din-imanla birlik sahtekârlığı da kendilerine geçer akçe saydılar. Lânet olsun hepsine... Helbet onlardan bir sual eden çıkar... Be hey Allah'ın zalımları, ortada kanun var, kararname var; sandık beşte kapanır, diye. Seçim sonuçlarının saat yirmi birden önce radyoyla bildirilmesi yasak, diye. Bunlar yasağı masağı dasıparayı almıyorlar. Yarın da kendilerine sorgu sual soracak birinin ortaya çıkacağını hesaba katmıyorlar. Bunlarınki aşiret kafası, ahali de kıl çadırda emirlerine "evet efendim" diyen bir garip ahali. Yani teb'a, kul.. Allah derler Allah'tan korkmazlar. Nutuklarda 'sevgili vatandaşlarım' derler, kuldan utanmazlar... Bunların gözleri kara. Günün birinde kağnıları bir çamura oturur. O zaman sen seyreyle gümbürdüyü..."

Meyhanede masalar ayrı ise de sözler birleşti. Herkes konuşanlara hak verdi. Dumanlı meyhane gecesi uzayıp gidiyordu. Masaların birinden bir kişi elinde kadehi ile ayağa kalktı:

- Arkadaşlar, dedi, keyfinizi yormayın. Bunlarla başa çıkacak gücümüz yok. 54'te de böyleydi. Kim sual sorabildi bunlara? Bu iş böyle gelmiş böyle gider... En iyisi işi Allah'a havale etmek... Haydi kadehimi cümle cemaatin şerefine kaldırıyorum!..

Sağ sol homur homur homurdanıyordu. Bu oluşlar içinde bir haber CHP Genel Merkezine ulaştırıldı. Haber şuydu: Seçmen listesinde isimleri olan Gazi Ahmet Çavuş ve karısı seçim günü köyde yoktular. Seçimden on beş yirmi gün önce köyü terk etmişlerdi. Bunların oyu olmayınca köyün oy sayısı yüz dörde düşerdi. DP şanlı bayrak kaldıramazdı. Onların yerine kim oy kullanmış acaba?.. Seçmen listesine kim parmak basmış?.. Gazi Çavuş hemi okumayı yazmayı bilir. Parmak basan cinsinden bir adam değildi. Acaba kim parmak basmış?...

DP İl İdare Heyeti birden karıştı. İşin içinden çıkmanın olanağı yoktu. Köylüye söz vermişlerdi. "Her eve bir kutu şeker ve her eve beşer lira..." İşin böyle sarpa sardığını gören köylüler acaba ne nerdi? Seçimin ikinci gününün sabahı seçilen mebusların haberi olmasın diye gizli bir toplantı yaptılar. İlçe Başkanı da toplantıya katıldı. İl Başkanı:

- Arkadaşlar, kötü bir durum içindeyiz. Köyde olmayan iki kişinin - karı koca- oylarını da kullandırmışlar. Bu hal İlçe Seçim Kuruluna giderse o köyün seçimi iptal edilir. Biz onun önüne geçmeye çalışacağız. Ama Zağcıoğlu köyüne vaat ettiğimiz şeker, para yerine getirilmezse köylü kıyameti koparır. En doğrusu köylüyü köyünde uyutmak... Bu işe İlçe Başkanı vazifeli. Yarın er sabah iyisinden sesi güzel bir hafız bulsun, elektrikli hoparlör bulsun, cicili bicili kâğıtlara sarılmış iki yüz üç yüz külâh akide şekeri yaptırsın. Hep birlik gidip köyün yüz altı oyunu DP'ye verdiğini ilân ile birlik cami önünde çok güzel bir mevlüt okutup şekerleri, bir iki külâh köylü kardeşlerimize dağıtalım. Akla yatkını bu mu? dedi.

- Bu, bu, bu... dediler.

İlçe Başkanı:

- Canla baş üstüne sayın Başkan, dedi. Yarın sabah davulunu, zurnasını, hafızını, hoperlörünü, cicili bicili kâğıtlarla akide şekerlerini, hepsini hepsini sayende kaşla göz arası hazırlatıp vefakâr köyümüze giderim. Siz gam yemeyin.. Köylüyü şehere taşırmam... Ama hepsine para gerek. Zengin olsaydım hepiciğini ben karşılardım. Lâkin ben fakir bir terzi parçasıyım. Melmeket adına, parti adına bir güreşe soyundum. Dükkânımı on dört yaşındaki oğluma bıraktım. Bu davaya verdim kendimi Allah bir Demirgırat parti iki...

İl Başkanı muhasip üyeye seslendi:

- Biz partimizin asaletini İlçe Başkanımız Nesim Efendilerle ayakta tutuyoruz. Kendisi sağ olsun, yakında kendine devlet dairelerinde kıdemli bir yer bulacağız. Nesim Efendi'ye beş yüz lira ver. Bol bol harcasın köy yerinde... "Yiyen ağız utanır" derler. Köylü de mevlüdü, gül şerbetini, külâh külâh şekerleri görünce dünyasını şaşırır, teşekkür eder partimize.. Sonrası, Allah kerim..

Devresi gün iki cip saat on iki sıralarında Zağcıoğlu köyüne sürekli kornalar çalarak girdi. Zaten yarı yarıya ayakta olan köylü tümüyle ayaklandı. Davul zurna sesleri köyün dört bir yönüne dağıldı. Sağdan soldan çocuklar kendi aralarında halay havası tutturup "şeker geldi, şeker geldi" diye bağırıştılar.. Caminin dört bir yönünü çoluk çocuk, kadın kız doldurdu. Ortalık daha önce görmedikleri bayram yerine döndü. Sağdan soldan bağırışmalar, fısıltılar dağılıyordu: "Şekerimizi, şekerimizi getirmişler.."

Caminin sahanlığında bir kilim üstündeki minderlere diz kırıp oturmuş üç beş kişi gördüler. Davulcular bir vurup bir susuyorlardı. Zurnacıların zurnaları gittikçe kesiliyordu. Bir ses yayıldı ortalığa.. Köylü milletinin duymadığı, dört bir yanı dolduran bir ses, pilli hoparlörün sesi..

Şaşkın şaşkın sağa sola, birbirlerine baktılar. İlçe Başkanının sesiydi bu:

- Sevgili Zağcıoğlu gardaşlarım!.. Hepinizin muhabbetle gözlerinden öperim. Bacılarımın, benden yaşlısının ellerini öper, benden küçüklere sevgiyle selâm ederim. Sizin yaptığınız bu büyük asalet, Demokrat Partiye gösterdiğiniz bağlılık Türk demirgırasi tarihinde unutulmayan bir sayfa olacaktır... Sizin bu büyük elâkanız melmeketimizde Demirgıratlığın yerleşmesinde emsali olmayan bir nişane olacaktır. Partimiz mohterem Zağcıoğlu köylülerine, efendileriyle hanımlarıyla birlik minnettarlığını kıyamete kadar sürdürecektir. Ben fakir, garip bir terzi parçasıyım. Ammavelâkin demirgırasiyi tüm bir melmeketimizde yerleştirmek isteyen böyük partimizin bir kulu kölesiyim. Bu vatan sizin gayretinizle demirgırasiyi yüceltecek, yükseltecek, sizleri yüksek bir hayat seviyesine ulaştıracaktır... Namusum hakkına söz veriyorum: 54'ten bu yana tümüyle onarılmamış yolunuzu birkaç ay içinde asfalt yapacağız. Neyleyelim ki Yüce Karayolları Vekâletini beş on kez ikaz ettiğimiz halde asfalt makinalarını değil köylere, şeherlere getiremedik. Kayseri asfalt bölge müdürünü bu işten aldıracağız.. Yollarınız asfaltlı papur yolu olacak...

Birer kilo akide şekeri bekleyen köyün tüm bir ehalisi karısıyla kızıyla, çoluğuyla çocuğuyla, erkeğiyle caminin önündeki yukarı mahalleye giden, birkaç yol kesen alanı diz çökerek, bağdaş kurarak doldurmuşlardı. Çıt sesi çıkmıyordu. İlçe Başkanını dinliyorlardı. İlçe Başkanı sözlerini sürdürdü.

- Yarıda kalmış caminizin minaresini iki kat yükselteceğiz. İki şerefeli, iki müezzinli, bir ucu yüce Allah'a uzanan minare yapacağız. Allah'ını bilmeyen hiç kimseyi bilmez. Böyük, yüce Türk milleti de Rabbine şükür, evvel Allah'ını bilir, sonra köyünü bilir, sonra evini erkânını... Panga borçlarından hiç söz açmayın.. Onları filan tarihe

terhis ederiz. Her türlü öküz gredinizle, koyun gredinizle, arı gredinizle meşgul olacağız. Hasılı kelâm velmânâ sizin derdiniz bizim derdimiz. Evvel Allah hepsinin üstüne bir çizgi çekeceğiz. Sayenizde yeniden seçilen mebuslarımızın tüm bir köy ahaline selâmı, hörmeti var. Alelacele mebusluk mazbatalarını aldılar. Böyük başkanımız Menderes Hazretlerinin telefonu ile hemen Meclis toplantısı yüzünden Ankara'ya gitmek zorunda kaldılar. Onun için sizlere gelip teşekkürlerini ulaştıramadılar. Ben sayın mebuslarımızın adına hepinize teşekkür etmekle, hörmet bildirmekle vazifelendirildim. Şimdi partimiz olarak bu böyük günü, güzel köyünüzde bir bayrama çevirmek, İl İdare Kurulumuzun kararıdır. Biz bu mutlu günü; bir mevlûd ile ve nacizane birer ikişer külâh akide şekeri ile huzurunuzda yad etmek için geldik. Yozgat'ımızın en böyük en mübarek hafızı, böyük Peygamberimiz Hazreti Muhammet sallallahu aleyhimi şad eden bir mevlüt kıraat edecektir. Dinlerken içinize yüreğinize bakın. Bütün günahlarınız affedilecek, sıpır sıpır dökülecektir. Size yeniden hörmetlerimi sunuyor, hepinizin duyacağı, tüm bir köyün işiteceği elektrikli hoparlörle sözü mohterem Hafız Efendi'ye bırakıyorum.

Hafız Efendi iki üç laf etmekten kendini alamadı:

- Mohterem cemaat, sizin gibi mevlüde susamış bir cemaate Kelâmullah'tan söz açmak benim için böyük bir bahtiyarlıktır. Mevlüdü Nebevi İslâm'ın bir şartı olmuştur. Ölülere öldüğü gün, ölülerin kırkıncı günü tekrar tekrar okunması ölen her rahmetullahın gönlünü ferahlatır. Ben de bismillah çekip sizin köy mezarlığında yatan ruhlara Cenab-ı Rabbülâleminden bir ses ulaştırırsam O'nun indinde makbul amelli bir naçiz olarak toprağa gömülürüm. Hepinizin rahmetlilerinin de ruhu şad olacaktır...

Hoparlörü biraz daha ağzına yaklaştırdı.

Şimdi bismillah ile Mevlüdü Şerif'e giriyorum:

Bismillahirrahmanirrahim,
Allah adın zikr edelim evvelâ
Vâcip oldur cümle işte her kula...

Kadınlar yemenilerini biraz daha alınlarına yaklaştırdılar. Erkekler bağdaştan diz üstü oturmaya yöneldiler.

Âmine Hatun Muhammed ânesi
Ol sedeften doğdu el dürdânesi...

Hafız Efendi'nin yanık sesi kadın erkek herkesi duygulandırdı. Yaşlı kadınlar yemenilerinin uçlarıyla ağızlarını ve burunlarını alın kavşağına kadar örttüler. Yarı kapalı gözleri kederli gözyaşlarını bırakı bırakıverdiler. Yüreklerinde tarif edilmez bir ferahlık başladı. Namaz niyaz bilmezlerdi. Sanki Hafız'ın okuduğu Mevlüt geçmiş bütün günahlarını üzerlerinden sıyırıp atıyordu. Cennete dair bazı hikâyeler dinlemişlerdi. İçlerinden: "Gayri biz de cennetliğik" diye sessiz bir konuşma geçti...

Susadım hararetten çok kat'i
Sundular bir cam dolusu şerbeti
İçtim ânı oldu cismim nura gark
Idemedin kendimi nurdan fark

Şerbet sözcüğü geçince kimilerinin aklına dağıtılacak şeker geldi. Daha önce bir fısıltı ile "külâh külâh şeker getirmişler" sözleri dağılmıştı. Akılları ikiye bölündü. Kimileri Hafız'ı dinliyor, kimileri şekeri sayıklıyordu... Sayıklamaları uzun sürmedi.

Geldi bir ak kuş kanadıyla revan
Arkamı sığadı kuvvetle heman
Doğdu ol saatte ol sultan-ı din
Nura gark oldu semavat u zemin

Sekiz on yaşlarında iki çocuk göründü. Ellerinde birer oval şişeyle gülsuyunu köylülerin ellerine dökmeye başladılar. Köylünün çoğu ne gülsuyunu biliyor ne de ne işe yaradığını... Çocuklar: "Aç emmi elini, aç dayı elini" diyor, gülsuyunu yalandan ellerine döküyordu. Kadınlar daha şaşkındı. Onlar da dua eder gibi ellerini uzatıyorlar, avuçları gökyüzüne açık gülsuyu rahmetini bekliyorlardı. Bu gülsuyu töreninin ardından bizim Oşukçu ile Kuşkaldıran külâh külâh şeker dağıtmaya başladılar. Köylülerin tümünün yüzleri açıldı. Sesler geliyordu kadınlar arasından: "Yavruum Zöhre Emen hasta o da ireyini Demirgırat'a verdi. Benim şekerimi de alın dedi. Bir külâh da onun için ver de götüreyim garibe.."

Hafız Efendi Mevlüt okumayı sürdürürken gürültü partırdı arasında şeker külâhları bol bol dağıtıldı, almayan kalmadı. Oşukçu iki külâh şekeri de Hafız'ın dizi yanına bıraktı.

Merhaba ey canı canan merhaba
Merhaba ey ehl-i irfan merhaba
Merhaba ey bülbül ü bağ-ı cemal
Merhaba ey âşnâ-yı Zülcelâl

Köylüler şeker kasırgasından sonra yeniden dizlerini toplayıp kulaklarını Hafız Efendi'ye verdiler. Kadınlar yeniden ağlamaklı oldular. İçlerinden: "Bu merhaba da neyin nesi? Bizim kâfir herifler birbirlerine şu ufacık merhabayı bile çok görürler. Ağızlarından 'ulan deyus, ulan kerhaneci'den başka laf çıkmaz. Gâvur herifler birbirinize 'merhaba' deseniz dünya mı yıkılır, köy mü üstünüze çöker?.."

Hafız sürdürdüğü Mevlüdün arasına bazı Kur'an parçalarını yerleştiriyor, heyecanı artıyor, sesi gürleşiyordu. O aralık da güneş başını alıp gidiyor, batıdaki küçük, beyaz bulutlar arasında oynaşa gülüşe karşı tepelerin ardına

kayıp gidiyordu. Köyün sığırlarının köye dönme saatiydi. Çobandan emir almaksızın sığır sürüsü, koyun, kuzu sürüsü birden köyü şenlendirdiler. Aşağı mahalledeki sekiz on evin öküzleri, inekleri, danaları, keçileri, koyunları, kuzuları alışkanlıkları içinde dağılı dağılıverdiler evlerine. Ama hayvan çoğunluğunun evleri yukarı mahalledeydi ve cami önünden geçerdi yolları. Yollarının bir insan kalabalığı ile kapanmış olduğunu gördüler ve çaresizlik içinde duru duruverdiler, birbiri üstlerine yığılıp kaldılar. Kulaklarına gelen Hafız'ın sesini yadırgadılar. Hep "dovah domuzun öküzü, gâvurun ineği, itin keçisi" sesleri gelirdi peşlerinden. Anlamazlardı sözleri ama bu sözlerin hayır belirtisi olmadığını sezinlerlerdi. Yolun açılmasını bekliyorlardı, ama yol açılmıyordu...

Çünki nurun ruşen etti âlemi
Gül cemalin gülşen etti âlemi

Sabırsız bir öküz böğürdü.. Huşû içinde mevlüt dinleyen köylülerden birkaçı bağırdı: "Ulan susturun şu gâvurun malını!.." Hafız, köylülerin seslerini yarıladı:

- Amaan köylü gardaşlarım!.. İlişmeyin onlara, her cisim kendi diliyle Allah'ı zikreder. Bu hayvanlar, lisan-ı hal ile çıkardıkları seslerle Allah'ı zikrediyorlar. Rahat bırakın onları!.

Hafız Efendi bunları söylerken sığır cemaatinin de feryadı arttı. Öküz böğürdü, koyun meledi, keçi meledi, eşek anırdı, köpekler çeniledi, havladı. Koro tamamlanmıştı. Köylüler: "Ulan şu gâvurun mallarını dağıtın. Mevlüt yarıda kalıyor." seslerine Hafız müdahale ediyor ve sözlerini yineliyordu:

- Aman değmeyin hayvancıklara... Üç beş kez tekrar ettim, yine söylüyorum. Onlar da kendi lisanlarıyla Allah'ı zikrediyorlar...

Köylüler sustular. Mevlüt sürüp giderken sığırın içindeki iki üç attan biri kişnedi. Köylüler yeniden dipkulak kesildiler, söylenemediler. Hafız Efendi mevlüdü yarıda kesip köylülere seslendi:

- Allah'ın hikmetine bakın bu kişneyen Demirkır bir at.. Sizin bizim zaferimizi Demirkırat'ın zaferini müjdeliyor. Allah Bayar'ı, Menderes'i başımızdan eksik etmesin. Onların sayesinde bulduk bu günü.

Hafız Efendi mevlüdü tamamladı. İlçe Başkanı bitiş konuşmasını yaptı; ama içindeki kurt beynini yiyordu. Kendi ile konuşuyordu biteviye: "Şu köyü yalandan alladık pulladık, ama şeherdeki İl Seçim Kurullarında halimiz ne olacak? Haber Ankara'ya ulaşmış. CHP boş durmaz, bu işin arkasını kovalar ve de bu köyün seçimini iptal ettirirler. Hangi yüz ile şu milletin yüzüne bakacağız? Bu iş, iki ucu boklu bir değnek; tut neresinden tutacaksan..."

Bu düşünceler başını didiklerken konuşmaya başlamıştı bile:

- Mohterem Zağcıoğlu köyü kardaşlarım. Bizi melmeketimizi, partimizi şereflendiren asil bir seçimle tüm oylarınızı partimize vermenizin büyük şerefini ve saadetini içimizde duyuyoruz. Hepinize şükran hissimiz sonsuzdur. Bundan sonra size hizmet etmek, yolunuzla, çeşmenizle, caminizle ve panga gredilerinizle uğraşmak bizim için bir ibadet olacaktır. Size vaat edilen naçiz paralar ödenecektir. Doktor eve, ayağımıza gelecek, mektebinize bir muallim efendi tayini tahakkuk edecektir. Elma, armut, fişne (vişne) gredisi verilecektir. Daha da ne emrederseniz hepsi olacaktır. Siz partimizin yüz akısınız.. Ben de yaşlıların ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperek teşekkür edip köyünüzden istemeyerek de olsa ayrılıyoruz. Hafız efendi de sizi çok sevdi. İnşallah diğer, önümüzdeki gelecek seçimde de mohterem köylü kardaşlarınız ireylerinin tümücüğünü partimize verir, biz de köye gelip yine böyle

ellerine gülsuyu döker, külâh külâh şekerlerini dağıtıp Kur'an'ımızı, mevlüdümüzü kıraat ederiz.."

Başkan sözlerini:

- Hepinizi Allah'a emanet ediyorum. Şehirde evimiz, otelimiz hepsi emrinizde. Gelip gidin bizi ihya edin. Teklif tekellüfatımız yok gari. İtiniz ürsün tütününüz tütsün. Alahaısmarladık!..

Önce kadınlar olmak üzere yavaş yavaş köylüler dağıldılar. Nefes alma sırası hayvanlara geldi. Güneş başını alıp gitmişti. Sarı, pembe uyuşumu bir renk bırakmıştı ufukta. Külâhlar içinde evlerine gelen şekeri güleç yüzlerle geveleyen çocuklar ve kadınlar, önce pembe, yeşil iz bırakıp sonra alev rengi bir ufuk yaratan güneş ışığının ardından eriyip gittiler. Hayvanlar evlerini, ahırlarını bulmanın mutluluğu içinde boş musullarına bakıp durdular. Çoğu diz kırıp geviş getirmeye başladı. Sonra bedenlerini karanlığın boşluğuna teslim ettiler.

-SON-

Abbas Sayar

El Eli Yur, El de Yüzü

Siyasete bulaşmış, 1946 yılında Demokrat Parti Yozgat Şubesi müteşebbis heyeti kurucularından olan yazarın, anılarından yola çıkarak kaleme aldığı nefis bir kara mizah... 1954 ve 1957 seçimlerinde Zağcıoğlu köyünün genel durumunu, köylünün politikacılara bakışını, politikacılarla köy halkının karşılıklı beklentilerini anlatır. Güçlü ve zayıf yönleriyle insanımız, kurnazlık, uyanıklık ve acımasızlıklarıyla politik geleneklerimiz...

THG
0267480
SSF

Necip Fazıl Kısakürek Halk
Kütüphanesi

010036233